

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionální rozvoje

Studijní program: Geografie (navazující magisterské studium)

Studijní obor: Globální migrační a rozvojová studia

Bc. Jonáš SUCHÁNEK

**VLIV MIGRACE NA GEOGRAFII VOLEBNÍ PODPORY
POPULISTICKO-NACIONALISTICKÝCH STRAN: PŘÍKLAD
STRANY SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE – TOMIO
OKAMURA**

**THE EFFECT OF MIGRATION ON ELECTORAL
GEOGRAPHY OF POPULIST-NATIONALIST PARTIES:
THE CASE OF FREEDOM AND DIRECT DEMOCRACY –
TOMIO OKAMURA PARTY**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Jiří Hasman, Ph.D.

Praha 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 28. 6. 2018

.....

podpis

Poděkování:

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Martinu Lepičovi, RNDr. Ivaně Přidalové, Ph.D., a všem, kteří mne podporovali na mé cestě za vzděláním. Zároveň bych chtěl zvlášť vyjádřit vděk vedoucímu mé práce, RNDr. Jiřímu Hasmanovi, Ph.D., za jeho cenné rady, připomínky a metodické vedení diplomové práce.

Abstrakt:

Analytické zkoumání možného výskytu migrantů v dané lokaci na volební výsledky populisticko-nacionalistických stran představuje relativně nový fenomén geografie voleb. Mediální i politický zájem o migraci a uprchlictví razantně narostl teprve v posledních pár letech a stále nabízí široký prostor pro potenciální a relevantní vědecký výzkum. Tato diplomová práce vychází z literatury, která zkoumá reálný podíl migrantů a jeho vliv na volební výsledky protiimigračních stran ve sledovaném území. Výzkum se zaměřuje na český kontext, když ověřuje případný vliv podílu skupin migrantů v Česku na volební výsledky parlamentních voleb strany Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD) na dvou zvolených řádovostních úrovních (obce s pověřeným obecním úřadem a samotné obce). Za inovativní lze považovat individuální analýzy jednotlivých skupin migrantů a uvedení agregátu cizinců sestaveného ze zemí s podstatným zastoupením muslimů v populaci. Ty mají za cíl pomoci odhalit, zdali jsou volební zisky SPD, jakožto silně protiimigrační strany, zapříčiněny nadprůměrným výskytem či naopak nepřítomností migrantů ve sledovaných územních jednotkách, nebo zdali faktor migrace nehraje důležitou roli. Výzkum si rovněž klade za cíl zkoumat, zdali v případě SPD došlo ke změně geografie volební podpory ve srovnání se stranou Úsvit a přímá demokracie Tomio Okamury, jejíž předvolební rétorika se migrací vůbec nezabývala. Na základě výsledků metod prostorové autokorelace, lineární regrese a geograficky vážené regrese dochází práce k závěrům, že faktický podíl migrantů nehraje zásadní vliv na volební zisk ve sledovaných řádovostních úrovních, nýbrž jsou to spíše určité socioekonomické a demografické atributy, které vysokou podporu SPD podmiňují. Tyto faktory i celá geografie volební podpory SPD se oproti Úsvitu změnily směrem, který lze do jisté míry spojit právě s proměnou rétoriky, posunem k populisticko-nacionalizačnímu diskurzu a jasnému antiimigračnímu postoji této strany.

Klíčová slova: Česko, kontaktní hypotéza, mezinárodní migrace, nacionalismus, geografie voleb, prostorová analýza, Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

Abstract:

Analytical research of a migrant's presence in a certain location on election outcomes of populist-nationalist parties is a relatively new phenomena in the field of electoral geography. Media and political interest in migration and refugees has risen rapidly in the last few years and offers a broad opportunity for relevant scientific studies. This thesis stems from existing literature, that have studied such relation and focuses on the case of The Freedom and Direct Democracy – Tomio Okamura Party (SPD) and on the possible influence of the share of migrants on SPD's electoral support at two different scale levels (municipalities with authorized municipal offices and individual municipalities) during the 2017 parliamentary elections. Analysing the most important groups of migrants and additionally a formed group of migrants coming from countries with either dominant or significant Muslim native population can be considered as innovative. The main goal is to discover whether the election outcomes of SPD, which stands strongly opposed to migration, differ based on the share of migrants in a certain area, or if migration does not play any role at all. Furthermore, the electoral geography of SPD is compared to the of Tomio Okamura's former party – Dawn of Direct Democracy, whose rhetoric did not focus on migration during the previous election's campaign. Based on the results of spatial autocorrelation, linear regression and geographically weighted regression, this study finds that there is no significant relation between migration and the electoral support of SPD on either analysed scale level, though it is rather the influence of selected socioeconomic and demographic attributes that predict such voter's choice. A shift in geography of election of SPD is also identified. This change is, to a certain level, linked to the transformation of SPD's rhetoric, incline towards nationalist discourse and a clearly distinct antiimmigration stance.

Keywords: *contact hypothesis, Czechia, Freedom and Direct Democracy: Tomio Okamura Party, electoral geography, international migration, nationalism, spatial analysis*

Obsah

Obsah	6
1. Úvod.....	10
2. Volební geografie.....	14
2.1 Obecný rámec volební geografie	14
2.2 Migrace a volby	16
2.2.1 Nárůst nacionalizace v evropském kontextu.....	16
2.3 Percepce migrantů a její potencionální vliv na volební chování	20
2.3.1 Socioekonomické faktory.....	20
2.3.2 Koncept kontaktní hypotézy a skupinové hrozby	22
2.4 Konkrétní příklady vlivu migrace na volby	26
3. Migrace a volby v českém kontextu.....	34
3.1 Historický kontext české migrace.....	34
3.2 Radikální pravicové strany v Česku	37
3.2.1 Nárůst nacionalizace v Česku	37
3.2.2 Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura.....	40
4. Cíle práce, data a metodika	45
4.1 Cíle práce	45
4.2 Data	49
4.3 Metodický postup	53
4.3.1 Mnohonásobná lineární regrese	53
4.3.2 Prostorová autokorelace	54
4.3.3 Geograficky vážená regrese	57
5. Výsledky statistických analýz	59
5.1 Srovnání volebních výsledků Úsvitu a SPD	59
5.2 Analýza vybraných ukazatelů na volební podporu Úsvitu a SPD	62
6. Diskuze podmínek volební podpory SPD	75
6.1 Vliv migračních skupin.....	77
6.2 Vliv vybraných socioekonomických a demografických faktorů	84
7. Závěr.....	91
SEZNAM ZDROJŮ:	97
SEZNAM ZDROJŮ DAT:	104
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ:	105
PŘÍLOHY:.....	108

SEZNAM TABULEK:

Tabulka č. 1: Předpokládaný vztah sledovaných proměnných na volební podporu SPD

Tabulka č. 2: Regresní koeficienty mnohonásobné lineární regrese Úsvitu a SPD

Tabulka č. 3: Regresní koeficienty mnohonásobné lineární regrese Úsvitu a SPD

Tabulka č. 4: Regresní koeficienty (Mean) GWR pro volební výsledky Úsvitu a SPD

Tabulka č. 5: Regresní koeficienty (Mean) GWR pro volební výsledky Úsvitu a SPD

SEZNAM OBRÁZKŮ:

Obrázek č. 1: Shluky politických subjektů na sociálních sítích

SEZNAM MAP:

Mapa č. 1: Podíl cizinců ve správních obvodech ORP a krajích

Mapa č. 2: Mapa volební podpory strany SPR-RSČ (1996–1998)

Mapa č. 3: Mapa volební podpory strany DSSS (2009)

Mapa č. 4: Změna volební podpory Úsvitu (2013) a SPD (2017) v POÚ

Mapa č. 5: Shluky rozdílů volebních výsledků Úsvitu (2013) a SPD (2017) v POÚ (LISA)

Mapa č. 6: Standardizovaná rezidua volební podpory strany Úsvit (POÚ)

Mapa č. 7: Standardizovaná rezidua volební podpory strany SPD (POÚ)

Mapa č. 8: Standardizovaná rezidua volební podpory strany Úsvit (obce, 2013)

Mapa č. 9: Standardizovaná rezidua volební podpory strany SPD (obce, 2017)

Mapa č. 10: Standardizovaná rezidua Úsvitu v POÚ 2013 (LISA)

Mapa č. 11: Standardizovaná rezidua SPD v POÚ 2017 (LISA)

Mapa č. 12: Standardizovaná rezidua Úsvitu v obcích 2013 (LISA)

Mapa č. 13: Standardizovaná rezidua SPD v obcích 2017 (LISA)

Mapa č. 14: Koeficienty GWR volební podpory SPD: podíl Slováků (obce)

Mapa č. 15: Koeficienty GWR volební podpory SPD: podíl Ukrajinců (obce)

Mapa č. 16: Koeficienty GWR volební podpory SPD: podíl Vietnamců (obce)

Mapa č. 17: Koeficienty GWR volební podpory SPD: podíl islámského agregátu (obce)
Mapa č. 18: Koeficienty GWR volební podpory SPD: podíl Romů (obce)
Mapa č. 19: Koeficienty GWR volební podpory SPD: podíl vysokoškoláků (obce)
Mapa č. 20: Koeficienty GWR volební podpory SPD: podíl nezaměstnaných (obce)
Mapa č. 21: Koeficienty GWR volební podpory SPD: podíl věřících (obce)
Mapa č. 22: Koeficienty GWR volební podpory SPD: podíl věkové kategorie 18-29 (obce)
Mapa č. 23: Koeficienty GWR volební podpory SPD: podíl věkové kategorie 30-44 (obce)
Mapa č. 24: Koeficienty GWR volební podpory SPD: podíl věkové kategorie 45-59 (obce)
Mapa č. 25: Koeficienty GWR volební podpory SPD: velikost sídla (obce)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Standardizovaná rezidua rozdílu volební podpory SPD a Úsvitu v POÚ (LISA)
Příloha č. 2: Standardizovaná rezidua rozdílu volební podpory SPD a Úsvitu v obcích (LISA)
Příloha č. 3: Koeficienty GWR volební podpory Úsvitu: podíl vysokoškoláků (POÚ)
Příloha č. 4: Odhadované regresní koeficienty GWR pro Úsvit (obce)

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK:

AfD – Alternativa pro Německo / Alternative für Deutschland
BPI – Blok proti islámu
ČSSD – Česká strana sociálně demokratická
DS – Dělnická strana
DSSS – Dělnická strana sociální spravedlnosti
EU – Evropská unie
FPÖ – Svobodná strana Rakouska / Freiheitliche Partei Österreichs
GWR – Geograficky vážená regrese / Geographically weighted regression
IVČRN – Islám v České republice nechceme
KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KLDR – Korejská lidové demokratická republika

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

ĽSNS - Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko

ODS – Občanská demokratická strana

ORP – Obec s rozšířenou působností

POÚ – Obec s pověřeným obecním úřadem

RSM – Republikáni Miroslava Sládka

SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů

SPD – Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

SMER-SD – Smer – sociálna demokracia

SPR-RSČ – Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa Miroslava Sládka

UKIP – Strana nezávislosti Spojeného království / United Kingdom Independence Party

ÚSVIT – Úsvit přímé demokracie Tomio Okamury

1. Úvod

Pozornost politického a mediálního prostoru bývá leckdy silně stržena momentálními událostmi a potřebou tyto události reflektovat pro zájem veřejnosti. To otevírá široký prostor pro populisticky charakteristické strany, aby tato témata co nejrychleji uchopily a tlumočily potenciálním voličům svůj diskurz často na základě většinového postoje společnosti. Na tomto běhu událostí v podstatě není nic neobvyklého nebo překvapujícího a v Česku různé nové i již starší politické subjekty do politického a mediálního prostoru vstupují a vystupují svobodně již téměř tři dekády. Co se však relativně nedávno změnilo, je vstup silného a pro český kontext v podstatě nového tématu, které si dokázalo upevnit jedno z dominantních postavení na poli politického i mediálního soupeření na dlouhé měsíce, ba až roky. Debaty o směřování integračních politik Evropské unie, potřeba reagovat na notně narůstající velikost uprchlické vlny a téma migrace jako takové se v roce 2015 stává alfou a omegou pro mnohé strany i potenciální voliče napříč v podstatě celou Evropou (Beneš a kol. 2016).

Vlna uprchlíků mířící do Evropy je sycena syrskými běženci, kteří byli vyhnáni ze svých domovů v Sýrii, kde vleklá občanská válka trvá už od roku 2011 a která vypukla na vlně protivládních protestů v rámci Arabského jara. Na útěku by přitom podle Hasmana a Luptáka (2016) mohla být až zhruba polovina syrské populace (včetně vnitřně vysídlených uprchlíků), přičemž podstatná část prozatím setrvává v geograficky blízkých oblastech (Turecko, Libanon, Jordánsko). Německo poté hostí přes půl milionu syrských běženců, což představuje největší skupinu ze všech států Evropské unie (EU). V roce 2015 poznaly velký tlak uprchlíků i tranzitní země jako Řecko nebo kupříkladu Maďarsko, které nakonec dospělo i k velmi razantnímu kroku oplocení vlastních hranic. V roce 2016 se však začal směr běženců prchajících do EU odkloňovat směrem na státy severní Afriky. Především do Libye, odkud se pak musí uprchlíci, často za pomoci převaděčů, plavit přes Středozemní moře nejčastěji do Itálie nebo Španělska. Tato změna směru byla zapříčiněna z důvodu uzavření takzvané Balkánské migrační trasy dohodou EU s Tureckem (Jungwirth 2017). Problematika „nezvladatelného“ počtu příchozích uprchlíků a volání po potřebě zavedení systému přerozdělování běženců tak začala rezonovat velmi silně například v Itálii, která se stala jedním z hlavních cílů uprchlíků především díky své geografické blízkosti. Ačkoliv počet uprchlíků směřujících do Evropy po roce 2016 začal razantně klesat (viz např. UNHCR 2018), toto téma neztrácí své místo ve veřejné debatě a je stále silně reflektováno mnoha politickými stranami v předvolebních kampaních, a to především těmi

protiimigračně zaměřenými. Tyto strany leckdy nabízejí jednoduše znějící řešení na sofistikované a dlouholeté problémy a viní ze současné bezvýchodné situace dosavadní politické elity. V pohledu na uprchlíky pak záměrně rozdělují společnost na dva vzájemně zneprátelené tábory a velmi často generalizují uprchlíky a ostatní skupiny migrantů do jedné pro národ nebezpečné skupiny, jejíž cíl je rozvrátit dosavadní evropské hodnoty a posléze i národní identity a kulturní dědictví jednotlivých států skrze násilnou implantaci vlastních „barbarských“ hodnot. Zmiňovaná uprchlická vlna sama o sobě není až tak bezprecedentní, neb mnohé státy Evropy četným uprchlickým, respektive migračním vlnám čelily i v minulosti, a to například ve spojitosti s druhou světovou válkou nebo rozpadem Jugoslávie. Co se však stává novým a zároveň velmi těžko regulovatelným, je množství a způsob šíření pravdivých i nepravdivých informací týkající se současné vlny. To má na svědomí především využití internetu a na něm fungujících sociálních sítí a (dez)informačních webů. Tato nová platforma je otevřena v podstatě každému a její potenciál se navyšuje na úkor tradičních médií a forem komunikace mezi lidmi (Hrdina a kol. 2016).

Sic tedy fenomén uprchlíků byl převážně řešen již mezi lety 2015 a 2016, téma migrace všeobecně rezonuje ve společnosti i nadále. V evropském kontextu je to poté především radikální pravice, která se snaží z tohoto tématu vytěžit co nejvíce politických bodů. Na vzestupu vidíme politické subjekty jako Alternativu pro Německo (AfD) v Německu, Ligu Severu v Itálii, Zlatý úsvit v Řecku nebo Svobodu a přímou demokracii – Tomio Okamura (SPD) v Česku. Tyto všechny strany spojuje jasná protiimigrační, velmi často antiislámská rétorika a nárůst dosažených volebních výsledků po proběhlé uprchlické vlně (Leruth, Taylor-Gooby 2017). Mnohé tyto i podobně směřující strany se totiž v politickém prostoru pohybovaly již delší dobu, ale povětšinou až nyní dokázaly efektivně zmobilizovat voliče na základě jasného vymezení se k tehdejším událostem, které značně polarizovaly danou společnost. Téma migrace hrálo například podstatnou úlohu i v referendu o vystoupení Spojeného království z EU (Hobolt 2016).

Za v podstatě nejsilnější a nejpopulárnější jasně protiimigrační stranu v Česku lze označit zmiňovanou SPD. Zvláště pak při pohledu na proběhlé volby do Parlamentu České republiky v roce 2017 a relativně významného volebního úspěchu této strany, jež získala téměř 11 % hlasů (ČSÚ 2017), se vybízí identifikovat, co přesně volební úspěch SPD podmiňuje.

S přihlédnutím k odborné literatuře, která se zabývá stranami s podobnou politickou agendou, je teoreticky možné, že podporu SPD sytí zejména specifické socioekonomické a demografické atributy daných regionů (Mudde 2007). Spíše nedávné výzkumy se však v rámci zkoumání protiimigračních stran zaměřují na reálný výskyt migrantů ve sledovaném území a jeho potenciální vliv na volební výsledky antiimigračních stran (Barone a kol. 2016, Vasilakis 2017). Také se pravděpodobně může jednat o sofistikovanější kombinaci zmiňovaných předpokladů. K odhalení konkrétních kauzalit volebního úspěchu SPD budou použity kvantitativní analýzy agregovaných volebních dat a vybraných kontextuálních proměnných, jež mohou poukázat na možné vztahy mezi danými nezávisle proměnnými a volebními výsledky. Tento výzkum pak pracuje se dvěma řádovostními úrovněmi – obcemi s pověřeným obecním úřadem (POÚ) a obcemi samostatně.

Pro lepší pochopení je též zajímavé podívat se, jak se geografie volební podpory proměnila v návaznosti na uvedenou migrační vlnu. Toto srovnání lze provést skrze analýzu volebních výsledků voleb do českého parlamentu z roku 2013. Z důvodu tehdejší neexistence strany SPD je však nutno přistoupit ke vzájemné komparaci SPD a strany Úsvit a přímá demokracie Tomio Okamury (dále jen Úsvit). Tyto strany totiž spojuje stejná osoba v podobě nynějšího předsedy SPD a tehdejšího předsedy Úsvitu – Tomio Okamura. Podrobněji je výběr tohoto srovnání osvětlen v kapitole č. 3. Za jedny z dalších důležitých faktorů, které ovlivňují strukturu voličstva SPD, jsou zde zmíněny také varianty komunikačních kanálů, které strana SPD používá ke kontaktu se svými příznivci, potažmo (potenciálními) voliči. Ačkoliv se tato práce problematice sociálních sítí, nových médií a informačních webů statisticky nevěnuje, považuje je v případě SPD za podstatné a cituje několik výzkumů, které se touto problematikou zabývají podrobněji.

Na závěr úvodní části si dovolím stručně představit strukturu celé práce. Teoretická část je z podstatné části věnována výzkumům, které zkoumají popisovaný vztah mezi výskytem migrantů v daném regionu a jeho vlivem na volební výsledky především antiimigračních stran. Dílčí úseky teoretické části práce se rovněž zabývají všeobecnými koncepty volební geografie, nárůstem nacionalizačních tendencí v Evropě, percepcí migrantů majoritní populací s přihlédnutím ke konceptům kontaktní hypotézy a skupinové hrozby. Následně se práce věnuje popsání nejdůležitějších milníků české migrační historie a zdejších radikálních pravicových stran a poté následuje kapitola, která se zabývá samotnými cíli práce, přičemž jsou zde stanoveny tři konkrétní výzkumné otázky. Rovněž zde lze nalézt přesný postup výběru analyzovaných proměnných a řádovostních úrovní. Ty

jsou v relevanci s dosavadní literaturou, která se věnuje volební geografii, percepci migrantů nebo podmíněnosti volební podpory populisticko-nacionalistických stran.

Metodická část práce čtenáře důkladně seznamuje s použitými postupy, které jsou založeny na předešlých výzkumech a jejichž vhodnost využití v pozdější empirické části je detailně diskutována. Na tuto kapitulu plynule navazuje zmíněná empirická část práce. V té jsou na obou řádovostních úrovních uplatněny zvolené analýzy a představeny jednotlivé výsledky. Ty jsou následně interpretovány v předposlední kapitole. Samotný závěr práce pak zpětně hodnotí naplnění cílů a diskutuje a nabízí odpovědi na stanovené výzkumné otázky této práce.

2. Volební geografie

Jaké stěžejní motivy a konkrétní faktory determinují volební chování, začalo sociology, politology, psychology, geografů a další participanty akademické sféry i mimo ni hlouběji zajímat zejména v průběhu druhé poloviny 20. století. Volební chování je však v podstatě vždy ovlivňováno souhrou mnohonásobných vlivů, které se mnohdy obtížně zobecňují. Při stručné identifikaci kontextuálních proměnných kvantitativními metodami nemohou být zcela zohledněny například psychologické aspekty jednotlivých voličů. Naopak kvantitativní metody však dokáží nastínit možné podmíněnosti volební podpory vybraných politických subjektů v podstatně širším geografickém kontextu a identifikovat tak území, kde by bylo poté vhodné aplikovat potenciální kvalitativní výzkum. V rámci této práce pak bude kladen důraz především na geograficko-demografické aspekty voleb, přičemž konkrétní zaměření této kapitoly bude zejména na uvedení čtenáře do kontextu migrace a voleb. Cílem této práce však není všeobecně analyzovat volební chování, nýbrž zkoumat potenciální vliv migrace a proměny rétoriky politické strany SPD v reakci na migrační vlnu a volební výsledky.

2.1 Obecný rámec volební geografie

Volební geografie by se dala do určité míry považovat za subdisciplínu na pomezí geografie a politologie. Všeobecně se výzkumy volební geografie zaměřují především na identifikaci prostorových vzorců chování a geografických aspektů organizace, průběhu a výsledků voleb (Johnston 2000). Kostelecký (2014) konstatuje, že lidé totiž nejsou izolovanými jedinci, nýbrž je jejich chování ovlivněno i sociálním a prostorovým kontextem a otevírá tak polemiku o prostorově homogenním českém stranickém systému. Bernard a kol. (2014) poté zdůrazňují problematiku zobecňování zjištěných výsledků na jinou úroveň agregace skrze prostý výpočet souvislostí mezi agregovanými volebními výsledky a daty například z cenzů. Doporučují tak pro spolehlivou identifikaci kontextových vlivů na volební chování porovnat výsledky s dalšími kvalitativními výzkumy na individuální úrovni. Absence kvalitativního šetření v rámci tohoto výzkumu je podmíněna omezením rozsahu diplomové práce. Autor si je vědom úskalí spojených se zobecňováním výsledků na individuální úroveň, cílem práce je však objevit možné pravidelnosti, které by se mohly posléze verifikovat skrze výzkum kvalitativní. Tato problematika je také reflektována v závěru práce.

Ve volební geografii je pracováno se čtyřmi základními kontextuálními faktory ovlivňující volební chování (Taylor, Johnston 1979). Ačkoliv jejich analýza není hlavním cílem této práce, je pravděpodobné, že svou roli na poli politického volebního souboje více či méně odehrály a mohou tak zpětně posloužit k určitému dovysvětlení a pochopení některých determinantů a regionálních diferenciací v rámci zkoumaných voleb.

Sousedský efekt:

Situace, kdy je volební rozhodování voliče určitým způsobem ovlivňováno názory a preferencemi voličů v jeho okolí (sousedství). Ovlivněno může být pozitivně i negativně vůči dominantně převládajícím názorům svého okolí.

Efekt kandidáta:

Princip, kdy politický kandidát povětšinou dostává více hlasů v místě svého bydliště, potažmo v místě, ve kterém je daný kandidát obecně považován za rodáka. Tento koncept je založen na důvěře voličů v kandidáta, který je ze stejné oblasti, neb ho nakrásně osobně znají nebo věří, že bude zastupovat lokální zájmy.

Efekt kampaně:

Představuje potenciál vlivu odlišnosti (např. jiné slogany pro určité regiony) a četnosti užití volební kampaně v různých lokalitách na volební chování.

Efekt hlasování o sporném bodu:

V případě existence velmi závažné problematiky, která určitým způsobem polarizuje společnost, nezřídka na dva tábory, voliči mohou být náchylnější spíše k volbě pouhého řešení daného problému se kterým se ztotožňují než k volbě samotné politické strany.

Kostelecký (1993) pak dále specifikuje tři základní okruhy problémů geografie voleb: **a)** hledání regionálních rozdílů ve volebních výsledcích a vymezování regionů se specifickým "politickým klimatem"; **b)** hledání příčin způsobujících regionální rozdíly ve volebních výsledcích; **c)** hodnocení významu prostorové diferenciacie volebních výsledků a zvláštností jednotlivých volebních systémů pro vytváření zastupitelských orgánů.

Z hlediska nemožnosti pokrytí všech zmiňovaných efektů a faktorů v rámci rozsahu této diplomové práce se budou následující kapitoly již výhradně specifikovat na problematiku faktoru migrace a jejího potenciálního vlivu na volební chování a závěrečná

interpretace bude reflektovat první dva body, které Kostecký (1993) popisuje. Všeobecné literatury zaměřující se čistě na vztah míry migrace – volební výsledky je poměrně nedostatek. Výzkumy zkoumající tento vztah jsou rovněž v podstatě velmi recentní, neboť se jedná o relativně nový fenomén, který do jisté míry reaguje na proběhlou migrační vlnu a na nárůst nacionalizačních tendencí s tím spojených nejen v Evropě. Zmiňovaný nedostatek literatury a její nárůst až během posledních pár let potvrzuje například Barone a kol. (2016).

2.2 Migrace a volby

Relativní nedostatek odborné literatury pro přímý vztah migrace a voleb je na druhou stranu částečně kompenzován širokým spektrem prací zabývajících se nárůstem nacionalizačních tendencí, extrémistickými a radikálními pravicovými stranami a faktory podmiňující percepci migrantů, potažmo uprchlíků. Následující podkapitoly se tedy zaměří na změny nálad ve společnosti, zároveň se však budou striktně držet kontextu migrace, která je hlavním pilířem tohoto výzkumu. Bez alespoň elementárního pochopení dosavadních konceptů, které diskutují percepci migrantů domácí populací (tedy potenciálním voličstvem), jakým způsobem je tato percepce determinována a jakou roli v této problematice hrají populisticky zaměřené antiimigrační strany, nelze dostatečně vysvětlit kauzality mezi výskytem migrantů v regionu a jeho vlivem na volební výsledky.

2.2.1 Nárůst nacionalizace v evropském kontextu

Pro uvedení do kontextu určitého vlivu migrace na nacionalizaci společnosti, jež tak ovlivňuje rétoriku protiimigračních stran, jejich vymezení a program, lze nahlédnout do monografie Muddeho (2007), který se zabývá populistickými radikálně pravicovými stranami napříč Evropou. V rámci migrace naznačuje určité rozdělení radikálních pravicových stran na dva tábory, které se dají částečně historicko-geograficky vymezit. Mudde popisuje radikální pravici v západní Evropě jako silně xenofobní především vůči neevropským migrantům, zejména muslimům, přičemž tyto strany považují nárůst podílu těchto migrantů za jakési spiknutí národních elit, liberálních/levicových stran, obchodních svazů a velkých korporací za účelem vytvoření levné pracovní síly, která má úspěšně konkurovat majoritní populaci a tímto způsobem ji znevýhodňovat. Podobně i v bývalých zemích východního bloku dochází k trendu xenofobně populistických stran vinit domácí elity a liberální strany z diskriminace domácího obyvatelstva ve prospěch vybraných

minorit. Konkrétně můžeme jmenovat případy etnických konfliktů Čechů s Romy, „slovenských“ Slováků s „maďarskými“ Slováky (nebo také Romy) či „estonských“ Estonců s „ruskými“ Estonci. Relativní absence jasné a především voličstvem silně podporované protiislámské rétoriky xenofobních stran a zaměření se na spíše dlouhodobější etnické a třídní boje ve většině východoevropských států je zdůvodňována prozatím nedostatečnou (v porovnání se západoevropskými zeměmi) migrační zkušeností a marginálním podílem muslimů (určitou výjimku tvoří Bulharsko a Srbsko) ve zmiňovaných zemích. Mudde (2007) pak tvrdí, že radikální antiimigrační strany zaznamenaly největší úspěch především v populačně homogenních státech a naopak neuspěly ve státech heterogenních. To už však takto dnes generalizovat nejspíše nelze a kupříkladu Bustikova a Kitschelt (2009) hovoří o zcela opačném efektu, kdy silně homogenní země naopak mají nejmenší potenciál pro úspěch radikálně pravicových stran, protože se zde nenacházejí populačně dostatečně velké minority, které by šlo z mnoha důvodů onálepkovat za hrozbu domácí populace a zneužít je tak nakonec ve svůj politický prospěch. V aktuálním českém politickém i mediálním kontextu je však protiislámská rétorika velmi silná navzdory marginálnímu počtu muslimů v české populaci (viz např. Křížková 2006; Burešová 2016; Hrdina a kol. 2016). Nutno však podotknout, že zmiňovaná migrační vlna představuje z hlediska mediálního pokrytí a určité nadnárodní kooperace (přemisťování uprchlíků mezi členskými zeměmi EU skrze kvóty) do jisté míry bezprecedentní situaci. Mnoho politických představitelů evropských států na ni reaguje velmi negativně, ačkoliv se jejich zemí přímo geograficky nedotýká a ani jim prozatím nehrozí žádný významný příchod uprchlíků z muslimských zemí. Již Semyonov a kol. (2006) na základě sledování 12 evropských zemí v letech 1988, 1994, 1997 a 2000 hovoří o jasném, ale na druhou stranu v rámci jednotlivých států nejednotném posílení antiimigračních postojů. Kromě vlivu socioekonomických atributů domácí populace na vztah percepce migrantů domácí populací však popisuje i důležitost existence silné politické pravice v daném státě. Tento vztah se však nejvíce jako jednoznačně lineární, nýbrž podpora pro radikálně pravicové strany sledovaných zemí narostla velmi rapidně po roce 1988 a pak se v následujících letech udržovala relativně konzistentní nebo dokonce oslabila. Beneš a kol. (2016) poté popisují určitou proměnlivost veřejného mínění v otázce uprchlictví, které je velmi snadno ovlivňováno momentálními událostmi a je spíše nestálé. Podpora pro radikální antiimigrační strany z důvodů antiimigračních ideálů je tak potenciálně velmi kolísavá a v závislosti na aktuálním dění v dané zemi, potažmo v její blízkosti.

Konkrétněji pak Mudde (2016) taktéž diskutuje recentní posílení radikálních stran v Evropě v předvečer uprchlické vlny. Značný mediální zájem vzbudily volby do Evropského parlamentu již v roce 2014, kdy úspěch slavila například strana Národní fronta ve Francii nebo Strana nezávislosti (UKIP) ve Spojeném království. V lednu 2015 byla v řeckých volbách třetí nejsilnější strana Zlatý úsvit, kterou lze označit dokonce až za neonacistickou. Mudde (2016) za jedno z možných vysvětlení zmiňuje i předešlou globální ekonomickou krizi a poukazuje na určitou pravidelnost nárůstu podpory pro radikální strany při podobných hospodářských krizích v minulosti. Rovněž ale upozorňuje na to, že i přes relativní volební úspěch radikální pravice do Evropského parlamentu lze stále považovat její pozici za spíše okrajovou, neb je nezřídka fragmentovaná a samozřejmě zdaleka nemá v parlamentu rozhodovací většinu. Mnohem významnějším katalyzátorem pro volební úspěch radikální pravice se však ukazuje být spíše uprchlická vlna. Důraz dominance migrace v politickém prostoru vybraných států EU v posledních několika letech popisuje podobně i Stern (2018).

Mudde (2016) taktéž považuje za největšího „apoštola“ protiimigrační rétoriky v Evropě Viktora Orbána. Ten nejprve skrze legislativní kroky systematicky deliberalizoval Maďarsko a po lednových teroristických útocích na novináře satirického časopisu Charlie Hebdo ve Francii v roce 2015 začal představovat výraznou postavu opozice vůči multikulturalismu a migraci. Do té doby měl k protiimigrační rétorice spíše střízlivý odstup a ani problematika jiných menšin, jak lze ve výrazně homogenních zemích sledovat (v tomto případě by se jednalo především o Romy), nebyla v jeho předešlé agendě dominantním tématem. Mudde (2016) dále připomíná, že Maďarsko se však začalo stávat jednou z hlavních tranzitních zemí nově příchozích uprchlíků a docházelo tak například k logistickým problémům, které potenciálně deprimovaly i tu část domácí populace, která se s Orbánem názorově rozcházela. To vedlo k mnoha protestům a zobrazování uprchlíků a migrace jako takové v médiích převážně v negativním světle. Další následující teroristické útoky, a tak ruku v ruce neutichající zájem médií o migrační vlnu, znamenaly jen další úspěch popularity Orbánových protiimigračních a protekčně-nacionalizačních myšlenek i mimo samotné Maďarsko. Po mnoha kritických projevech vůči německé kancléřce Angele Merkelové, Evropské unii a uprchlíkům začal postupně nálepkovat i ekonomické migranty, naturalizované cizince i občany již narozené v dané zemi s migračním pozadím a s důrazem na problémy integrace muslimů, či všeobecně migrantů přicházejících z mimoevropských zemí. Nejen tyto zmiňované události a změny pak vedly ke zcela bezprecedentnímu jevu,

kdy myšlenky, které by se daly označit za xenofobní, radikálně pravicové a někdy až extremistické, se začaly stávat běžnou součástí mediálního prostoru, ba dokonce mainstreamovým proudem v mnoha zemích EU. Tento nově vzniklý diskurz, navíc silně podpořen netradičním šířením hoaxů skrze internet a sociální sítě (Hrdina a kol. 2016), pozitivně podpořil volební výsledky již zavedených radikálně pravicových stran, dal za vznik novým protiimigračním a protiislámským politickým subjektům a organizacím a celkově jim nabídl nový manévrovací politický prostor. Za důležité považuji zmínit i to, že Mudde (2016) tuto problematiku nárůstu volebního potenciálu radikální pravice s ohledem na migrační vlnu popisuje ještě před prezidentskými volbami ve Spojených státech, před Brexitem a kupříkladu parlamentními volbami v Rakousku či Německu. Viktor Orbán také v dubnu 2018 drtivě vyhrál maďarské parlamentní volby a získal ústavní většinu, čteným korupčním skandálům navzdory. Mudde (2016) dále vystihuje důraz politiků na spojení pojmů migrace a bezpečnosti. Jednoduše řečeno, nebude-li v dané zemi vysoký přírůst migrantů, lze rovněž očekávat nízkou kriminalitu, vysokou všeobecnou bezpečnost země a podobně.

V souvislosti se zmiňovanými teroristickými útoky a povětšinou negativním zobrazením uprchlíků v médiích (Hrdina a kol. 2016) je tento koncept „nemigrace = bezpečnost“ pro běžného občana o to více umocňován. Důraz na změnu politické rétoriky strany SMER-SD na Slovensku ve spojitosti migrace, bezpečnosti a národní hrozby zmiňují také Rybář a Spáč (2016) a Žúborová (2017). Beneš a kol. (2016) pak potvrzují jednoznačný sklon občanů EU vnímat migraci do Evropy jako hrozbu, přičemž velká část občanů je vůči EU kritická zejména kvůli přístupu Bruselu k řešení uprchlické vlny. Zajímavé poznatky pak přináší práce Lubberse a Coenders (2017), kteří nejdříve zpochybňují obecnou tendenci vidět všechny radikálně pravicové voliče jako nativisty¹, kteří se jasně identifikují s národem. Nezřídka naopak spíše jen nostalgicky vzpomínají na „staré dobré“ časy a velmi často se staví pozitivně pouze k regionu nebo lokální komunitě. Dále uvádějí, že strach a pocit nebezpečí z migrace a muslimů, pocit „diktátu“ EU vůči samostatným státům a nedůvěra v tradiční politické elity představují nejdůležitější důvody, proč voliči volí radikálně pravicové strany. Tyto atributy se jasně překrývají i s politickým programem a agendou strany SPD, které je věnovaná podkapitola 3.2.2.

¹ Termín vychází z politického nativismu. Ten představuje protekčně-nacionalistický a xenofobní politický proud a zásadní vyhraněnost vůči „nenárodním“ prvkům, ať už jsou jakékoliv. Viz například Mudde (2007), Kubát a kol. (2016) nebo Lubbers, Coenders (2017).

2.3 Percepce migrantů a její potenciaální vliv na volební chování

Zkoumání determinantů a původů kauzalit odlišného vnímání cizinců domácím obyvatelstvem představuje poměrně hodně zkoumanou problematiku a bylo by možné věnovat ji v rámci tohoto výzkumu spoustu prostoru. Tato diplomová práce však zaměří pouze na vybrané socioekonomické faktory a koncepty kontaktní hypotézy a skupinové hrozby, které jsou pro tuto úzce zaměřenou práci nejvíce stěžejní. Ty se také objevují ve velmi podobných výzkumech, jež analyzují recentní volby vybraných států EU a popisují potenciaální vliv migrace na tyto volby.

2.3.1 Socioekonomické faktory

Různé socioekonomické atributy obyvatelstva jsou v literatuře zabývající se percepcí cizinců jedny z nejčastěji skloňovaných determinantů pro předpoklad vzniku odlišných přístupů domorodé populace k migrantům.

Dandy a Pe-Pua publikovali v roce 2009 studii ohledně postavení společnosti vůči multikulturalismu, imigraci a kulturní diverzitě v Austrálii. Výsledky této práce přináší zajímavé, avšak možná nepřekvapivé poznatky o důležitosti demografických prvků na ovlivňování přístupu vůči imigraci a diverzitě. Mezi stěžejní faktory lze zařadit věk, vzdělání a místo narození. Respondenti, kteří byli v průměru mladší a vzdělanější, měli vůči migrantům a multikulturalismu statisticky významně příznivější postoj než respondenti v průměru starší a méně vzdělaní. Pozoruhodné závěry tohoto výzkumu však lze vypožorovat v rozdílech přístupu k imigraci mezi pohlavími, kdy ženy jsou častěji pozitivně nakloněné vůči cizincům a rozmanitosti než muži. V minulých výzkumech (např. Ang et al., 2002, 2006, cit. v Dandy, Pe-Pua 2009, s. 44) ovšem autoři tyto difference nepozorovali. Dále z hlediska genderu pak Avdeenko a Siedler (2017) srovnávají mezigenerační dopady percepce migrantů a politické postoje rodičů na své dcery a syny. Ačkoliv také potvrzují nedůležitost pohlaví potomků při zkoumání jejich percepce migrantů, v případě, že rodiče inklinují k radikální pravici, synové takových rodičů statisticky častěji rovněž inklinovali k radikální pravici než dcery. Náchylnost synů směřovat k radikální pravici v rodině, kde takto směřuje jejich otec (vazba otec – syn), byla zcela nejsilnější.

Malchow-Møller a kol. (2008) zmiňují důležitost vlastního ekonomického zájmu občana domácí populace. Uvádějí však, že v podstatě stejný podíl lidí (38 %), kteří si myslí, že ekonomičtí migranti snižují cenu práce, si naopak myslí to, že ekonomičtí migranti se

snížení ceny práce nemají mnoho společného (37 %). Výsledky jejich výzkumu pak přináší poznatky o tom, že lidé pracující v méně kvalifikovaných pozicích (kde migranti z cizích zemí nacházejí pracovní uplatnění reálně nejčastěji) mají tendence sklouzávat k protiimigračnímu vzorci chování snadněji než lidé pracující na profesně kvalifikovanějších pozicích. Ergo jsou to lidé z té sekce pracovní síly, která může být s nárůstem migrantů náchylnější ke snížení mezd či potenciálního nedostatku pracovních míst pro občany cílové země. Tyto předpoklady rovněž souvisí s teorií skupinové hrozby, která je podrobněji popsána níže.

Ačkoliv existuje i mnoho dalších výzkumů prokazujících, že v průměru vzdělanější lidé mají pozitivnější vztah k migrantům než méně vzdělaní (Scheve, Slaughter 2001; Mayda 2006, cit. v Malchow-Møller a kol. 2008, s. 254), je nutné poukázat i na existenci studií, jež hypotézám o dominanci vzdělání nikterak netleskají. Například Dustmann, Preston (2004) popisují nárůst nevraživosti méně vzdělané pracovní síly ve Velké Británii vůči migrantům spíše jakožto kombinaci rozmanitých rasistických předsudků než jako čistě problém ekonomický či vzdělanostní. S přihlédnutím ke zmíněným výzkumům a mnoha dalším lze jednoznačně potvrdit multifaktoriální podmíněnosti xenofobního chování, které se liší v závislosti na prostoru, čase i subjektivním chování respondentů. Subjektivní chování voličů však není v rámci této práce postihnutelné.

Tyto dva krátké odstavce tak představují dva základní pilíře, které determinují percepci migrantů majoritní společností – specifické demografické atributy domácí populace a ekonomické zájmy. Tyto pilíře však nestojí odděleně, nýbrž společně s mnoha dalšími faktory (sociální, kulturní, historické) tvoří postoj jedinců i celé společnosti k migrantům, který se potenciálně projevuje i ve volebním chování. Zmiňované indikátory negativní percepce migrace lze totiž úzce spojit i s tendencí volit radikální pravicové strany. Zajímavé poznatky tak přináší práce Hellwiga a Kweona (2016), která se zabývá faktorem vzdělanosti, soubojem domácí populace s migranty na duálně rozděleném trhu práce, rétorikou pravicových stran a potvrzuje výše zmiňované multifaktoriální provázanosti mezi percepcí migrace a tendencí volit antiimigrační a radikální strany. Důrazně pak zmiňují dominanci tématu migrace v mnoha evropských volbách právě po migrační vlně. Mezi další výzkumy, které se zabývají percepcí cizinců, lze zmínit například práce Müllera (2001), O'Rourkeho a Sinnotta (2006) nebo Meulemana a kol. (2009).

2.3.2 Koncept kontaktní hypotézy a skupinové hrozby

Ačkoliv považuji za nezbytné čtenáře s výše uvedenými problematikami percepce migrantů alespoň elementárně seznámit, jedná se o oblast natolik komplexní, že je nutné zaměřit se především na vztah výskytu migrantů v dané lokaci a jeho potenciálním vlivem na volební výsledky vybraných politických stran. Z toho důvodu tvoří v této práci stěžejní roli koncepty kontaktní hypotézy a skupinové hrozby. Ty jsou využity i v jiných podobně zaměřených výzkumech a tvoří základní premisy této práce. Předchozí kapitoly tak slouží k hlubšímu porozumění určitého vztahu **migrace – percepce – volby** a věcně diskutují jejich vzájemnou provázanost.

Generalizace, stereotypizace a předsudky jsou jedny z mnoha faktorů vedoucích k odmítavému postoji vůči migrantům. Z určitého úhlu pohledu jsou však do jisté míry pochopitelné. Zjednodušení charakteristik vybrané etnické menšiny, rasy, příslušníků daného náboženství, či dělení pomocí socioekonomického statusu a všeobecné odlišnosti, jejich následná generalizace a přiřknutí často negativních vlastností těmto skupinám, jsou jedny z následků zmiňovaných vzorců chování.

Zlepšením vztahů mezi jednotlivými skupinami obyvatelstva se zabývá Allport (1954), který byl jedním z průkopníků takzvané *kontaktní hypotézy*, přičemž tvrdí, že mezosobní kontakt, podmíněný v nejlepším případě nějakou smysluplnou činností s vytyčenými cíli, je velmi efektivním klíčem ke snižování předsudků a negativních postojů mezi jednotlivci a poté následně i mezi zapojenými skupinami. Splnění určitého cíle, nutnost spolupráce, rovnost statusu skupin a meziskupinové interakce tak potírají více faktorově podmíněné rozdíly mezi skupinami a nahrávají ke zlepšení meziskupinových vztahů. To vše je umocněno v případě podpory či dohledu vyšší autority. Široký a recentnější výzkum zabývající se kontaktní hypotézou pak představují Pettigrew a Tropp (2006). Tato meta-analýza zkoumala celkem 515 studií, které se zabývaly efektem kontaktní hypotézy. Výsledkem bylo potvrzení pozitivního efektu meziskupinové interakce na individuální vztahy jedinců v jednotlivých skupinách. Ty poté opět zpětně pozitivně ovlivňovaly celkové vzájemné poměry mezi skupinami. Tento efekt byl očividnější v prostředí dohledu vyšší autority a rovněž byly potvrzeny efekty společného cíle a rovnocenného postavení skupin.

Snižování kulturních rozdílů mezi skupinami amerických a mexických studentů skrze kontaktní hypotézu popisuje článek Mickuse a Bowena (2017). Ti uvádějí, že studenti, kteří studovali v zahraničí a mají i jiné hlubší mezikulturní zkušenosti, popřípadě migrační

pozadí, jednodušeji navazovali kontakt s druhou skupinou a celkově vykazovali příznivější postoj vůči studentům odlišného etnika.

Určitý pozitivní efekt kontaktu respondenta na postoje vůči islámu skrze kontaktní hypotézu zkoumali i Novotný a Polonský (2011, cit. ve Vavříčka 2018, s. 16). Do výzkumu na českých a slovenských vysokých školách se zapojilo celkem 716 respondentů. Posuzoval se nejen vliv samotného kontaktu, ale také určité historicko-kulturní aspekty, jejichž hlubší znalost by potenciálně mohla pozitivně ovlivnit postoj respondenta vůči islámu a zmírnit protiislámské, potažmo celkové protiimigrační postoje. Návštěva muslimské země nebo kontakt s muslimem statisticky významně pozitivně ovlivňoval tento vztah. Rovněž studenti s vyšší znalostí objektivních faktů byli méně náchylní k negativním postojům. Ti se také převážnou částí charakterizovali i kupříkladu specifickým typem studia (např. studenti humanitních oborů). Na to, že kontaktní hypotéza je v případě vztahu respondenta z Česka a muslima do určité míry problematická, však upozorňuje kupříkladu práce Topinky (2016, cit. v Buková 2018, s. 10). Hovoří o tom, že polovina respondentů přijímá informace majoritně z médií a samotný kontakt s příslušníkem islámské víry má na informovanost či samotnou percepci spíše slabší vliv, přičemž kontakt nebo známost s muslimem potvrdila necelá desetina respondentů. Tento jev je samozřejmě notně zapříčiněn velmi nízkým výskytem muslimů v Česku. Existence samotného kontaktu však ještě není samozřejmým předpokladem pozitivního efektu percepce, neb je důležitá také kvalita onoho kontaktu. Topinka (2016, cit. v Buková 2018) však všeobecný koncept kontaktní hypotézy nezavrhuje, pouze spíše poukazuje na absenci dostatečných empirických poznatků v českém kontextu, přičemž výzkum Novotného a Polonského (2011, cit. v Vavříčka 2018, s. 16) naopak nelze zcela generalizovat na celou českou populaci z důvodu sledování pouze studentů vysokých škol.

V teoretickém kontrastu vůči kontaktní hypotéze stojí koncept skupinové hrozby, který naopak předpokládá nárůst napětí mezi odlišnými etnickými skupinami skrze pocit vzájemné hrozby. Podle mnohých výzkumníků zabývajících se skupinovou hrozbou, se jako stěžejní mnohdy jeví pocit ztráty jakýchsi výhod majority ve prospěch minority nebo minoritních skupin (např. Coser 1956 a Quillian 1995, cit. v Meuleman a kol. 2008, s. 354). V konceptu imigrace tak může být negativní reakce domácí populace na narůstající menšinu způsobena tendencí bránit svůj sociální status, politickou moc a přístup ke zdrojům (ekonomickým – trh práce, sociálním – bydlení atd.). To je umocňováno především velikostí skupiny a její ekonomickou konkurenceschopností na trhu. Mnozí ze zmiňovaných autorů

však dle Meulemana a kol. (2008) poukazují na důležitost rozdílu ve velikosti skupiny vnímané a skutečné. Na příkladu Česka lze jmenovat současnou antiislámskou rétoriku SPD, navzdory v podstatě neexistenci důležitější muslimské komunity (viz např. Křížková 2006). Tento fakt vybízí k polemice nad praktickou nemožností většiny české majoritní populace navázat kvalitní/dlouhodobý kontakt s migrantem muslimského vyznání a zároveň jsme spíše svědky silného nadhodnocování nejen velikosti muslimské komunity v Česku ale i jejího vlivu v různých sférách působnosti. Meuleman a kol. (2008) ve své práci dochází k závěrům, že v zemích Evropy, kde došlo k nějakému ekonomickému posunu, ale zároveň stále ještě nebyly pod velkým migračním tlakem, se nevyskytují nějaké zásadní imigrační restriktce a protiimigrační nálady ve společnosti. Naopak státy, kde jsou na vzestupu protiimigrační nálady a mnohdy také různé formy přistěhovaleckých omezení, mají povětšinou recentní zkušenost s nezanedbatelným množstvím nově příchozích. Samozřejmě pak existují výjimky zemí jako kupříkladu Maďarsko, kde existují silné protiimigrační a nacionalizační nálady již dlouhodobě bez ohledu na faktickou migrační situaci. Zde je pak potřeba hledat kulturně-historické determinanty a zaměřit se na politické situace v daných státech. Je třeba však připomenout, že zmiňovaný výzkum zkoumal data mezi roky 2002–2006, tedy před migrační vlnou v roce 2015, která imigrační rétoriky jednotlivých zemí a vnímání migrantů i migrace domácí populací více či méně ovlivnila.

V kontextu percepce migrantů napříč evropskými zeměmi z pohledu konceptu kontaktní hypotézy, ale rovněž i skupinové hrozby a sociální distance lze zmínit výzkum Čermákové a Leontyevy (2017). Teorie sociální distance vyjadřuje předpoklad snižování sociálních vzdáleností mezi migranty a domácí populací v případě kontaktu mezi zmiňovanými skupinami. Velmi úzce je tak propojena s výše popisovanou kontaktní hypotézou. Autorky naopak potvrzují roli konceptu skupinové hrozby ve spojení s údajnou nadměrnou mírou migrace a narůstajícím soubojem migrantů a domácího obyvatelstva o zdroje, což poté vede k vyšší negativní percepci migrantů a potenciálně směřuje až k nepřátelskému pojetí migrace jako takové. Tato teorie je navíc spojována s konceptem sociální identity, při které jedinec uplatňuje subjektivní pocit identifikace s určitou skupinou, nejčastěji etnikem. Takové separace do jednotlivých etnik pak nezřídka vedou k oboustranné xenofobii, pocitu vzájemné konkurence na trhu práce, náklonosti k určité politické frakci a popřípadě k teritoriálnímu vymezení jednotlivých skupin. Mezi faktory, které teoreticky nejvíce determinují vzájemnou percepci, lze řadit velikost dané skupiny, ta je jednak faktická, ale také subjektivně vnímaná druhou skupinou, a dále je důležité geografické

vymezení a ekonomická síla dané skupiny (nezaměstnanost, průměrný příjem atd.). Na úrovni individuální je opět zásadní předpoklad vzdělanosti a ekonomických schopností jedince ve skupině. Čermáková a Leontiyeva (2017) tak v evropském měřítku ověřování zmiňovaných konceptů potvrzují důležitost kontaktní hypotézy a sociální distance. Jejich analýzy prokázaly statisticky významné diferenciaci v percepci migrantů ve srovnání států s dlouhou migrační historií a států, které jsou spíše v raném stádiu ohledně zkušeností s migrací. Jmenovitě jsou tak na koncích pomyslného žebříčku pozitivní percepcie migrantů Švédsko v kontrastu s Českem a Maďarskem. Rovněž však zdůrazňují efekt skupinového konfliktu zejména v případě ekonomické stagnace jedinců v dané skupině. Zajímavá je též myšlenka určité vyšší politické korektnosti v případě percepcie jiných etnik ve státech s dlouhodobou migrační historií, kde může být kritika idejí multikulturní společnosti jakési tabu zejména pro jedince s vyšším vzděláním. I tento faktor tak mohl přispět k relativně překvapivým závěrům citované práce, že mnohým majoritním společnostem často nevadí samotní migranti, nýbrž migrace jako taková.

Koncept skupinové hrozby pak do jisté míry potvrzuje hloubková studie celkem pěti set rozhovorů s lidmi ze socioekonomicky stagnujících periferních oblastí Německa. Ten přináší think tank Das Progressive Zentrum (Berger 2018). Na otázku „Co je ve vašem bydlišti špatné?“ byla ve větších městech nejčastější odpovědí *migrace*. Naopak na venkově místní obyvatelé spatřují své problémy naprosto jinde, nejčastěji ve kvalitě dopravní infrastruktury a sociálních služeb, přičemž migrace byla skloňována naopak nejméně. Semiperiferní oblasti středně velkých měst pak vykazovaly v podstatě vyrovnané odpovědi, kdy opět vedly problémy spojené s dopravní infrastrukturou a jako nejbanálnější problém respondenti uváděli nedostatek možností na realizaci volnočasových aktivit. Z rozhovorů pak především vyplývá, že to, co voličům těchto stran na přistěhovalcích vadí nejvíce, nejsou kulturní odlišnosti, nýbrž pocit, že stát upřednostňuje minority a zvýhodňuje je na úkor domácího obyvatelstva. Peníze vynaložené na integraci a sociální systémy vidí jako prostředky, které poté chybí na zlepšení situace pro majoritní společnost (pro lepší infrastrukturu apod.). Rovněž migranti představují jakousi konkurenci na trhu práce i v boji o sociální výhody. Obavy ze ztráty kulturní identity pod vlivem vysoké míry přistěhovalectví lidí ze značně odlišných kultur tak spíše až druhotně vyplývají z popudu výše zmiňovaných faktorů (Berger 2018).

Je tedy zřejmé, že z hlediska platnosti zmiňovaných konceptů velmi záleží na řádovostní úrovni (mezinárodní, meziskupinové, individuální srovnávání) a na kulturně-historických, socioekonomických a demografických attributech sledované populace.

2.4 Konkrétní příklady vlivu migrace na volby

Výzkumů zkoumajících přímý vliv migrace na volební chování je relativně nedostatek a jedná se především o velmi recentní práce spojené právě s dopady takzvané „migrační vlny“ po roce 2015. Ta způsobila politické a mediální „zemětřesení“ nejen na evropském kontinentu. Následující kapitola se zabývá vybranými výzkumy, které se zabývají souvislostmi mezi volebními výsledky a výskytem migrantů. Většina z nich se rovněž přímo opírá o zmiňovanou kontaktní hypotézu anebo teorii skupinové hrozby. Většina zde citovaných výzkumů však nachází spíše pozitivní efekt míry migrace na volební úspěch antiimigračních stran. Výsledky se ale samozřejmě liší nejen napříč sledovanými zeměmi, ale také v závislosti na použité řádovostní úrovni.

Výzkum autorské dvojice Otto a Steinhardt (2014) pracuje se staršími daty a představuje ojedinělé poznatky o vlivu faktoru migrace na volební výsledky na úrovni městských částí německého města Hamburk již mezi roky 1987 a 1998, tedy v době dávno před zmiňovanou migrační vlnou. Radikální pravice (*Republikáni*) se silnou protiimigrační politikou je zde srovnávána se Stranou zelených (od roku 1993 *Svaz 90/Zelení*), kteří v dané době rovněž představovali jediný stěžejní politický subjekt s velmi liberálním a otevřeným přístupem vůči migrační a azylové politice. Kvantitativní analýza pak objevila statisticky významný pozitivní vztah mezi výskytem migrantů a volebním úspěchem radikální pravice. Naopak v těch městských částech Hamburku, kde byl podíl migrantů na celkové populaci nižší, zaznamenávali úspěch spíše Zelení². Autoři zmiňují možnost influence nárůstu počtu uprchlíků po roce 1990 a s tím spojené ostré debaty o zneužívání azylové ochrany. Rovněž docházejí k relativně překvapivým závěrům o spíše nikterak silném ovlivňování výsledků voleb skrze čistě politické faktory a konkurenci migrantů na pracovním trhu. Naopak jsou zde vyzdvihnuty obavy domácí populace z negativních dopadů migrace na místní vybavení, sociální služby a celkové životní podmínky v dané lokalitě, zejména s důrazem na dětskou péči a školství (Otto, Steinhardt 2014). Falter a kol. (1998, cit. v Otto, Steinhardt 2014, s.

² Konkrétně se jedná o zvýšení volebního výsledku pro radikální pravici v Hamburských městských částech o 0,225% bodu na každý jeden procentní bod nárůstu podílu migrantů v populaci ve federálních i celostátních volbách. To navíc koresponduje s úbytkem voličů pro Zelené.

70) zmiňované strany dává do přímého kontrastu, tedy na opačné konce v grafu zobrazujícím percepci jednotlivých politických stran voliči. Zelení tak vycházejí jako nejvíce proimigrační strana a Republikáni zcela naopak jako jednoznačně dominantně protiimigrační. Tento průzkum percepce voličů jednotlivých stran tak dodává předchozímu výzkumu Otta a Steindhardta (2014) na silnější kredibilitě.

Barone a kol. (2016) sledují vliv migrace na volební výsledky ve zhruba 8000 obcích v Itálii v letech 2001, 2006 a 2008. Tyto parlamentní volby vyhrály v roce 2001 a 2008 středopravé strany propagující určité omezení imigrace. V roce 2006 pak byla úspěšnější středolevá koalice se spíše liberálnějším přístupem. Nutno však zmínit, že v obou středopravých koalicích působila strana *Liga Severu*, která nezřídka bývá označovaná jako radikální a xenofobní jak v médiích, tak mezi odbornou veřejností (Passarelli 2013, cit. v Barone a kol. 2016, s. 2). Barone a kol. (2016) opodstatňují výběr úrovně obcí na základě důležitosti blízkosti mezi domácím obyvatelstvem a migranty, kteří mohou potenciálně tvořit konkurenci na pracovním trhu a ve veřejných službách zabírat místa, která by měla být určena pouze pro italské občany. V návaznosti na to je pak diskutována samotná velikost obce. Statisticky autorům vycházelo, že obce nacházející se nad 90. percentilem velikosti obcí (tedy 10 % největších měst) neprokazovaly pozitivní spojitost mezi podílem migrantů v dané lokalitě a volebním úspěchem stran s protiimigračním programem. Sídla pod 90. percentilem se poté v průměru vyznačovala pozitivním vztahem mezi mírou migrace a volebním úspěchem pravicových stran.

Autoři zmiňují celkem tři možné determinanty pro výsledky jejich analýz. Za prvé, velká města zvyšují možnosti separace/segregace jednotlivých skupin obyvatelstva do vymezených městských částí a čtvrtí. Domácí populace je tak od migrantů více či méně prostorově distancována. Toto segmentované vymezení pak může teoreticky snižovat negativní percepci domácí populace vůči migrantům s ohledem na kupříkladu kriminalitu, využívání místních veřejných služeb a podobně. Na druhou stranu však snadno přijímají některé ekonomické výhody, jako je levnější zaměstnávání migrantů do různých pracovních pozic v běžných domácnostech (chůvy, uklízečky v domácnosti atd.). Za druhé, lidé žijící ve velkých městech disponují v průměru vyšší kvalifikací a dosaženým vzděláním v porovnání s menšími obcemi. To vyúsťuje nejen v menší subjektivní riziko spojené s konkurencí na pracovním trhu s migranty, ale rovněž bývá vzdělání často spojováno s všeobecně pozitivnější percepcí a snižováním xenofobního chování vůči cizincům a odlišným kulturám (Malchow-Møller a kol. 2008; Dandy, Pe-Pua 2009 a další). Za třetí,

jedná se zde taktéž o jakýsi historický kontext, kdy velká města mají delší zkušenost s migrací a cizinci v průměru častěji než sídla menší. Skrze koncept kontaktní hypotézy (Allport 1954) tak může docházet k určitému „obrušování hran“ na straně migrantů, ale rovněž i domácího obyvatelstva, které si skrze osobní kontakty a nové zkušenosti a příležitosti (jmenujme například rozvoj maloobchodu a stravovacích zařízení s tradičními pokrmy minoritních etnik) začínou s postupem času zvykat na přítomnost cizinců dříve a rychleji, což snižuje míru prvotní xenofobie (Barone a kol. 2016).

Barone a kol. (2016) však analyzovali i další jiné dopady migrace na volební chování. Nalezli silně signifikantní záporný vztah mezi počtem migrantů a volební účastí. To může poukázat na nevoli voličů tradičně středových a levicových stran, kteří se pravděpodobně neztotožňují s aktuálními trendy a regulacemi v oblasti migrační politiky a rozhodli se tak k volbám vůbec nepřijít. Silný vztah byl vypočítán i pro vztah mezi prázdnými anebo poškozenými volebními obálkami a podílem migrantů ve sledovaných lokacích. Důvodem může být zvýšená nespokojenost voličů s migrační agendou všech kandidujících stran a zároveň však potřeba vyjádřit své nespokojení formou odevzdání neplatných voličských hlasů na způsob protestu. Autoři rovněž zkoumali potenciální rozdíl mezi parlamentními a komunálními volbami, přičemž očekávali, že v komunálních volbách budou aspekty jako ideologické a politické preference hrát slabší roli než na národní úrovni na úkor naléhavých, palčivých a lokálních problémů v dané oblasti. Výsledky pak poukazují na zvýšenou pravděpodobnost změny starosty ze středového a levicového spektra na starostu z pravicového spektra politických stran v případě zvyšující se migrace v dané lokalitě. Sledované volby na národní i komunální úrovni v Itálii tak nevykazují žádné zásadní rozdíly v kontextu vlivu migrace na volební chování a výsledky. Za hlavní zjištění autoři považují faktor velikosti sídla, narůst volebního úspěchu pravicových a protestních stran na úkor stran levicových v regionech s narůstajícím podílem migrantů v populaci a na silnou negativní korelaci mezi migrací a volební účastí (Barone a kol. 2016).

Zajímavé výsledky přináší výzkum Steinmayra (2016), který poukazuje na anekdotické důkazy z komunit, kde byli ubytováni samotní uprchlíci přechající především před válkou v Sýrii, které poukazují na pozitivní dopad kontaktů mezi uprchlíky a domácím obyvatelstvem. Rovněž zde tak byly aplikovány domněnky plynoucí z Allportovy (1954) kontaktní hypotézy, tedy předpoklady zlepšujících se vztahů mezi uprchlíky a rakouským obyvatelstvem v místě existence azylových domů. Steinmayr (2016) se konkrétně zaměřuje na korelaci mezi volebním úspěchem Svobodné strany Rakouska (FPÖ),

kteřá disponuje velmi silnou protiimigrační rétorikou, a výskytem uprchlíků v regionech Horních Rakous. Socioekonomické, historické a kulturní atributy Horních Rakous pak autor srovnává s Německem a poukazuje na dobrý potenciál tohoto regionu hostit uprchlíky. Sledovány jsou tamní regionální volby za rok 2009 a 2015. Volby proběhlé v roce 2015 se uskutečnily v září, tedy v době, kdy migrační vlna vrcholila a byla jedním z nejpropíranějších témat v médiích i na politické scéně (Euromed 2017). FPÖ zaznamenala v Horních Rakousích v roce 2015 zhruba dvojnásobné zlepšení svého volebního výsledku oproti výsledkům minulých voleb. Zkoumání těchto diferenciací na úrovni obcí v době, kdy 42 % z celkového počtu obcí hostilo v září 2015 alespoň nějaké množství uprchlíků, tak nabízí možnost porovnat výsledky strany FPÖ v obcích, kde ke kontaktu reálně mohlo docházet a kde byla naopak šance na hlubší a delší kontakt s uprchlíkem značně nižší (Steinmayr 2016).

Výsledky tohoto výzkumu, které zmiňovaný autor rovněž opírá i o kvalitativní rozhovory se zaměstnanci a odborníky pracujícími ve vybraných azylových centrech, potvrzují předem stanovené hypotézy o pozitivním dopadu kontaktů mezi uprchlíky a domácím obyvatelstvem na percepci samotných běženců. Dochází ke zlepšení napjatých vztahů, k celkovému frekventovanějšímu optimismu tamní populace ve vztahu k řešení migrační vlny a ve výsledku tak lze potvrdit negativní korelaci mezi výskytem uprchlíků v daných obcích a mezi volebním úspěchem strany FPÖ v těchto obcích. Je však potřeba přihlédnout i k některým problematickým aspektům citované práce: nezabývá se podílem uprchlíků na domácím obyvatelstvu, ale pouze rozděluje zkoumané municipality do dvou kategorií s výskytem a bez výskytu uprchlíků, zabývá se čistě uprchlíky a neřeší tak celkovou migraci. V neposlední řadě časový výsek nezohledňuje spíše střední až dlouhodobý vývoj percepce domácího obyvatelstva vůči uprchlíkům, který se potenciálně může s postupným zapojováním uprchlíků do ekonomických aktivit obce změnit (Steinmayr 2016).

Tento vliv přímého kontaktu uprchlíků s tamním obyvatelstvem na snížení volebních preferencí pro silně antiimigrační strany je však spíše v rozporu s dosavadní literaturou, která se problematikou vlivu migrace na volby hlouběji zabývá. Nutno však na začátku podotknout, že tyto diferenciacie mohou být právě zapříčiněny rozdílným objektem zájmu studií, tedy zdali výzkum pracuje s celkovou migrací, nebo pouze s uprchlíky, neboť zde se mohou percepce majoritního obyvatelstva vůči těmto dvou skupinám znatelně lišit, jak již bylo naznačeno výše. V rakouském kontextu lze ještě v tomto ohledu jmenovat i práci Hally

a kol. (2017). Tento výzkum se zabývá především migrací skrze sjednocení rodiny a poukazuje na statisticky významnou pozitivní korelaci mezi podílem méně kvalifikovaných imigrantů v obci a výší podpory zmiňované protiimigrační strany FPÖ. Autoři tvrdí, že hybnou silou pro voliče antiimigračních stran je zejména strach a obavy z měnící se etnické a kulturní kompozice v jejich sousedství a konkrétně také ve školách. Mezi potenciální důvody lze uvést i v této diplomové práci mnohokrát skloňovaný vlastní ekonomický zájem populace, který je opět determinována především socioekonomickými atributy a vzděláním voličů a je vyvolán primárně pocitem ekonomické konkurence (Halla a kol. 2017).

Krom zmiňované Itálie představuje další „první nárazovou zónu“ Evropské unie Řecko. Skrz Řecko procházelo nejvíce uprchlíků v roce 2015. Vasilakis (2017) se na případ Řecka zaměřuje detailněji a zkoumá dopady uprchlictví na volební úspěch politické strany *Zlatý úsvit*, kterou označuje za radikálně pravicovou a silně antiimigrační. Zlatý úsvit skončil v parlamentních volbách v Řecku v roce září 2015 jako třetí nejsilnější strana. Zkoumaná úroveň byly řecké obce, to jest 325 samostatných územních jednotek. Výsledky poukazují na signifikantní pozitivní efekt výskytu uprchlíků na volební úspěch Zlatého úsvitu. Pro hlubší potvrzení Vasilakis (2017) zmiňuje absenci jakéhokoliv vlivu migrace na volby na vybraných řeckých ostrovech, které neobdržely žádné migranty. Ty jsou s pevninským Řeckem silně socioekonomicky i kulturně propojeny a v relativní geografické blízkosti přijímacích regionů. Z toho důvodu lze potvrdit, že se nejednalo o celonárodní trend, který by potenciálně souvisel s reakcí na úspěšnější volební kampaň nebo se strachem z negativních ekonomických dopadů v zemi s hlubokými hospodářskými problémy, nýbrž se potvrzuje markantní vliv pouhé přítomnosti uprchlíků na volební chování jako takové, načež se výsledky ukazují jako robustní i při použití jiných kvantitativních metod (Vasilakis 2017). Tyto závěry tak do určité míry korespondují s pracemi, které částečně negují vliv přímých ekonomických atributů jedince na tendenci volit radikální pravici, potažmo silně protiimigrační a xenofobně zaměřené politické subjekty (viz např. Rydgren 2008, Labrianou a Ellinas 2016, cit. v Vasilakis 2017, s. 2). Vasilakis (2017) mezi další důvody uvádí také stěžejní princip redistribuce volebních hlasů klasické pravice a středopravicových stran k radikální pravici ve formě protestních a antisystémových hlasů. Ruku v ruce tento jev často provází značný volební propad tradičních stran, které jednak byly v předchozí vládě a u mnohých nezanechaly nikterak pozitivní dojem, popřípadě nereflektují aktuální politická a mediální témata, v tomto případě takzvanou migrační vlnu. Voliči tak s pocitem, že je stát zanedbává na úkor uprchlíků, nezřídka tendují k extrémističtějšími variantám volby. Ačkoliv

tato práce nesledovala celkovou migraci, ale pouze podíl uprchlíků na celkové populaci na vybrané úrovni, výsledky se zcela odlišují od výše uvedené práce Steinmayra (2016). Je však nepochybné, že se obě práce, ačkoliv sledují potenciální vliv na volební chování pouze uprchlíků a nikterak všech migrantů, v mnohém liší. Za prvé, Steinmayr (2016) analyzoval územně menší a specifitější územní jednotky pouze v regionu Horních Rakous. Za druhé, obě země mají do značné míry rozdílnou migrační historii a celkový kulturní a socioekonomický profil a specifické atributy, které percepce uprchlíků, potažmo všech migrantů více či méně diferencují. V potaz by mohla být vzata i odlišná geografická poloha obou států, neb by se teoreticky dalo polemizovat, že v září 2015, tedy v době vrcholení migrační vlny a stále před uzavřením Balkánské trasy, byla subjektivní potenciální rizika pro řecké voliče drastičtější. Řecko přeci jen tvoří určitou „narázovou zónu EU“ ve srovnání s vnitrozemským Rakouskem. Nutno však podotknout, že Řecko plní úkol spíše tranzitní země, nikoliv cílové.

Jedním z recentních a významných případů zřetelného promítnutí tématu migrace do voleb, potažmo přesněji referenda, je hlasování Britů o vystoupení Spojeného království z Evropské unie. Tzv. „*Brexit*“ však reflektoval, spíše než samotnou zmiňovanou migrační vlnu, dlouholetou a nezanedbatelnou imigraci Východoevropanů ze zemí bývalého sovětského bloku (Hobolt 2016). Těmto migrantům, kteří z valné většiny migrovali a stále migrují především z ekonomických důvodů, se přístup do Spojeného Království značně usnadnil po vstupu většiny těchto východoevropských zemí do Evropské unie v roce 2004. Nejvíce skloňované názvy zemí v souvislosti s emigrací do Velké Británie by pak byly zejména Baltské země a Polsko. Dominanci tématu migrace v kampani pro *Brexit* zmiňují například Leruth a Taylor-Gooby (2017). Ti ve své práci rovněž potvrdili větší shovívavost Britů vůči uprchlíkům ve srovnání s tradičně takzvanými ekonomickými migranty. Význam tématu migrace však byl silný ještě před referendem o vystoupení z EU a strana UKIP těžila ze silné protiimigrační rétoriky i v britských parlamentních volbách už v roce 2015 (Leruth, Taylor-Gooby 2017).

Majorita britských voličů hlasující pro odchod Spojeného Království z EU projevila značné znepokojení z imigrace (Hobolt 2016). Při zaměření na samotnou kampaň lze ze strany UKIP i organizace *Vote Leave* pozorovat prvky radikálně-pravicového populismu a sám tehdejší předseda strany a zakladatel UKIP Nigel Farage defacto okamžitě po volbách přiznal, že kampaň organizace *Vote Leave* na příslibení 350 miliónů liber týdně pro Národní zdravotní službu byla omyl, tedy slib, který nelze reálně dodržet (Stone 2016). Nigel Farage

po skončení referenda vzápětí rezignuje na post předsedy a odchází z čela strany. UKIP se tak dostává do značného vnitropolitického chaosu a v roce 2017 utrpí velký volební debakl v britských parlamentních volbách (Kentish 2017).

Jedinečným případem vlivu migrace na volby je poté případ Švýcarska. Vysoký podíl migrantů v populaci, naturalizovaných cizinců a rovněž nezanedbatelná míra Švýcarů s migračním pozadím jednoznačně ovlivňuje výsledky referend v unikátním systému švýcarské přímé demokracie (Brunner a Kuhn 2014). Ti popisují, že vyšší podíl kulturně vzdálených migrantů v daném regionu vede k častějšímu prosazování migračně represivních politik. Strijbis (2014) pak uvádí, že naturalizovaní migranti ve Švýcarsku tendují spíše k levici a k méně represivním řešením ohledně imigrační politiky. Značný vliv faktoru vzdělání na percepci migrantů a poté na hlasování o přistěhovalecké politice ve švýcarském volebním systému výstižně popisuje také kupříkladu Miguet (2008).

Polarizované názory veřejnosti napříč státy EU popisují například Dostál a Jelen (2017). Ti rozdělují jednotlivé státy EU do celkem čtyř kategorií dle jejich migrační historie od konce druhé světové války a potvrzují hypotézy o průměrně pozitivnější percepci migrantů v zemích s delší migrační historií, zatímco veřejnost v Česku, Slovensku a Maďarsku vykazuje značnou míru skepse a protiimigračních nálad. Detailům a potenciálním vlivům migrační historie Česka na percepci migrantů a následný předpokládaný vliv těchto vztahů na volební chování je věnována samostatná kapitola 3.

Proměnami pokrytí migrační vlny ve slovenských médiích mezi obdobím května 2015 a března 2016 se zabývá Žúborová (2017). Tvrdí, že jednoznačný přesun hlavní pozornosti médií na migrační vlnu lze pozorovat v září 2015. To je doloženo rozбором hlavních titulek několika mainstreamových médií s ohledem na frekvenci použitých slov významově souvisejících s migrační vlnou. Tento jednoznačný a nepřehlédnutelný nárůst pozornosti veřejnosti na problematiku migrace určitým způsobem donutil většinu politických subjektů nějakým způsobem reagovat a změnit či minimálně upravit svou dosavadní rétoriku v oblasti migrační politiky. Migrace se tak na určitou dobu stala hlavním tématem politického i volebního diskurzu před parlamentními volbami v březnu 2016. Autorka pak dochází k závěrům, že migrační vlna byla vnímána a prezentována vrcholnými politickými představiteli (s výjimkou prezidenta Andreje Kisky) dominantně negativně. Spjata tak byla především s vidinami potenciálních bezpečnostních rizik, hrozby terorismu a nemožnosti integrace kulturně značně odlišných etnik. Těchto negativních nálad veřejnosti tak bezpochyby úspěšně využily některé politické strany k získání politické moci. Poprvé

v historii se tak se ziskem 8,04 % do parlamentu Slovenska dostává Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS), která glorifikuje klerikálně-fašistické činy Slovenského státu na začátku 20. století a která je velmi často označována za extremistickou a krajně pravicovou, jejíž politika je silně protiimigrační (Žúborová 2017). Proměnu rétoriky politických stran vlivem migrační vlny a potenciální dopad migrační vlny na úspěch protiimigrační strany ĽSNS diskutují také Rybář a Spáč (2016).

Dostal (2017) zmiňuje dvě ankety proběhlé v Německu, kdy v obou případech byla problematika migrace a uprchlictví na prvním místě odpovědí na otázku, jaká je největší starost voliče při zvažování volby politické strany. V obou případech tuto odpověď uvedla jako nejvíce stěžejní zhruba polovina respondentů. Autor tak s přihlédnutím k minulým parlamentním volbám v Německu tvrdí, že v posledních volbách v roce 2017 byla „nejúspěšnější“ stranou Alternativa pro Německo (AfD), která získala 11,5 % hlasů a vyhoupla se z mimoparlamentní strany na pozici třetí nejsilnější strany. AfD se profiluje jako euroskeptická a silně antiimigrační pravicová strana. Naopak v Německu tradiční strany, konkrétně Křesťanskodemokratická unie a Sociálnědemokratická strana Německa, dohromady ztratily téměř 12 % hlasů ve srovnání s minulými volbami (Dostal 2017). Toto jen potvrzuje jasný trend nástupu povětšinou relativně nových antisystémových, euroskeptických a antiimigračních stran, které dokázaly vytěžit potenciál migrační vlny a negativního zobrazení migrantů a uprchlíků ve valné většině médií ve svůj prospěch a přínos politických bodů.

V neposlední řadě pak lze mimoevropský kontext zmínit prezidentské volby ve Spojených státech v roce 2016. Nagel (2016) rovněž zdůrazňuje kritický rok 2015, kdy došlo k určitému zhoršení percepce uprchlíků a migrantů v očích široké veřejnosti ve spojení s celkovou migrační vlnou i s teroristickými útoky v Paříži a jiných evropských metropolích na vnímání migrantů především islámského vyznání. Akcentuje tak nebezpečný potenciál antimuslimské hysterie, která může být zapříčiněna i relativně dávnými událostmi, jako je například stále silný sentiment Američanů vůči teroristickým útokům z 11. září 2001. S původním příslibem americké administrativy na přijetí 10 000 syrských uprchlíků v roce 2015 se zvedla silná nevole především tradičně konzervativních voličů. Článek tak výstižně popisuje v podstatě nijak překvapující důraz Donalda Trumpa na protiimigrační politiku a antiislámskou rétoriku, která se stala jedním z pilířů jeho prezidentské kampaně v roce 2016 (Nagel 2016). Podobné závěry lze nalézt i v práci Winderse (2016).

3. Migrace a volby v českém kontextu

Po kapitolách, jež měly za úkol čtenáři přiblížit všeobecně s migrací a volbami související koncepty a také nabídnout dosavadní přehled stěžejní literatury, se bude následující část práce věnovat čistě českému kontextu migrace a voleb. Práce se tak zaměří na specifické politické subjekty v minulosti a v současnosti, které lze z mnoha hledisek klasifikovat jako xenofobní a velmi často charakteristické svými nativistickými či nacionalizačními tendencemi a rétorikou. SPD, která představuje tu současnou zkoumanou stranu, lze pak rovněž zařadit mezi strany silně vystupující proti Evropské unii a prosazující určité prvky národního izolacionismu a populismu.

3.1 Historický kontext české migrace

Pro účely této práce není nutně nezbytné zdlouhavě popisovat všechny méně či více důležité události české migrační historie. Pro hlubší pochopení některých specifík aktuálního českého migračního prostředí a možných vlivů historických událostí na následnou percepci cizinců je však potřebné zmínit alespoň vybrané zásadní milníky české historie, které ovlivnily nejen domácí politické aspekty, socioekonomické a kulturní atributy Česka, ale posléze tak i celkovou migrační situaci země. Z mnoha dosavadních výzkumů, které se zabývají percepcí migrantů domácí populací napříč evropskými státy, vyplývá, že obyvatelé zemí, které nemají tak dlouholetou a významnou zkušenost s migrací a byly či stále jsou z etnického hlediska značně homogenní, vykazují v průměru častěji silnější skepsi a negativní postoje vůči cizincům (např. Mudde 2007; Dostál, Jelen 2017). Pilíře této kapitoly tedy budou představovat stěžejní události, jež vedly k postupné homogenizaci české společnosti.

Drbohlav a kol. (2009) za jeden z prvních takových milníků považují vznik samostatného Československého státu v roce 1918 po první světové válce. Tím tedy ještě nedošlo k nijak přelomové homogenizaci společnosti (ačkoliv se české území odtrhlo od uskupení států, které bylo více heterogenní), nýbrž o určité vyvrcholení nacionalizačního směřování tehdejší doby. Podobné tendence utvořit vlastní stát založený na etnické identitě lze na počátku 20. století pozorovat i v mnoha dalších státech Evropy (Rupnik 1992). Daleko zásadnější je však pro českou homogenizaci druhá světová válka, v jejímž průběhu docházelo k bezprecedentním etnickým čistkám především Židů a Romů. Odsun sudetských Němců po skončení války na základě Benešových dekretů však v českém kontextu

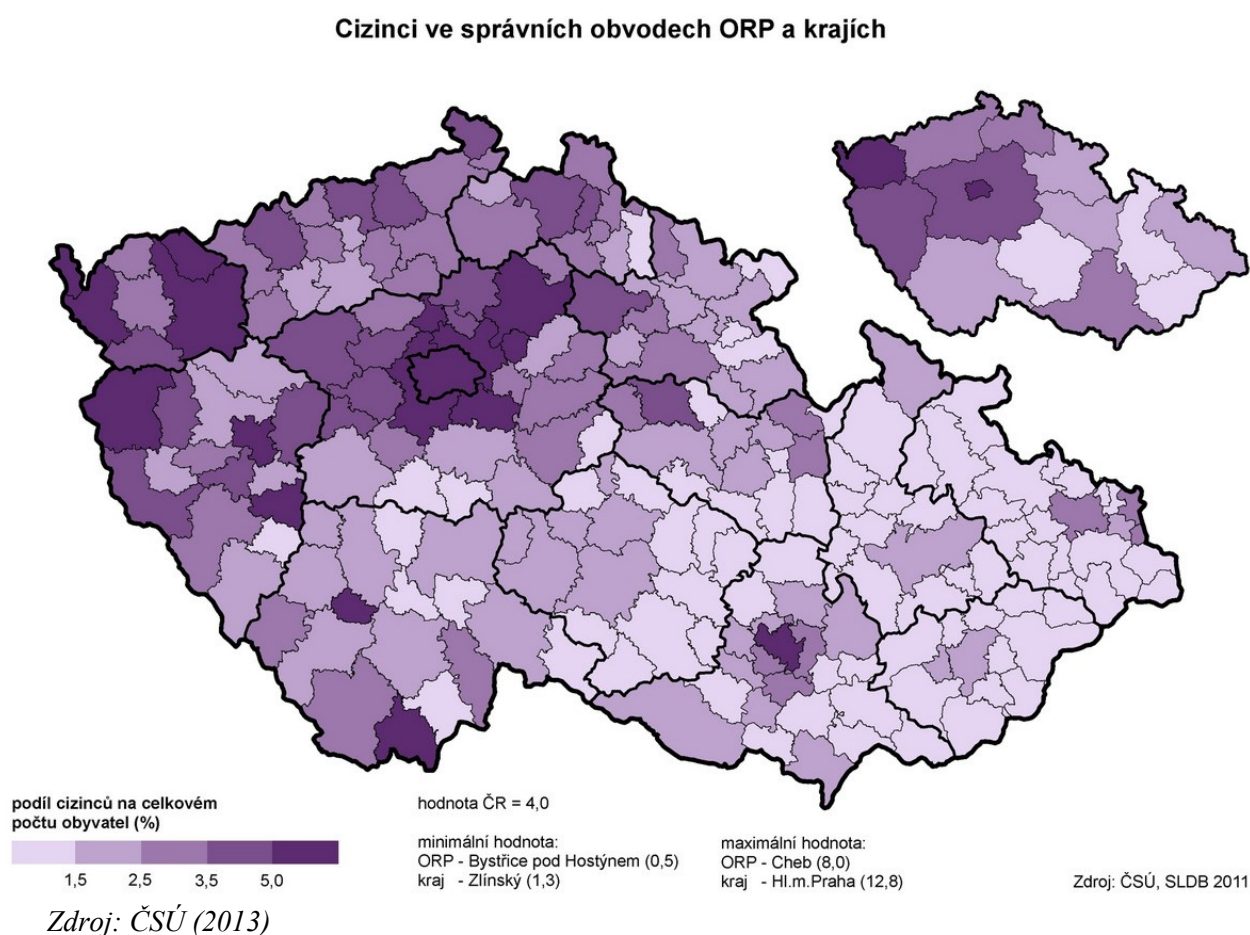
představoval z hlediska absolutních hodnot otřes zdaleka největší, neb bylo odsunuto téměř na tři miliony Němců z českého pohraničí (Čermák, Jánská 2011). Těm byl rovněž zkonfiskován majetek, a to v podstatě v rámci kolektivní viny. S nástupem komunistů k moci, postupnou deliberalizací a proměnou na socialistický stát došlo k několika emigračním vlnám (zejména v roce 1948 a 1968), přičemž po invazi sovětských vojsk v roce 1968 se oficiální migrace stala pro většinu občanů stěží proveditelnou. Československo se tak až do roku 1989 dostalo do nevídané fáze relativní migrační stagnace. Ačkoliv jsou odhady, že mezi roky 1948 a 1989 odešlo na půl milionu Čechoslováků, povětšinou se jednalo o nelegální emigraci (Srb 2004). Nedostatek pracovních sil, emigrace části obyvatelstva a zároveň potřeba ekonomického růstu byly, podobně jako v západních státech, do určité míry kompenzovány zvaním takzvaných gastarbeiterů z jiných socialistických zemí (např. Vietnam, Kuba, KLDR) i tehdejšího východního bloku (Drbohlav a kol. 2009).

Situace se však kompletně změnila díky sametové revoluci v roce 1989, kdy se země transformovala zpět na politickou formu demokratického státu a otevřela své hranice. Rozdělení Československa a vznik samostatné České republiky se dá opět považovat za určitou formu další homogenizace, nicméně většina českých Slováků na českém území zůstala, pouze se z nich oficiálně stali buď takzvaní „neviditelní“ migranti³, nebo se rozhodli pro naturalizaci v podobě přijetí českého občanství. Liberálně nastavená migrační politika 90. let dovolovala migrantům z východního bloku relativně jednoduše využít Česko jako tranzitní zemi při cestě za prací dál do západních zemí. Docházelo také k návratové migraci dříve odešlých Čechoslováků a mnoho Čechů naopak odešlo. Ekonomická stagnace Česka na konci 90. let a zpřísnění migračních politik tak, aby vyhovovaly standardům Evropské unie, však Česko stále nijak zásadně neposouvalo k image cílové země. K výraznému posunu z tranzitní na cílovou zemi došlo zejména při vstupu mnoha států bývalého východního bloku do EU v roce 2004. Vzájemně výhodné podmínky členů EU, významný hospodářský růst Česka, kulturní i historické vazby a již z části vytvořené migrační sítě otevřely dveře pro mnohé nově příchozí migranty. Největší skupiny pak představují Ukrajinci, poté následuje stále narůstající minorita Slováků a Vietnamci. Rovněž se zde vyskytuje podstatná minorita Romů. Romy však nelze považovat za migranty. Do Česka začaly proudit i skupiny cizinců ze západní Evropy nebo Spojených států (Drbohlav 2009, 2011). Během globální ekonomické krize, která začala kolem roku 2008, však proudy

³ Z důvodů téměř shodného jazyka, kulturních hodnot, moderní historie a podobně.

migrantů citelně poklesly. V posledních pár letech, tedy s opětovným silným růstem českého hospodářství, počet migrantů v Česku opět roste a v roce 2016 se v podstatě dostal na hranici půl milionu cizinců (ČSÚ 2018a). Prostorové rozmístění migrantů je ovšem značně nerovnoměrné. Většina migrantů se celkem logicky nachází v Praze a dalších velkých městech, přičemž za další regiony s vysokým podílem cizinců lze označit zejména oblasti středních a severních Čech (Hasman, Novotný 2017). Uprchlická vlna v roce 2015 však znatelně zhoršila percepci migrantů, především mimoevropských, a došlo (nejen v Česku) k zásadnímu určitému nárůstu nacionalizačních tendencí (Mudde 2016), jak již bylo diskutováno v podkapitole 2.2.1.

Mapa č. 1: Podíl cizinců ve správních obvodech ORP a krajích

3.2 Radikální pravicové strany v Česku

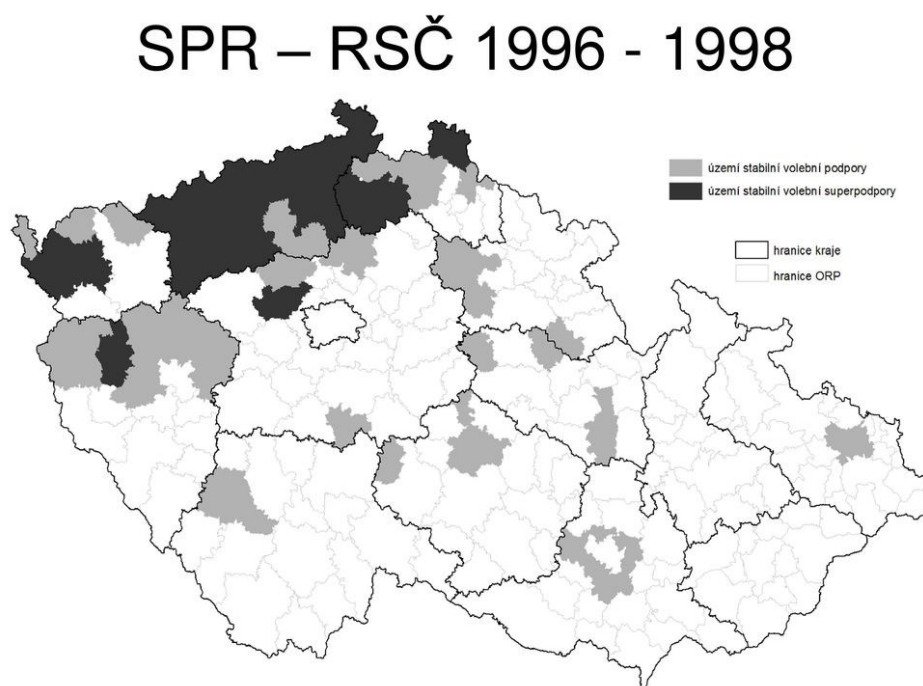
Tato část má za úkol krátce popsat historii české krajní pravice, pro kterou se v novodobé historii vytvořil nějaký politický manévrovací prostor až po roce 1989. Ve srovnání s evropskými zeměmi na západě tedy nemá tak dlouhou tradici a do posledních parlamentních voleb (míněno rok 2017), ani neslavila žádné významné úspěchy. V rámci této práce je strana SPD považována za radikálně pravicovou. Zároveň jsem si vědom problematiky zařazení zmiňované strany do politického spektra, neb některé body jejich programu by se daly označit dokonce i za levicové a jako nová strana dokázala zmobilizovat podstatnou část bývalých voličů KSČM (Behavio 2017). SPD je tedy především stranou populistickou a antisystémovou. Nicméně tento výzkum se zaměřuje primárně na vztah migrace a volebních výsledků a v případě přístupu SPD k migraci a integraci by se z určitého vnímání pravolevého spektra (zejména pak na evropské úrovni) jednalo o stranu radikálně pravicovou a silně protiimigrační. V případě zasazování se SPD o plošný zákaz islámu na území Česka navíc v podstatě za stranu extremistickou, neb je tento bod prakticky v rozporu s Ústavou České republiky.

3.2.1 Nárůst nacionalizace v Česku

V podstatě nejvýznamnější krajně pravicovou stranou v 90. letech bylo Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ), která vznikla v roce 1990 a jejímž předsedou byl kontroverzní politik Miroslav Sládek. SPR-RSČ byla zastoupena v parlamentu mezi roky 1992–1998. Tito takzvaní Republikáni hlásali mnohé, co je spojovalo spolu s jinými krajně pravicovými subjekty napříč evropskými státy. Prosazováním jakéhosi francouzského prezidentského modelu začínaje a obnovou trestu smrti konče. Nejvíce však mezi ostatními parlamentními stranami vynikali ve své nekompromisně negativní rétorice vůči Romům, tedy především snahou vinit Romy za mnohé každodenní problémy českých občanů s důrazem na tendenci poukazovat na jakýsi nespravedlivý „systém“, který Romům konstantně nadržuje v jejich prospěch, přičemž demokratické strany jsou aktivně součástí tohoto spiknutí a vytváří nevýhodné podmínky pro tvrdě pracující Čechy. Dále se tato strana také vyznačuje euroskepticismem, nacionalizačními myšlenkami, návrhy zavedení několika nástrojů přímé demokracie a značnou skepsí vůči migrantům a migraci jako takové (Mudde 2007). Poté, co se SPR-RSČ nedostala opětovně do parlamentu v roce 1998 a potýkala se s mnohými finančními

problémy, ustanovili Miroslav Sládek a jádro kolem něj novou stranu Republikáni Miroslava Sládka (RMS), která v podstatě pokračovala v dosavadním politickém programu SPR-RSČ. Radikálnější křídlo v čele s Tomášem Vandasem však založilo Dělnickou stranu (DS), registrovanou v roce 2002 pod názvem Nová síla (Mareš, Vejvodová 2010). DS, ačkoliv nikdy nedosáhla ani zdaleka na kýžené politické posty a volebně propadala, zanechala v českém mediálním dění, například kvůli organizaci mnoha demonstrací, významnou stopu. DS lze označit v podstatě až za neonacistickou a pro své antidemokratické myšlenky byla dokonce strana zrušena soudem v roce 2010 (Háka 2015). Nově pak vznikla Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) s velmi podobným programem, hesly a stejným předsedou Vandasem. Ani DSSS se však volebně prozatím neprosadila (Štěch 2017).

Mapa č. 2: Územní volební podpora SPR-RSČ v letech 1996-1998

Zdroj: Veselá (2016)

Mapa č. 3: Územní volební podpora DSSS v roce 2009

Zdroj: Zbela (2010)

Ve výše uvedených mapách č. 2 a 3 lze pozorovat určité podobnosti ve volební podpoře mezi jmenovanými stranami. Jedná se pak zejména o části Karlovarského kraje, prakticky celý Ústecký kraj a západ Libereckého kraje. Tyto regiony jsou kupříkladu dlouhodobě postiženy strukturální nezaměstnaností a vyšším výskytem Romů, což je doloženo v pozdější části této práce. Krom relativně pochopitelného neúspěchu těchto stran například v Praze nebo Středočeském kraji však těmto stranám nikterak výrazně netleskali ani na Moravě.

V rámci určité mediální „hysterie“ z migrační vlny v roce 2015 však nezaplnila DSSS veřejný prostor a mediální debatu ani zdaleka tak silně jako iniciativa Islám v České republice nechceme (IVČRN) a Blok proti islámu (BPI), obě spjaté s Martinem Konvičkou, který působí jako docent entomologie na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Iniciativa IVČRN, jejíž motto zní „*Máme rádi rozmanitost, proto odmítáme Islám*“, zpočátku fungovala zejména v rámci internetových sociálních sítí (Facebook), nicméně postupně, například kvůli teroristickému útoku na francouzskou redakci Charlie Hebdo, postupně začala získávat na nezanedbatelné popularitě, spolu s BPI organizovat

demonstrace a Martin Konvička se stal výraznou postavou nově vznikající silné protiislámské vlny v Česku (Štěch 2017). Konvička nakonec žádný politický úspěch neslavil, ba naopak lze polemizovat, zdali spíše jen nenapomohl otevřít cestu Tomio Okamurovi, který se svezl na vlně protimigračních a protiislámských nálad v české společnosti. Okamura nejen již měl politickou zkušenost a byl tak teoreticky hlouběji v podvědomí potenciálních voličů, ale Svoboda a přímá demokracie měla taktéž k dispozici více finančních prostředků na uskutečnění důsledné předvolební kampaně. Straně SPD a Tomio Okamurovi je věnována následující samostatná podkapitola.

3.2.2 Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura

Ještě předtím, než se práce zaměří čistě na diskurz SPD, je potřebné zastavit se nejprve u předchozího hnutí, které Tomio Okamura spoluzakládal, v průběhu parlamentních voleb v roce 2013 předsedal a ze kterého byl později vyloučen za údajné podivné manipulace s členskou kasou. Jedná se o politické hnutí, jehož původní název v době voleb do poslanecké sněmovny v roce 2013 byl Úsvit přímé demokracie Tomio Okamury, zkráceně Úsvit (Burešová 2016). Při pohledu na velmi krátké volební programy obou politických subjektů, lze konstatovat, že spousta programových priorit Úsvitu a SPD je si velmi podobných. Nikterak překvapivě přebírají určité prvky v souvislosti se zavedením jejich takzvané „přímé demokracie“, které představují například přímou odpovědnost volených představitelů, prosazení zákona o referendu, odvolatelnost politiků skrze referendum, přímou volbu starostů, hejtmanů a podobně. Největší zásadní rozdíl programů je však v absolutní absenci zájmů Úsvitu na migraci. Předchozí Okamurova strana nemá ani jakoukoliv variaci slova migrace v programu a rovněž se před volbami nedala onálepkovat za zásadně protievropskou, potažmo protibruselskou (dokonce schvalují přijetí Eura v případě uskutečnění referenda). Lze tedy do určité míry tvrdit, že ačkoliv by se dala strana označit minimálně za populisticky antisystémovou, jasná změna rétoriky a posun Okamurovců ke zřetelnému radikalismu v oblasti migračních otázek přišly až s nově vzniklou SPD. „... je Úsvit, který je charakteristický největším počtem negativních výroků. Nejčastěji v rámci jednání poslanecké sněmovny vystupuje poslanec Okamura, ovšem jeho mocenská pozice je silně negativně ovlivněna nenáležením k nějakému poslaneckému klubu. Nicméně z jeho výroků můžeme vydedukovat, jak bude vypadat volební program hnutí SPD, který se zřejmě bude významně vytyčovat vůči migrantům a bude proklamovat omezení jejich

práv na českém území.“ (Burešová 2016, s. 75). Je tedy zřejmé, že Okamura začal s protimigrační rétorikou již před vytvořením SPD, nicméně tak mnohdy činil bez ohledu na postavení Úsvitu, se kterým byl později v rozepři, a navíc kupříkladu přiznal chybu použít protimigrační rétoriku na plakátech předvolební kampaně Úsvitu do europarlamentu v roce 2014, neb migrace nebyla pro Česko zatím důležitým tématem a zdůvodňoval tak volební neúspěch Úsvitu (Kopecký 2014). Volby do Evropského parlamentu však proběhly ještě před vypuknutím takzvané migrační vlny, jejíž vrchol, v rámci mediálního pokrytí, by se dal situovat na přelom léta a podzimu roku 2015 (Vachová 2016). V červnu 2015 pak Okamura zakládá jmenovanou stranu SPD a jeho rétorika vůči migraci se zásadně negativně prohlubuje, zejména proti migraci z islámských zemí. Štěch (2017) pak výstižně popisuje fungování SPD na sociálních sítích. Ty pro SPD tvoří elementární prostor pro mobilizaci svých voličů, komunikaci s nimi a pro šíření svých programových hesel a proklamací.

„SPD, především v osobě Okamury, vždy velice flexibilně reagovaly na poptávku voličů a aktuální názor společnosti. Okamura využíval (a dosud využívá) k prezentaci svých názorů, potažmo názoru hnutí, sociální sítě Facebook a Youtube a prezentuje je v podobě videa.“ (Štěch 2017, s. 58). Štěch (2017) dále popisuje běžný obsah těchto videí. Ty jsou primárně zaměřené proti migrantům a islámu jako takovému. Okamura ze největší bezpečnostní, sociální i ekonomické riziko považuje masovou a nekontrolovanou migraci lidí z kulturně odlišných (především muslimských) zemí, neb tito lidé v podstatě nejsou údajně schopni důkladné kulturní integrace.

„Migrant vraždil proto, že byl muslim a jeho víra mu přikazuje zabít nevěřící“, píše Okamura na blogu, ve kterém obviňuje z vražd proběhlých v Berlíně v roce 2016, kromě samotného islámu, také německé politické elity, jež vrahovi dovolily překročit hranice a média, která dezinformují společnost skrze lži o nutnosti pomáhat válečným uprchlíkům. Analogie přirovnávání současných muslimských uprchlíků k migraci lidí skrze železnou oponu Okamura kategoricky odmítá (Okamura 2016).

Okamura ve svých projevech zmiňuje i prvky demografického chování, tedy údajnou vyšší porodnost u populace pocházející z muslimských zemí, a varuje tak před zvyšujícím se počtem oprávněných voličů, kteří pak mohou preferovat strany hájící zájmy muslimů. Ty pak mají za úkol prosazovat islámské prvky (např. právo šaría) do evropských politik. Z ekonomického hlediska poté viní převážně české politické představitele, elity a takzvané „vlastizrádce/vítače“ (zde v podstatě škatulkuje všechny, kteří s ním na poli diskuze o

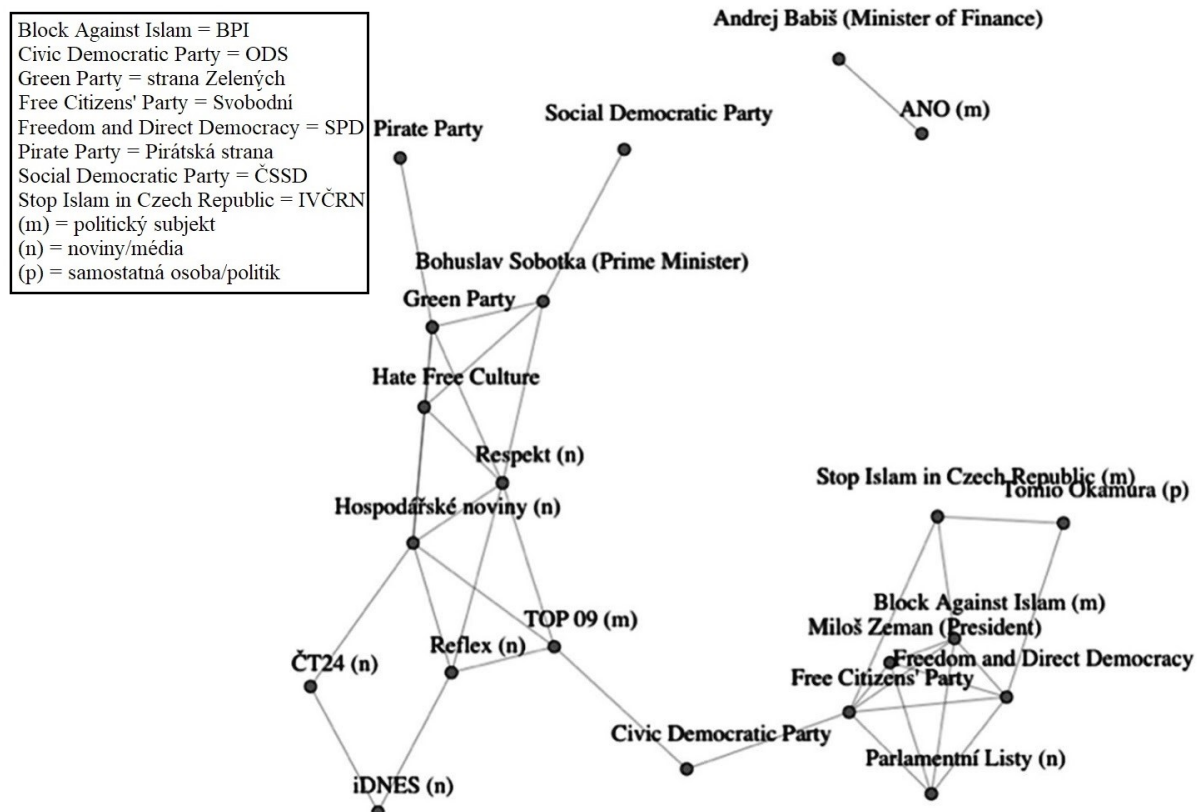
migraci nesouhlasí) z podporování takovéto migrace, která nevyhnutelně vede k hospodářskému vykořisťování vlastního obyvatelstva ve prospěch migrantů (Štěch 2017). Přitom však spíše opak je pravdou, neb se povětšinou demografické chování migrantů postupně přizpůsobuje prvkům domácí populace (Drbohlav a kol. 2009). Tato forma politického populismu (politické elity versus běžní občané) je velmi typická pro krajně pravicové strany v Evropě (Mudde 2007). Využívání sociálních sítí k aktivaci mas, šíření zpráv, propagačních hesel, svolávání demonstrací a pro zprostředkovávání útoků na opozici popisuje také Mareš (2015).

Pozoruhodné demografické a socioekonomické zmapování rozhodnutých i potenciálních voličů SPD přináší předvolební výzkum v podobě „Mapy voličů“ (Behavio 2017). Tito voliči představují 16 % z celkových 1500 dotazovaných reprezentativního vzorku, což je celkem 240 respondentů. Ponejprve si můžeme povšimnout, že celkem 28 % z těchto 240 respondentů nešlo minulé volby volit vůbec, 17 % volilo Úsvit (v případě rozhodnutých voličů to bylo celých 26 %, což je vzhledem k postavě Tomia Okamury nepřekvapující), a 13 % volilo KSČM, o jejichž přesunu lze polemizovat i z hlediska přítomnosti levicových priorit ve volebním programu SPD. Téměř 60 % z tohoto vzorku tvoří muži, kteří jsou převážně ve středních letech a mají nejčastěji středoškolské vzdělání. V průměru na českou populaci zde pak pozorujeme menší zastoupení vysokoškoláků, důchodců, lidí žijících v obcích nad 50 tisíc obyvatel a logicky žen. Častěji to pak jsou uživatelé internetu, zaměstnanci a nezaměstnaní. Nejdůležitější programové priority voličů tvoří nulová tolerance migrace, posílení ochrany české hranice či referendum za vystoupení z EU. Naopak respondenti nesouhlasí s pomocí v nestabilních zemích, s hlubší integrací EU nebo s přijetím měny Euro. V rámci tohoto výzkumu pak SPD tvoří jakýsi užší shluk s BPI a stranou Rozumní, který se dá definovat jako jasně protiimigrační a protievropský. Tvrdá kritika Bruselu v otázkách přístupu k uprchlické krizi tvoří základní pilíře pro všechny tyto tři politické subjekty. Do jisté míry je také zajímavé podívat se na odpovědi na dotaz ohledně sledovaných médií, kde je vidět určitý rozkol mezi tradičními/mainstreamovými médii, kterým voliči SPD spíše nedůvěřují (Česká televize, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Respekt) a internetovými portály (Parlamentnilisty.cz, ac24.cz, bezpolitickekorektnosti.cz), které sledují častěji v porovnání s celkovou populací. Z televizních kanálů pak preferují Barrandov a Prima Family.

V kontextu zmiňovaných internetových médií, která v mnohém sledují voliči SPD, a v souvislosti s velkým úspěchem IVČRN a Tomia Okamury na Facebooku, lze jmenovat

práci Hrdiny a kol. (2016). Ti mimo jiné analyzují různé facebookové komentáře na témata „ISLÁM“ (49 tisíc zkoumaných komentářů) a „MIGRANTI“ (88 tisíc zkoumaných komentářů), přičemž celkový poměr byl zhruba 80 % nenávistných komentářů vůči 20 % pozitivních, neutrálních nebo nerelevantních komentářů. Dále konstatují, že nejvíce nenávistných komentářů se ve sledovaném období objevovalo na zmiňovaném portále parlamentnilisty.cz. Hrdina a kol. (2016) dále rozebírají nebezpečí relativně bezprecedentního a nepředvídatelného potenciálu šíření falešných zpráv (tzv. hoaxů) skrze internetová média a sociální sítě. O Parlamentních listech, jakožto o dezinformačním webu, se dále vyjadřuje například Kundra (2017), který popisuje, jakým způsobem se takové hoaxy mezi uživateli internetu šíří. Jakým způsobem se vytváří clustery na sociálních sítích a co je spojuje, zkoumají Šlerka a Šisler (2018). Ti skrze analýzu celkem 19 321 facebookových příspěvků vytvořili grafickou vizualizaci takovýcho shluků, kde je pozorovatelné shlukování jednak antiimigračních a protiislámských hnutí (IVČRN, BPI, SPD), osob Tomia Okamury a Miloše Zemana a dezinformačních webů v podobě Parlamentních listů. Na straně druhé je zajímavé sledovat i shluky jakéhosi protipólu vůči zmiňovanému bloku, které téma migrace hluboce propojuje. V jádru tohoto druhého bloku tak lze nalézt kupříkladu týdeník Respekt, Hospodářské noviny, politické strany TOP09 a Zelené. Přesah k politické osobě v podobě Bohuslava Sobotky, kterého v rámci ČSSD charakterizují spíše liberální a proevropské hodnoty pak není nikterak překvapujícím. Pozoruhodná pak pro mnohé ale může být například pozice ODS, která se nachází v podstatě přímo uprostřed mezi oběma shluky. Příkladem pro toto rozdělení může být mimo jiné i konzervativní křídlo okolo Václava Klause mladšího, který nezřídka oplývá radikálnější rétorikou oproti celkovému směřování ODS. Především v otázkách jako je EU nebo migrační vlna. Podrobná vizualizace diskutovaného shluku viz obrázek č. 1.

Obrázek č. 1 Shluky politických subjektů na sociálních sítích

Zdroj: Šlerka, Šisler (2018)

Poznámka: překlad vybraných subjektů do češtiny v rámečku vložil do obrázku autor této diplomové práce

4. Cíle práce, data a metodika

Seznámení s odbornou literaturou zabývající se volební geografii a následný důkladný popis analýz, které se věnují vlivu migrace na volební výsledky v mnoha zemích napříč evropským kontinentem, otevírají nezpochybnitelný prostor pro vlastní výzkum v českém kontextu, jehož zásadní historické a geografické milníky související s migrací lze nalézt v předchozí kapitole. Cílem této kapitoly je shrnout hlavní poznatky z výše uvedené literatury a na základě toho odvodit hlavní východiska pro empirickou část této diplomové práce.

4.1 Cíle práce

Za důležité opět považuji zdůraznit zásadní orientaci práce na propojení migrace a výsledků voleb. To především z důvodů již relativně obsáhlé literatury, která se zabývá zkoumáním jednak samotné percepce migrantů a faktorů předpokládajících tento vztah, a na straně druhé pak existuje i široké spektrum prací, jež popisují volební chování v závislosti na postoji k migrantům a politickým elitám. Je zřejmé, že toto propojení vnímání elit (zejména vrcholných představitelů EU) a migrace nabývalo na významu především v posledních letech ve spojení s uprchlickou vlnou a markantně přispívalo k polarizaci společnosti na takzvané „vítače uprchlíků“ versus „vlastence“. Tyto dvě skupiny rozděloval především pohled na (ne)přijímání běženců na straně jedné a názor na potřebu hlubší či naopak slabší až žádné (snaha o vystoupení Česka z EU) vzájemnou integraci států EU na straně druhé. Naopak však prací, které se zabývají přímým vztahem mezi samotným výskytem migrantů v dané lokalitě a volebními výsledky, je spíše nedostatek a toto strádání zmiňuje například i Barone a kol. (2016). Tento fakt otevírá relativně široký prostor pro potenciální výzkumy a rozšíření tak prozatím spíše neuspokojivého množství související literatury. Při svém nejlepším vědomí a svědomí si nejsem vědom existence geografického výzkumu, který by se v českém kontextu věnoval vlivu míry migrace po proběhlé migrační vlně na volební výsledky, což této práci výrazně dodává na relevanci.

Při rešerši zmiňované literatury, která se především zabývá percepcí cizinců a vztahem mezi výskytem migrantů a volebními výsledky pro určité strany, jsem si nemohl nepovšimnout určité pravidelnosti. Výzkumy zkoumající percepci migrantů domácími populacemi na individuální úrovni v kontextu proběhlé migrační vlny často potvrzují koncept kontaktní hypotézy (např. Steinmayr 2016). Pro volební elektorát se pak otázka

migrace a uprchlictví projevuje jako stěžejní téma voleb, kde problematika individuální percepce může volbu pro danou politickou stranu do jisté míry ovlivnit. Percepce samotných uprchlíků může být i pozitivnější než percepce migrantů jako takových. Zejména pak týká těch, kteří jsou vnímáni jako takzvaní ekonomičtí migranti (viz Leruth a Taylor-Gooby 2017). Při zkoumání vlivu migrantů na volební výsledky ve vyšší řádovostní úrovni, ať už to jsou volební okrsky (Otto, Steindhart 2014), obce (Barone a kol. 2016) nebo určité regiony (Vasilakis 2017), se naopak ukazují být dominantní jakési varianty vycházející z teorie skupinové hrozby, což se projevuje vyšším volebním ziskem xenofobně nacionalizačních stran v místech s vyšším podílem migrantů. Börzel a Risse (2018) poté zmiňují cílené zneužívání vnímání identity voličů politickými subjekty k postupné změně latentních postojů voličů vůči migrantům nebo EU v následnou manifestaci politického chování, například k volbě určité politické strany. Na úrovni států (např. Dostál, Jelen 2016) lze pak pozorovat polarizaci mezi státy s dlouhodobě významnou migrační historií a státy, které jsou v určité fázi transformace, popřípadě státy, které zkušenost s imigrací mají minimální. Prokázána byla pozitivnější percepce migrantů ve státech s dlouhodobou migrační historií, což opět tak potvrzuje jakési variace konceptu kontaktní hypotézy. Existují ale samozřejmě i výzkumy, které tento trend nepotvrzují, a například na lokální úrovni lze poukázat na výzkum Das Progressive Zentrum (Berger 2018), který popisuje obavy lidí žijících ve městech (ve kterých je výskyt migrantů významnější) z migrace. Naopak ukazuje na úplně jiné identifikace problémů lidí z periferií, kteří s migranty v kontaktu (v sociálních sítích, na trhu práce, ve veřejných službách) tak často nejsou. Je však důležité zmínit, že dotazovaní mnohdy zmiňované problémy, které s migrací přímo teoreticky nesouvisí, stejně s migrací dokázali spojit. Tedy ve smyslu „peníze na lepší infrastrukturu a pro nás pracující občané nejsou, přitom na integraci uprchlíků ano“. Je tedy zřejmé, že migranti samotní se nemusí nutně podílet na každodenních strastech v určité lokalitě, přesto i zde ale lze pozorovat určité prvky nativismu, které mohou potenciálně vést některé voliče až k volbě protiimigračních a populisticky nacionalizačních stran. Nicméně i přes tuto výjimku je zřejmé, že vztah mezi výskytem migrantů a volebním výsledkem xenofobně nacionalizačních stran zásadně závisí na zvolené řádovostní úrovni výzkumu, což je nutné zohlednit i v předkládané diplomové práci.

Česko se na evropské úrovni z hlediska percepce migrantů, uprchlické vlny a EU jako takové, řadí mezi velmi skeptické země (viz Dostál, Jelen 2016; Čermáková, Leontiyeva 2017). Zároveň však zde existují výzkumy potvrzující určité formy kontaktní

hypotézy (Novotný, Polonský 2011, cit. ve Vavříčka 2017). Analyzovat alespoň částečně jakýsi mezistupeň mezi zmiňovanými řádovostními úrovněmi na příkladu migrace a volebních výsledků se tedy pokusí tato diplomová práce. Jak již bylo zmíněno, autoři prací na úrovních volebních okrsků, obcí i regionů v rámci jednoho státu konceptu kontaktní hypotézy nikterak netleskají. Tyto výzkumy však probíhaly v zemích, které mají zcela jinou odlišnou migrační historii a průměrné socioekonomické atributy (Německo, Rakousko), nebo byly pod velkým tlakem uprchlické vlny v době analyzovaných dat (Řecko) ve srovnání s Českem. Dovolím si tak polemizovat, že se výsledky pro příklad Česka budou v mnohém lišit s dosavadními výzkumy, ba až protiřečit. Tato diplomová práce pracuje se dvěma řádovostními úrovněmi, které jsou v dosavadní literatuře zkoumající volební výsledky v závislosti na migraci běžné. Konkrétně bude analyzována úroveň mikroregionální (394 obcí s pověřeným obecním úřadem – POÚ) a úroveň lokální (6251 obcí). Na základě výše uvedeného lze předpokládat určité rozdíly mezi citovanými výzkumy a touto prací. Absence dat na individuální úrovni, logicky nemožnost sledovat podporu SPD na mezinárodní úrovni a omezení rozsahu této diplomové práce představují důvody pro analýzu pouze zmíněných úrovní. Zároveň se však zde otevírá zajímavý prostor pro rozšiřující výzkum do budoucna.

Na základě důkladné rešerše literatury, popsání významných milníků české migrační historie a následné krátké syntéze jsem si ustanovil následující výzkumné otázky:

- 1) Změní se geografie volební podpory SPD v porovnání s Úsvitem v závislosti na migrační vlně?**
- 2) Lze z hlediska konceptu kontaktní hypotézy pozorovat negativní korelaci mezi výskytem migrantů v dané lokaci a volebními preferencemi SPD?**
- 3) Které ze sledovaných socioekonomických a demografických atributů lze spojit s nadprůměrně vysokou podporou SPD v určitých regionech?**

Lze předpokládat, že výsledky SPD, coby populistické strany, mohou být v českém kontextu ovlivněny různými demografickými a socioekonomickými atributy (které budou rovněž analyzovány) více než přítomností významných migračních (především muslimských) skupin v daných lokalitách. Komplikovanost předpokladů volby pro radikální

pravici popisuje například Lubbers, Coenders (2017). To především z důvodů, že zásadní etnické minority islámského vyznání v Česku v podstatě nenalezneme. Významné migrační skupiny v Česku tak především představují migranti ze států, které jsou socioekonomicky a kulturně velice blízké Česku (Slováci), nedosahují drastické míry sociální distance, tedy kulturních diferencí (Ukrajinci) nebo jsou vnímáni pozitivněji na úkor jiných kulturně vzdálených skupin a jsou v Česku relativně dlouhodobě (Vietnamci). Rovněž jsou mnohdy velké počty těchto migrantů koncentrovány do socioekonomicky prosperujících regionů a měst (např. Praha a střední Čechy, Brno). S výjimkou ale kupříkladu Romů (jejichž územní koncentrace v určitých regionech bude v rámci této práce zkoumána) a částečně také Vietnamců, kteří se koncentrují i ve strukturálně postižených regionech (Ústecko, Karlovarsko, Ostravsko apod.).

Práce bude též vycházet ze základních faktorů ovlivňujících volební chování, jež jsou popsány v kapitole 2.1. Pro ověření efektu kampaně a sousedského efektu by bylo zapotřebí individuálně zaměřených analýz, nicméně sousedský efekt se do jisté míry potenciálně může projevit i v rámci této práce v případě existence významnějších volebních shluků v určitých regionech. Zde se vybízí sledovat teoretický vliv lokalizace azylových a detenčních center, jejichž výskyt lze dohledat na webových stránkách správy uprchlických zařízení ministerstva vnitra (SUZ 2018), na volební výsledky v daných obcích a regionů, potažmo v jejich bezprostřední blízkosti. Z hlediska efektu kandidáta (v tomto případě lze debatovat o de facto efektu lídra – preference voličů volit silnou osobnost ve straně, často bez důkladné znalosti např. dalších členů nebo volebního programu strany, viz např. Linek, Voženílková 2017) je minimálně zřejmý již dlouhodobý úspěch Tomia Okamury na Zlínsku, konkrétně v Bystřici pod Hostýnem, kde má část jeho rodiny kořeny. Okamura je v Bystřici považován za rodáka a nezřídka ze vedl kontaktní kampaň (Bartoníček 2017). Za tento region byl již v minulosti zvolen i senátorem. Téma migrace, uprchlictví a akceptovatelnost islámu z hlediska problematiky integrace je pak možno spojit s efektem hlasování o sporném bodu. Ačkoliv se jedná pouze o jakousi hypotézu autora této práce, z hlediska sloganů použité kampaně, rétoriky SPD a aktuálnosti těchto témat během voleb je zřejmé, že Okamurovci představovali jednoznačnou a v předvolebních průzkumech nejsilnější jasně protiimigrační stranu (viz např. Burešová 2016; Hrdina a kol. 2017; Štěch 2017). Problematika romské menšiny pak mohla sloužit jako efekt hlasování o sporném bodu již při volbách v roce 2013 v rétorice strany Úsvit.

4.2 Data

Při práci se sekundárními agregovanými daty je nutné čtenáře blíže seznámit s jejich výběrem a ten řádně odůvodnit. Tato podkapitola tak popisuje nejen zdroje daných dat, ale také relevantní literaturu, která selekci jednotlivých socioekonomických a demografických faktorů v rámci tohoto výzkumu podmiňuje.

Jak je zmíněno na samém konci předchozí kapitoly, výběr sledování SPD byl determinován jeho jednoznačnou protiimigrační a protiislámskou rétorikou a ruku v ruce jdoucím jejich bezprecedentním (ve srovnání s předchozími výsledky populisticky nacionalizačních stran v Česku) dvouciferným volebním výsledkem. Vzhledem k záměru výzkumu zkoumat potenciální vliv migrační vlny na chování voličů SPD lze výsledek SPD z roku 2017 srovnávat pouze s výsledkem strany Úsvit v roce 2013 z důvodů tehdejší neexistence SPD. Bližší detaily popisující propojenost SPD a Úsvitu lze nalézt v podkapitole 3.2.2. Volební výsledky SPD za rok 2017 a Úsvitu za rok 2013 při volbách do Parlamentu České republiky tvoří závisle proměnné následujících analýz. Zároveň však bude zkoumána i reálná změna podpory mezi výsledky z roku 2013 a 2017.

Jelikož si tato práce bere za cíl sledovat především vztah míry migrace v dané lokaci a volebních výsledků protiimigračních stran, je celkem samozřejmé, že stěžejní nezávisle proměnnou bude podíl cizinců žijících ve sledovaných lokalitách. Předchozí práce (např. Otto, Steinhardt 2014, Barone a kol. 2016) pracují s celkovou mírou migrace. Vzhledem však k jasnému zaměření SPD na protiislámskou rétoriku pracuje tento výzkum nejen s počty všech cizinců pro roky 2014 a 2017, které jsou dostupné v otevřené databázi ministerstva vnitra, ale také s agregátem významných potenciálně problematicky vnímaných imigračních skupin, který byl vytvořen pro tuto práci. Jedná se o registrované cizince pocházející ze států⁴, které jsou většinově či významně islámské a rovněž těchto cizinců v Česku žije alespoň 200 a více. Tento agregát tvoří v roce 2015 celkem přes 18 000 cizinců, což je na české poměry již relativně nezanedbatelná skupina. Zvlášť bude rovněž analyzován výskyt romské menšiny. Data pro romskou menšinu, která zde jsou použita, pochází ze Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) z roku 1991. V posledním SLDB z roku 2011 totiž jako

⁴ Jmenovitě jde o občany těchto států: Afghánistán, Albánie, Ázerbájdžán, Bangladéš, Egypt, Indonésie, Indie, Irák, Jemen, Kazachstán, Kyrgyzstán, Libanon, Libye, Nigerie, Omán, Pákistán, Palestina, Saudská Arábie, Sýrie, Tunis, Turecko a Uzbekistán. V případě Indie se nejedná o většinově muslimský stát, nicméně z hlediska percepce Indů českou menšinou lze předpokládat vyšší míru negativních předsudků na základě zjevných kulturních a biologických odlišností od české majority.

romskou národnost uvedlo pouze zhruba 5000 dotazovaných. Je tak zřejmé, že podstatná část osob, které by teoreticky měly spadat do jakési problematicky vnímané skupiny voličů populisticky nacionalizačních stran, svou národnost identifikovala jako českou, popřípadě neuvedla národnost žádnou. Z toho důvodu jsou použita starší data, u nichž lze předpokládat vyšší vypovídající hodnotou, protože i přes stáří dat lze očekávat, že nedošlo k větším změnám v prostorovém rozmístění Romů, neboť jejich migrace probíhá převážně pouze jen na nejnižší řádovostní úrovni (Vláda ČR 2017). V souladu s tím lze považovat data o Romech za dobře vypovídající na úrovni POÚ, zatímco výsledky na úrovni obcí je nutno brát s větší rezervou. Data za cizince a Romy by bylo vhodné převést do binární soustavy, která vyjadřuje, zdali je v dané lokaci vyšší podíl výskytu dané skupiny v porovnání s podílem dané skupiny pro celé Česko (hodnota „1“), nebo zdali je naopak nižší (hodnota „0“). Díky převedení těchto dat do binární soustavy se tak daná data očistí od extrémních hodnot (viz např. Novotný, Hasman 2016). Metoda geograficky vážené regrese však práci s binárními proměnnými neumožňuje. Mezi další socioekonomické a demografické atributy jsem se na základě odborné literatury rozhodl pro následující výběr nezávisle proměnných a uvedl i předpoklad pro jejich směr závislosti. Ty vycházejí z článků, které se zabývají volební geografii všeobecně (např. Čermák, Kostecký 2003, Spurná 2008a), faktory podmiňující volbu populisticko-nacionalizačních stran (např. Mudde 2007, Barone a kol. 2016), literaturou zaměřující se na percepci migrace a migrantů jako takových (viz podkapitola 2.3) a také s přihlédnutím k průměrných demografickým atributům rozhodnutých voličů strany SPD v předvolebním výzkumu agentury Behavio (2017). V neposlední řadě do modelu vstupuje proměnná „AZYL“, což je binární proměnná, která značí výskyt azylového centra⁵ v dané lokalitě (SUZ 2017). Na takto definovanou nezávisle proměnnou jsem při rešerši literatury nenarazil, tudíž se tak jedná o jeden z potenciálních přínosů této práce. Pouze za obce je poté sledována velikost sídla skrze zlogaritmované hodnoty počtu obyvatel v daných územních jednotkách. Faktor velikosti sídla se ve vztahu míry migrace a volebními výsledky projevil například v práci Baroneho a kol. (2016), podrobněji viz podkapitola 2.4. Závisle proměnné jsou pak volební výsledky SPD, Úsvitu a změna volebního zisku (která je vypočtena jako rozdíl volebních výsledků Úsvitu a SPD v dané územní jednotce) pro obě řádovostní úrovně.

⁵ Dle Správy uprchlických zařízení ministerstva vnitra (SUZ) se konkrétně jedná o pobytová střediska (Kostelec nad Orlicí, Havířov), integrační azylová střediska (Předlice, Jaroměř, Havířov, Brno) a zařízení pro zajištění cizinců (Bálková, Bělá – Jezová, Vyšní Lhoty).

V rámci tohoto výzkumu jsou pak vynechány následující územní jednotky: (1) vojenské újezdy (Boletice, Brdy, Březina, Hradiště, Libavá), neb v nich v roce 2017 parlamentní volby neproběhly, a tudíž tyto oblasti nelze komparovat s volebním výsledkem Úsvitu, a poté (2) dvě obce, které vznikly až po SLDB 2011 (a tudíž pro ně nejsou k dispozici příslušná data pro většinu nezávisle proměnných): Krhová a Poličná. Tyto územní jednotky ve výsledných mapách tvoří kategorii „Nesledované jednotky“.

Předpokládané korelace vybraných nezávislých proměnných s volebními výsledky SPD a Úsvitu lze nalézt v přehledné tabulce č. Tyto předpokládané korelace („vztah k SPD“) jsou založeny v souladu s teoretickou částí této práce.

Tabulka č. 1: Předpokládaný vztah sledovaných proměnných na volební podporu SPD

Proměnné	Vztah k SPD	Zdroj dat	Rok
Podíl VŠ	Negativní	SLDB	2011
Podíl nezaměstnaných	Pozitivní	MPSV	2014, 2018
Podíl zaměstnavatelů	Negativní	SLDB	2011
Podíl věřících	Pozitivní	SLDB	2011
Věková kat. 18-29 let	Pozitivní	SLDB	2011
Věková kat. 30-44 let	Pozitivní	SLDB	2011
Věková kat. 45-59 let	Negativní	SLDB	2011
Věková kat. 60 let a více	Negativní	SLDB	2011
Podíl Romů	Negativní	SLDB	1991
Podíl agregátu z isl. zemí	Negativní	ŘSCP	2013, 2015
Podíl Slováků	Negativní	ŘSCP	2013, 2015
Podíl Ukrajinců	Negativní	ŘSCP	2013, 2015
Podíl Vietnamců	Negativní	ŘSCP	2013, 2015
Podíl Rusů	Negativní	ŘSCP	2013, 2015
Výskyt azylového centra	Negativní	SUZ	2018
Velikost sídla (obce)	Pozitivní	MVČR	2013, 2017

Poznámka: vlastní zpracování, vztah k SPD představuje předpokládanou korelaci s výsledky SPD

Je více než zřejmé, že určení příčinných souvislostí některých zde vybraných nezávisle proměnných je do jisté míry problematické. Lze vzít v potaz kupříkladu ukazatel míry religiozity, jenž sám o sobě v Česku nemusí ještě predikovat volbu pro populisticky nacionalizační strany. Nicméně v českém kontextu by na spektru jakéhosi liberálně-konzervativního rozdělení byla religiozita považována spíše za konzervativní prvek a ty předpokládají volbu radikální pravice silněji než demografické prvky liberálnějšího charakteru (Mudde 2007). Nutno však podotknout, že například v sousedním Polsku by označení religiozity za konzervativní atribut (teoreticky podmiňující volební chování) bylo poněkud zkreslující. Podíl věřících je také použit především z důvodů jeho časté aplikace ve výzkumech volebních výsledků v Česku (viz např. Bernard a kol. 2014). K diskuzi je i předpokládaná negativní korelace mezi úspěchem SPD a nejmladší (18-29 let) i nejstarší (60 let a více) věkovou skupinou. K rozhodnutí o zařazení všech věkových skupin vede fakt, že radikální pravici volí zpravidla častěji voliči mladší a ve středních letech (Givens 2005). Podobné výsledky přináší i zmiňovaná aplikace Mapa voličů z roku 2017 (Behavio 2017). Vliv výskytu romské menšiny také nemusí být hned na první pohled jednoznačný. Sic tato práce předpokládá u cizinců význam kontaktní hypotézy, v případě Romů (ačkoliv se nejedná o migranty) a jejich lokalizací nezdírká v socioekonomicky stagnujících regionech, které jsou velmi často postižené problémy se strukturální nezaměstnaností, lze předpokládat pozitivní korelaci mezi jejich výskytem a úspěchem xenofobních politických stran (dříve například strana SPR-RSČ). Romové navíc v Česku tvoří jakýsi politický bod k diskuzi, na rozdíl od tématu mezinárodní migrace, uprchlictví a integrovatelnosti muslimů do české společnosti, již podstatně delší dobu.

Většina použitých ukazatelů pak pochází ze SLDB z roku 2011, které je dostupné na stránkách českého statistického úřadu (ČSÚ 2011). Volební výsledky pro SPD v parlamentních volbách v roce 2017 a pro Úsvit v parlamentních volbách v roce 2013 pochází z veřejnosti přístupných otevřených dat ČSÚ (2018b). Zdroje ostatních ukazatelů, které nepochází ze SLDB 2011, jsou uvedeny v poznámce tabulky č. 1.

4.3 Metodický postup

Jak je již z druhé kapitoly této práce zřejmé, krom individuálních charakteristik daného voliče, které jsou tvořeny kupříkladu demografickými a socioekonomickými atributy, vstupují do ovlivňování volebního chování také určité kontextuální proměnné. Ačkoliv i prostorové vlivy ovlivňující volební chování lze sledovat a analyzovat skrze individuální šetření (např. dotazníky), existují i metody zkoumající prostorové efekty na volební chování skrze agregovaná data (Butler, Stokes 1974, Voss 2004, cit. v Bernard a kol. 2014, s. 245).

4.3.1 Mnohonásobná lineární regrese

Pomocí regresních modelů lze pracovat s agregovanými daty za jednotlivé lokality. Jednoduchý model lineární regrese, který sleduje pouze dva prvky, by však byl v tomto případě velmi zjednodušující. Pro analýzu vztahu mezi dvěma a více nezávisle proměnnými a jedné závislé proměnné zde bude tedy použita metoda mnohonásobné lineární regrese, kterou blíže popisuje například Rabušic (2004).

Vzorec pro výpočet pak představuje o něco sofistikovanější verzi vzorce pro jednoduchou lineární regresi:

$$Y = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 + b_3 X_3$$

Y zde představuje závisle proměnnou, pro kterou je tvořen potenciální predikovaný model, a je konstanta, hodnoty b_1 , b_2 a b_3 jsou parciální regresní koeficienty a hodnoty X_1 , X_2 a X_3 jsou nezávisle proměnné.

Cílem mnohonásobné regrese je pak především vypočítat vliv nezávisle proměnných X na závisle proměnnou Y . Skrze standardizované regresní koeficienty lze určit, jakým způsobem jednotlivé nezávisle proměnné působí na danou závisle proměnnou a jak silně. To vše s ohledem na vzájemnou kontrolu sledovaných nezávislých proměnných, které do modelu vstupují. V případě sestavení regresního modelu pak můžeme předpokládat teoretické hodnoty závisle proměnné. Vícenásobný koeficient determinace (R^2) pak hodnotí výstižnost modelu, jak z velkého podílu lze očekávat vysvětlení celkové variability a následně tak vysvětlit rozptyl závisle proměnné Y . Konkrétní nezávisle proměnné jsou představeny v předchozí kapitole.

Pro účely použití zmiňované vícenásobné lineární regrese je použit program IBM SPSS Statistics 25. Díky tomuto programu lze vytvořit predikovaný regresní model na základě vybraných ukazatelů. Tento model lze dále využít k výpočtu odchylek předpokládaných volebních výsledků SPD od výsledků skutečných a vytvoří tak takzvaná standardizovaná rezidua, která lze poté promítnout do mapy skrze program ArcMap 10.3.1 v podobě kartogramu. Ještě před tímto krokem je však stěžejní odhalit potenciální multikolinearitu vzájemných nezávisle proměnných a popřípadě tak některé z analýzy předem vyřadit. Multikolinearita značí nezanedbatelnou korelaci mezi jednotlivými proměnnými, přičemž pro výsledný regresní model je však nutné zajistit jejich vzájemnou nezávislost. Vzájemnou korelaci některých vysvětlujících proměnných lze pro jakousi prvotní orientaci výzkumníka pozorovat již při použití jednoduché korelační analýzy. Multikolinearitu však poté naznačují i hodnoty tolerance a VIF v samotném regresním modelu. Mou snahou tedy je zajistit, aby analyzované nezávislé proměnné nedosahovaly vyšší než orientační hodnoty 2,5 pro ukazatel VIF. Sic například Rabušic (2004) hovoří o dodržení maximální hodnoty VIF 5 nebo v některých případech i 10, v tomto výzkumu bude použita hranice ještě přísnější. V případě, že budou některé nezávislé proměnné tuto hranici výrazně překračovat, je potřeba (i například s přihlédnutím ke korelační matici) daný regresní model vyzkoušet postupně bez jednotlivých rizikových proměnných a sledovat, zda se nějak mění regresní koeficienty a signifikance ostatních proměnných. Signifikanci však není vhodné uvádět, neb v tomto se v tomto konkrétním výzkumu analyzují data pro celou populaci.

4.3.2 Prostorová autokorelace

Na základě výše popsaného finálního výběru jednotek skrze mnohonásobnou lineární regresi lze krom zanesení těchto výsledků do map v podobě jednoduchých kartogramů také vytvořit mapy zobrazující možné prostorové shluky volebních výsledků SPD/Úsvitu či výsledné hodnoty standardizovaných reziduí skrze metody prostorové autokorelace. Prostorovou autokorelaci popisuje kupříkladu Spurná (2008b) jakožto závislost výskytu určitého jevu v prostoru na výskytu tohoto jevu v jeho blízkém okolí. Prostorová data totiž krom atributových informací obsahují také informace prostorové. Metoda prostorové autokorelace tak zkoumá potenciální vliv přítomnost nějakého jevu v dané lokalitě na přítomnost stejného jevu v geograficky blízké jednotce. Zkoumání prostorové autokorelace

může přispět k porozumění různých procesů, které přispívají k prostorovému shlukování vybraných jevů. Na to, že charakteristika určité lokace nemusí být nutně závislá pouze na attributech daného geograficky vymezeného místa, nýbrž může být do jisté míry ovlivněna určitými vazbami na ostatní lokality, upozorňuje již například Cliff a kol. (1975, cit. v Spurná 2008b, s. 770). Všechny autokorelační analýzy pak vyžadují vytvoření takzvaného vážícího schématu, takzvané váhy (matice W), kterou lze definovat několika způsoby. Tyto váhy udávají, zda jsou sledované jednotky x , y považovány za geograficky blízké. Mezi nejčastější definice matice W pak patří použití vzájemně sousedících jednotek (tzv. královna prvního řádu), popřípadě vymezení jako „sousedé sousedů jsou také sousedy“ (tzv. královna druhého řádu). Dále lze váhy definovat skrze použití vzdálenosti od středu dané lokace (například 10 kilometrů) nebo lze jako prostorově blízké jednotky určit kupříkladu jako pět nejbližších jednotek. Každé určení vah má své výhody i úskalí. V rámci tohoto výzkumu bude pro úroveň POÚ použito určení vah skrze metodu takzvané „královny druhého řádu“. Pro vymezení geograficky blízkých jednotek pro úroveň obcí je použita hranice 10 kilometrů. Oba tyto principy jsou v kontextu územního vymezení jednotek vhodné a jejich využití je k vidění i v citovaném výzkumu Spurné (2008b).

Celková míra prostorové autokorelace je měřena pomocí Moranova I kritéria, které se používá při práci se spojitými proměnnými (Cliff, Ord 1973, cit. ve Spurná 2008b, s. 771). Toto kritérium nabývá hodnot od -1 do 1. V případě kladných hodnot Moranova I se jedná o pozitivní prostorovou autokorelaci, která bude s největší pravděpodobností pozorovatelná v rámci tohoto výzkumu a která předpokládá shlukování prostorově blízkých jednotek s podobnými hodnotami pozorovaného jevu. Při negativních hodnotách Moranova I lze pak naopak hovořit o (v praxi poměrně vzácné) negativní prostorové autokorelaci, kde dochází k systematickému shlukování nízkých a vysokých hodnot. Pokud se hodnoty Moranova I blíží nule, jedná se o nulovou prostorovou autokorelaci, kde nedochází k žádným signifikantním shlukům sledovaných jevů na základě vybraných vah.

V tomto konkrétním výzkumu je pak k analýze prostorové autokorelace použit program GeoDa (verze 1.12.1.59), který je volně dostupný na internetu. Pomocí metody prostorové autokorelace pak lze zkoumat potenciální shluky volební podpory SPD a Úsvitu. Pro vytvoření map v tomto programu je použita lokální prostorová autokorelace, konkrétně takzvaná analýza LISA. Výsledkem jsou mapy prostorových shluků, které znázorňují kategorizace jednotek se signifikantními hodnotami. Tyto shluky pak mohou pomoci odhalit potenciální prostorové shlukování odchylek od regresního modelu ve volební podpoře

sledovaných stran. V případě, že ke shlukování opravdu dochází značí to existenci vlivu takzvané prostorové nestacionarity (heterogenity) – tedy možnosti odlišnosti funkčnosti zkoumaných jevů a vztahů mezi různými proměnnými v daném prostoru. Prostorová autokorelace se pokouší tento problém porušení vzájemné nezávislosti dat identifikovat. Použití výhradně klasické mnohonásobné lineární regrese pak může být sporné a je nutné přistoupit i k dalším metodám prostorových statistik; vybízí se možnost nahradit klasickou lineární regresi geograficky váženou regresí, takzvanou GWR.

Metoda prostorové autokorelace tak je v této práci využita nejprve ke sledování potenciálních shluků volební podpory Úsvitu, SPD a jejich rozdílů. Poté budou analyzována i vypočtená standardizovaná rezidua mnohonásobného lineárního regresního modelu. Za podmínek statisticky významného shlukování sledovaných proměnných bude využita níže popsaná statistická metoda GWR, která by v tomto případě byla pro použitý typ agregovaných dat vhodnější.

Určitou překážkou při analýze volebního chování skrze agregovaná data představuje i takzvaná ekologická chyba. Ta reprezentuje problematiku generalizovat chování jedinců na základě výsledků analýz za agregovaná data. Rizika ekologické chyby při zkoumání volebního chování zmiňuje například Spurná (2008a). Detailnější popis použití prostorových autokorelací poté lze nalézt v článku Spurné (2008b).

4.3.3 Geograficky vážená regrese

Relativně recentní metoda, která se rovněž snaží překonat zmiňované problematiky týkající se specifík prostorových, agregovaných dat a rozdílnosti vztahů v prostoru, je metoda geograficky vážené regrese. Takzvaná GWR představuje metodu analýzy prostorově měnících se vztahů a v kontextu české volební geografie se jí zabývá práce Spurné (2008a). Výhodou GWR je její založení na klasické regresní analýze (která je použita i v této práci), přičemž je ale tato metoda schopná zahrnout lokální prostorové vztahy do výsledného regresního modelu. V rámci GWR jsou, na rozdíl od klasické mnohonásobné lineární regrese, vypočteny regresní koeficienty pro každou jednotku (regresní bod) zvlášť. I v případě GWR je samozřejmě nutné vhodně zvolit vážící schéma pro dané řádovostní úrovně.

Geograficky váženou regresi lze teoreticky provést i v již použitém programu GeoDa, nicméně Burkey (2017) upozorňuje na možné problematiky určitých modelů (modely typu Lag) ve zmiňovaném programu. Z toho důvodu je k těmto analýzám použit program určený výhradně pro metody geograficky vážených regresí – GWR4.0. Použité závislé i nezávislé proměnné jsou stejné jako v předchozí lineární regresi. Po vhodném zvolení daných proměnných vypočítá GWR hodnoty (např. regresní koeficienty a koeficient determinace), se kterými je čtenář seznámen již díky popisu metody mnohonásobné lineární regrese na začátku metodického popisu práce, a to pro každou jednotku zvlášť. Vhodné vážící schéma si GWR4.0 určí automaticky. Jak přesně postupovat, popisuje manuál pro GWR4.0, který je volně dostupný na internetu (Nakaya 2016). Tento program sleduje také potenciální multikolinearitu proměnných a dle návodu by v případě velmi vysoké multikolinearity měl zahlásit varovnou zprávu „invalid fit“, což bude samozřejmě kontrolováno.

Relativní automatizace provedení analýzy geograficky vážené regrese skrze GWR4.0 notně snižuje její metodickou uživatelskou náročnost. Důležité je pak tedy převážně správně interpretovat výsledná data. K tomu slouží i názorný výsledný textový dokument, který nabízí možnost komparace GWR s výsledky klasické lineární regrese. Zmiňovaný manuál pro program GWR4.0 (Nakaya 2016) poté, kromě pochopitelného srovnání daných regresních koeficientů, vypichuje důležitost změny hodnoty AIC ve srovnání klasického modelu s modelem GWR. Podstatné snížení hodnoty AIC pro model GWR indikuje správné použití GWR a poukazuje tak na vhodnost použít GWR v daném výzkumu. Výsledky GWR pak lze exportovat do programu ArcMap k následnému vytvoření

map s příslušnými kartogramy, které pak poslouží k jednodušší interpretaci výsledků GWR. Pro jednoznačné vysvětlení vztahů jednotlivých nezávislých proměnných na danou závisle proměnnou budou korelační koeficienty všech proměnných diskutovány samostatně.

Užití GWR metody je žádoucí v případech předpokladu odlišnosti působení vzájemných vztahů analyzovaných proměnných v závislosti na sledovaných územních jednotkách. Ergo potenciál využitelnosti této metody v rámci geografických výzkumů je velmi vysoký a vybízí se tak zde vzájemně srovnat výsledky GWR s výsledky klasické mnohonásobné lineární regrese, k čemuž je ostatně program GWR4.0 v podstatě předurčen. Podobně v kontextu volební geografie postupuje například Maškarinec (2013), který zkoumá Liberecko, nebo Lepič (2017) popisující volby v Katalánsku.

V rámci obou regresních analýz jsou také důležitější hodnoty regresních koeficientů než jejich samotná signifikance, a to z důvodů analyzování dat, která jsou vztažena pro celou populaci. Rovněž jsou již nyní použity pouze lineární proměnné. Analyzována tedy není nezávisle proměnná „Azyl“ a data pro cizince již nemají podobu binárních proměnných, nýbrž jsou to jednoduché podíly. GWR totiž s mnoha binárními proměnnými v programu GWR4.0 udělat nelze.

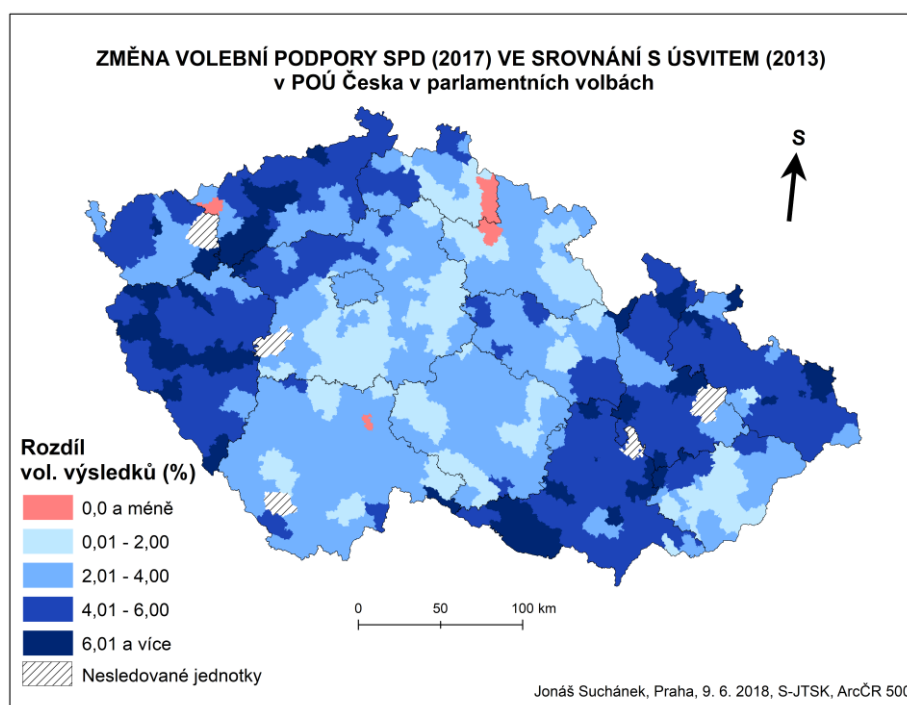
5. Výsledky statistických analýz

Poté, co byl čtenář podrobněji seznámen s metodickým postupem, detaily použitých analytických metod a statistickými problematikami vážícími se k těmto metodám a charakteristice použitých dat, následuje empirická část práce. Tato část je věnována statistické analýze, která má za úkol vytvořit dostatečné empirické podklady, které budou využity k následné interpretaci v další kapitole a k zodpovězení stanovených výzkumných otázek.

5.1 Srovnání volebních výsledků Úsvitu a SPD

Ještě předtím, než se začnu věnovat sofistikovanějším statistickým analýzám, považuji za vhodné začít tuto kapitolu jednoduchými popisnými statistikami a mapami, které názorně představí výsledky voleb Úsvitu a SPD do Parlamentu České republiky pro roky 2013 a 2017. Možnost vzájemné komparace jednoduché změny volební podpory jmenovaných stran může napomoci blíže vysvětlit prostorové změny volební podpory, které budou blíže sledovány skrze regresní modely. K tomuto účelu srovnání možné změny volební podpory Úsvitu a SPD poslouží mapové zobrazení prostého rozdílu volebních výsledků zmiňovaných stran.

Mapa č. 4: Změna volební podpory Úsvitu (2013) a SPD (2017) v POÚ

Z mapy na obrázku č. 4 je na první pohled zřejmé, že k určitým územním změnám volební podpory došlo. Úsvit dosáhl na celostátní volební výsledek 6,88 %⁶. SPD bylo ve volbách o čtyři roky později úspěšnější a získalo celkem 10,64 %. Stěžejní je však tyto výsledky porovnat regionálně. Na první pohled by se totiž mohlo zdát, že hnutí SPD nebylo nikterak úspěšné zejména v některých POÚ na Liberecku a Královéhradecku. Toto tvrzení by však bylo příliš zjednodušující. Strana SPD totiž dosahovala ve zmiňovaných regionech lepších výsledků než kupříkladu ve středních Čechách nebo na Vysočině a celkově dosáhla v Libereckém kraji výrazně nadprůměrného výsledku (10,95 %). Sledovaná „světla místa“ na severovýchodě Čech jsou tak způsobena především velmi vysokým výsledkem Úsvitu v předchozích volbách. Dle minulých výsledků parlamentních voleb (volební úspěchy hnutí ANO 2011 v roce 2013, Věcí veřejných a TOP09 v roce 2010, nebo také Strany zelených⁷ v roce 2006) lze do jisté míry tvrdit, že zejména na Liberecku a také nezřídka na Královéhradecku se nově vzniklé a často řekneme protestní strany těší velké oblibě (viz např. Maškarinec 2017). Strana Úsvit, jejíž percepce voliči byla před volbami s největší pravděpodobností určitým způsobem odlišná ve srovnání s nynější SPD, a která také dokázala převzít část kandidátů Věcí veřejných, tak v tomto případě v podstatě netvoří výjimku. Sic byla tedy SPD v parlamentních volbách v roce 2017 také poprvé, převzala mnohé programové body Úsvitu (zejména prosazování prvků přímé demokracie) a má rovněž stejného předsedu v již politicky známé osobě Tomia Okamury, dosáhla, ve srovnání s předchozími volebními výsledky zmiňovaných stran na Liberecku a Královéhradecku spíše průměrných volebních výsledků. To se promítlo i do výše uvedené mapy. Pouze v celkem šesti POÚ dosáhlo SPD horšího volebního výsledku než Úsvit, přičemž čtyři z nich (Lázně Bělohrad, Nová Paka, Rokytnice nad Jizerou a Jilemnice) se nachází právě ve dvou zmiňovaných krajích.

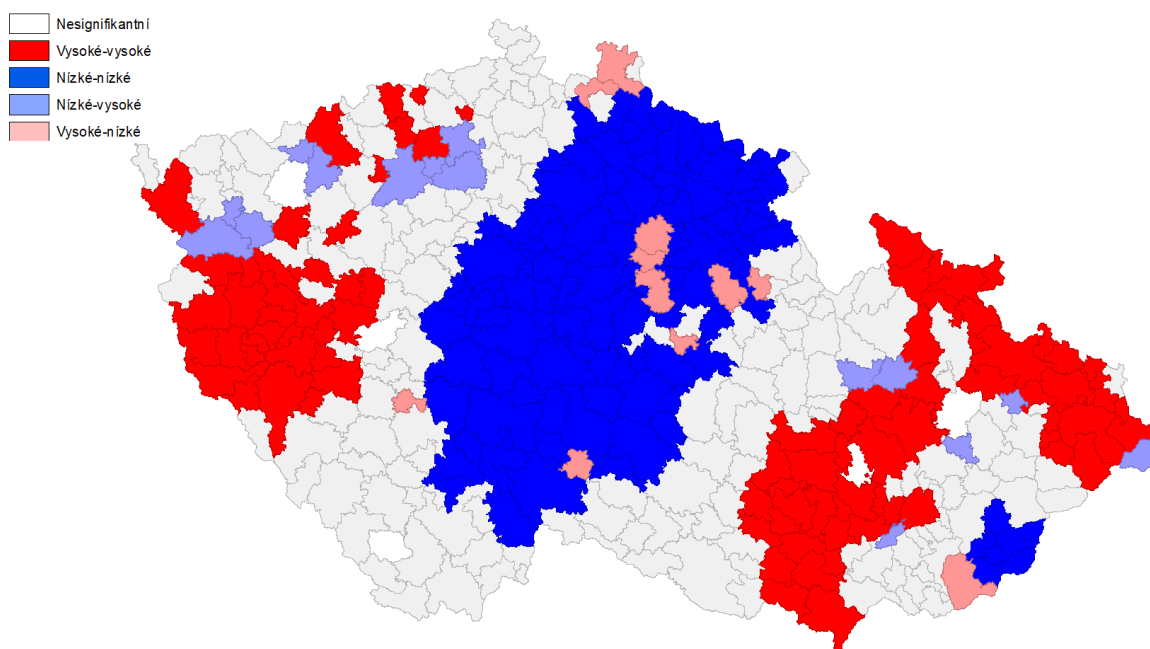
Výrazný posun (např. při srovnání předvolebního programu Úsvitu a SPD) SPD k protiimigračním, protiislámským a „antibruselským“ postojům však přinesl SPD volební podporu naopak v jiných regionech Česka. Zásadní volební zisky lze pozorovat především v periferních regionech západních Čech, na Ústecku, jižní Moravě, Olomoucku i Jesenicku a zejména pak v podstatě celém Moravskoslezském kraji. Naopak nepřekvapivě voliči v Praze a ve středních Čechách straně SPD ve volbách nikterak netleskali a volební úspěch

⁶ Všechny zmiňované volební výsledky v této kapitole pochází z otevřených dat ČSÚ (2018b) pro volby.

⁷ Strana zelených sice nebyla v roce 2006 nově vzniklá strana, lze však polemizovat nad tím, že byla voliči na politické scéně vnímána jako nový hráč s potenciálním úspěchem ve volbách až v roce 2006.

Tomio Okamura neslavil ani na Vysočině, kde je tradičně silná například strana KDU-ČSL (9,24 %) nebo ČSSD (9,37 %). Mapa č. 4 jednoduchého rozdílu volebních výsledků SPD a Úsvitu také velmi zřetelně znázorňuje efekt kandidáta (potažmo v tomto konkrétním případě efekt lídra) na Zlínsku, neboť zde byly úspěšně obě strany v obou sledovaných volbách. Zdaleka nejsilnějšího volebního výsledku dosáhla strana Úsvit (18,8 %) i SPD (19,9 %) v POÚ Bystřice pod Hostýnem. Bývalý předseda Úsvitu a nynější předseda SPD Tomio Okamura Bystřici často navštěvuje a lidé ho prakticky považují za místního rodáka (Bartoníček 2017). Zajímavostí v rámci zaměření tohoto výzkumu budiž i to, že právě ORP Bystřice pod Hostýnem vykazuje nejmenší podíl cizinců v celém Česku (viz obrázek č. 1). Ještě jednoznačnější zobrazení územních změn volební podpory nabízí mapa č. 5, kde lze pozorovat shluky vytvořené metodou prostorové autokorelace (metoda LISA) s pozitivní hodnotou Moranova I (0,430) v programu GeoDa. Červená barva značí shluky územních jednotek s vysokými hodnotami, modrá barva s hodnotami nízkými. Světle odstíny těchto barev pak značí sousedství signifikantně nízkých hodnot s těmi vysokými a naopak, viz legenda mapy. Stejně barevné škály jsou uplatněny ve všech LISA analýzách této práce.

Mapa č. 5: Shluky rozdílu volebních výsledků Úsvitu (2013) a SPD (2017) v POÚ (LISA)

Zdroj: ČSÚ (2018b). Vlastní zpracování, GeoDa.

5.2 Analýza vybraných ukazatelů na volební podporu Úsvitu a SPD

Předchozí podkapitola poukázala na určitou změnu geografie volební podpory SPD v porovnání s Úsvitem a nastínila obecnou polemiku této změny včetně jisté identifikace efektu lídra u obou sledovaných voleb. Na základě literatury zabývající se volební geografíí a předešlými analýzami vlivu míry migrace na volební úspěch protiimigračních stran se tento výzkum pokusí zjistit, zdali i v českém kontextu hraje podíl migrantů ve sledované územní jednotce nějakou roli při volbě strany SPD v parlamentních volbách či nikoliv, popřípadě identifikovat jiné stěžejní a potenciálně důležitější socioekonomické i demografické faktory, které by mohly sytit volební podporu SPD. K tomuto účelu poslouží analýza vlivu zvolených proměnných na volební výsledky Úsvitu a SPD skrze vícerozměrnou regresní analýzu, která umožní vytvořit regresní model predikující teoretické volební výsledky na základě vztahu mezi nezávisle proměnnými a danou závisle proměnnou. Skrz daný model pak lze vypočítat standardizovaná rezidua, která je vhodné promítnout do map. Nejprve je však nutné řádně zvolit, které proměnné budou do finálního modelu vstupovat. Podrobněji je tato analýza popsána v podkapitole 4.3.1.

Pro dodržení nezávislosti vstupujících proměnných a na základě zmiňovaných ukazatelů potenciální multikolinearity jsem z nadcházejících analýz vyřadil tyto nezávisle proměnné: *podíl zaměstnavatelů* (vysoká korelace s podílem vysokoškoláků – 0,756), *věkovou skupinu 60 let a více* (vysoká korelace s ostatními věkovými skupinami i zároveň nejslabší korelace se závisle proměnnými a celkově slabší teoretické opodstatnění) a *podíl Rusů* (vysoká korelace s islámským agregátem). Celkově všechny skupiny cizinců i věkové kategorie dosahovaly z pochopitelných důvodů spíše vyšších vzájemných korelací a rovněž (až na kategorii 18-29) spíše nízkých korelací se závisle proměnnými⁸. Z důvodu možné důležitosti obou věkových skupin v rámci pozorování sledované volební podpory jsou tedy ponechány obě. Na obou řádovostních úrovních je signifikantní test ANOVA, který poukazuje na to, že použití zvoleného regresního modelu je výstižnější než použití modelu

⁸ Eliminací zmíněných nejvyšších závislostí se hodnoty tolerance i VIF snížily na tolik, aby byl regresní model použitelný. V případě POÚ pro SPD se jedná o hodnoty VIF od 1,062 do 2,567 a v případě obcí od 1,004 do 1,575. Hodnoty pro Úsvit jsou srovnatelné. Obě zmiňované nejvyšší hodnoty VIF se týkají věkové kategorie 35-44 let, která do jisté míry koreluje s věkovou kategorií 45-59 let. Toto varování před multikolinearitou bylo ošetřeno srovnáním mezi daným modelem a modelem bez zmiňovaných věkových skupin, načež vynechání těchto proměnných nemá téměř žádný vliv na celkové výsledky regresního modelu.

nulového. Detailnější vysvětlující tabulka č. 2 pro úroveň POÚ viz níže. Tento model klasické lineární regrese bývá též jazykem GWR označován jako „globální“ model.

Tabulka č. 2: Regresní koeficienty mnohonásobné lineární regrese Úsvitu a SPD (POÚ)

<u>Analyzované proměnné (POÚ)</u>	<u>Volební výsledek (POÚ)</u>		
	Úsvit	SPD	Rozdíl
Podíl VŠ	−0,224	−0,268	−0,065
Podíl nezaměstnaných	0,149	0,319	0,332
Podíl věřících	0,104	0,004	−0,103
Věková kat. 18-29	0,088	0,203	0,162
Věková kat. 30-44	0,007	0,125	0,163
Věková kat. 45-59	−0,011	0,088	0,105
Podíl Romů	0,058	0,051	−0,004
Podíl agregátu cizinců z islámských zemí	−0,049	−0,008	−0,033
Podíl Ukrajinců	−0,066	−0,133	−0,094
Podíl Vietnamců	−0,063	0,008	0,085
Podíl Slováků	−0,082	−0,079	−0,006
Azyl	0,000	0,035	0,038
R ² [%]	19,96	37,09	23,09

Zdroj: vlastní zpracování, SPSS 25, metoda Enter.

Poznámka: Hodnoty představují standardizované regresní koeficienty. R² je koeficient determinace. Analyzované proměnné jsou vztaženy k příslušným rokům voleb (2013 a 2017). Tučně vyznačenu koeficienty nad hodnotu 0,2.

Tato výše uvedená přehledná tabulka regresních koeficientů usnadňuje rychlou identifikaci těch nejvýznamnějších z užitých proměnných podmiňující volbu Úsvitu nebo SPD pro řádovostní úroveň POÚ. Při sledování výsledných koeficientů si lze povšimnout určitých podobností i rozdílů mezi porovnávanými politickými subjekty.

Pro Úsvit i SPD se nejdůležitějšími ukazateli jeví být zejména podíl vysokoškoláků a podíl nezaměstnaných v daném regionu, přičemž mají navzájem opačný efekt. Čím vyšší je podíl vysokoškoláků v daném POÚ, tím menší je podpora pro zmiňované strany. Na druhé straně model naznačuje jasný pozitivní vztah mezi mírou nezaměstnanosti a počtem odevzdaných hlasů pro obě strany. Tento zmiňovaný druhý vztah je silný převážně u SPD a u závisle proměnné „Rozdíl“ je i nejsilnějším ze všech koeficientů pro obě řádovostní úrovně obou stran. Na SPD se tak pravděpodobně zaměřující více voliči ze socioekonomicky frustrovaných regionů, což ostatně může souviset i s jejich radikalizací, neb i právě tyto faktory (vzdělanost, nezaměstnanost) hrají zásadní roli v percepci migrantů. Nezaměstnanost v socioekonomicky prosperujících regionech a centrech Česka je nyní v podstatě zanedbatelný problém a v posledních několika měsících se drží stabilně na velmi nízké úrovni a spíše jsme svědky nedostatku pracovních sil například v Praze a jejím okolí. O to větší je pak kontrast s regiony, které se potýkají se strukturální nezaměstnaností již dlouhodobě, a ačkoliv se celková míra nezaměstnanosti v Česku prozatím snižuje či se drží stabilně nízká, mnohé periferní a strukturálně postižené regiony tyto změny nepocítí tak znatelně a jistou míru nezaměstnanosti si stále udržují (Jesenicko, Znojemsko, Hodonínsko). Faktor koncentrace Romů, jakožto spíše dříve populárního tématu populisticko-nacionalistických stran, je v obou případech zanedbatelný a částečně, avšak nikterak zásadně, koreluje s podílem nezaměstnaných. Pozorovatelný rozdíl je pak i ve srovnání mezi věkovou kategorií 18-29 a religiozitou. Nejmladší věková skupina vykazuje silnější koeficient i signifikanci pro SPD, zatímco u Úsvitu nikoliv. To však v podstatě není nikterak zásadně překvapivé, neb jak již bylo zmíněno v teoretické části této práce, populisticko-nacionalistické strany bývají nečíslně podporovány mladší a středně starou věkovou skupinou⁹. Vliv religiozity nemá na výsledky SPD na úrovni POÚ v podstatě vliv, navzdory

⁹ *Nezřídkou jsou to pak v rámci těchto skupin nadprůměrně muži (Avdeenko a Siedler 2017). Určitý vliv pohlaví lze pozorovat i u některých prací, které se zabývají percepcí migrantů (Dandy a Pe-Pua 2009). V případě percepce migrantů však mnohé výzkumy poukazují na nulový vliv (např. Ang a kol. 2002, cit. v Dandy, Pe-Pua 2009). Data volebních výsledků však údaje o pohlaví neobsahují a rovněž by byla aplikace vlivu proměnné pohlaví v rámci tohoto výzkumu problematická, neb je podíl mužů a žen v prostoru v podstatě homogenní.*

tomu, že je SPD úspěšné právě v regionech s vysokou mírou religiozity. Na základě těchto výsledků se tedy lze domnívat, že regiony s vyšší religiozitou mohou více inklinovat k volbě stran jako například KDU-ČSL právě na úkor SPD. Volební úspěch SPD na úrovni POÚ pak ještě částečně také statisticky souvisí s výskytem Ukrajinců, který se ukázal být i statisticky významným a jejichž koeficient je ve srovnání s ostatními skupinami migrantů relativně vysoký. Ukrajinci¹⁰ jsou územně situováni nadprůměrně v Praze a ve středních Čechách. Zároveň tyto regiony jsou na tom v Česku ze socioekonomických hledisek velmi dobře. Z tohoto pohledu bych tak tedy u případu Ukrajinců ještě netvrdil, že se musí nutně jednat o koncept kontaktní hypotézy, neb jejich samotné prostorové rozmístění v regionech, které SPD příliš nefandí hraje určitou roli. Všechny další skupiny cizinců hrají ve srovnání se zmiňovanými proměnnými ve vytvořeném regresním modelu spíše vedlejší roli. Celkově nejvyšší hodnotu koeficientu determinace globálního modelu pak nalezneme u SPD (37,09 %). To je již poměrně vysoká hodnota a za tímto nárůstem (ve srovnání s modelem pro Úsvit) může stát i to, že Úsvit měl rozdrobenější územní strukturu volební podpory¹¹. Regiony jasně inklinující k volbě SPD jsou tak nyní markantněji ukotveny a mnohé z nich vykazují poměrně podobné socioekonomické a demografické atributy, z nichž jako nejdůležitější se jeví na úrovni POÚ i obcí úroveň nezaměstnanosti a podíl vysokoškoláků. Pokud bych se tedy vrátil k původní myšlence této práce, tedy sledovat určitý vztah **migrace – percepce – volby**, je zřejmé, že právě tyto sledované atributy podmiňující nadprůměrnou volební podporu SPD jsou shodné s těmi, které jsou nejčastěji skloňovány v odborných pracích při popisu faktorů determinujících negativní percepci migrantů domácí populací (Malchow-Møller a kol. 2008, Dandy, Pe-Pua 2009). Tabulku č. 3, jež se zaměřuje na detailnější úroveň obcí, lze nalézt na následující straně.

¹⁰ *Prostorové rozmístění různých skupin migrantů v Česku popisuje například práce Hasmana a Novotného (2017)*

¹¹ *Což do jisté míry udává hodnota Moranova I na úrovni POÚ: Úsvit (0,478), SPD (0,523)*

Tabulka č. 3: Regresní koeficienty mnohonásobné lineární regrese Úsvitu a SPD (obce)

<u>Analyzované proměnné (obce)</u>	<u>Volební výsledek (obce)</u>		
	Úsvit	SPD	Rozdíl
Podíl VŠ	-0,180	-0,181	-0,036
Podíl nezaměstnaných	0,043	0,184	0,143
Podíl věřících	0,030	-0,042	-0,063
Věková kat. 18-29	0,053	0,044	0,002
Věková kat. 30-44	0,082	0,081	0,015
Věková kat. 45-59	0,048	0,042	0,004
Podíl Romů	0,015	0,008	-0,004
Podíl agregátu cizinců z islámských zemí	-0,029	-0,016	-0,001
Podíl Ukrajinců	-0,036	-0,041	-0,011
Podíl Vietnamců	-0,027	-0,002	0,017
Podíl Slováků	-0,024	0,001	0,026
Azyl	0,003	0,005	0,003
Velikost sídla	0,062	0,087	0,039
R ² [%]	4,70	9,59	3,23

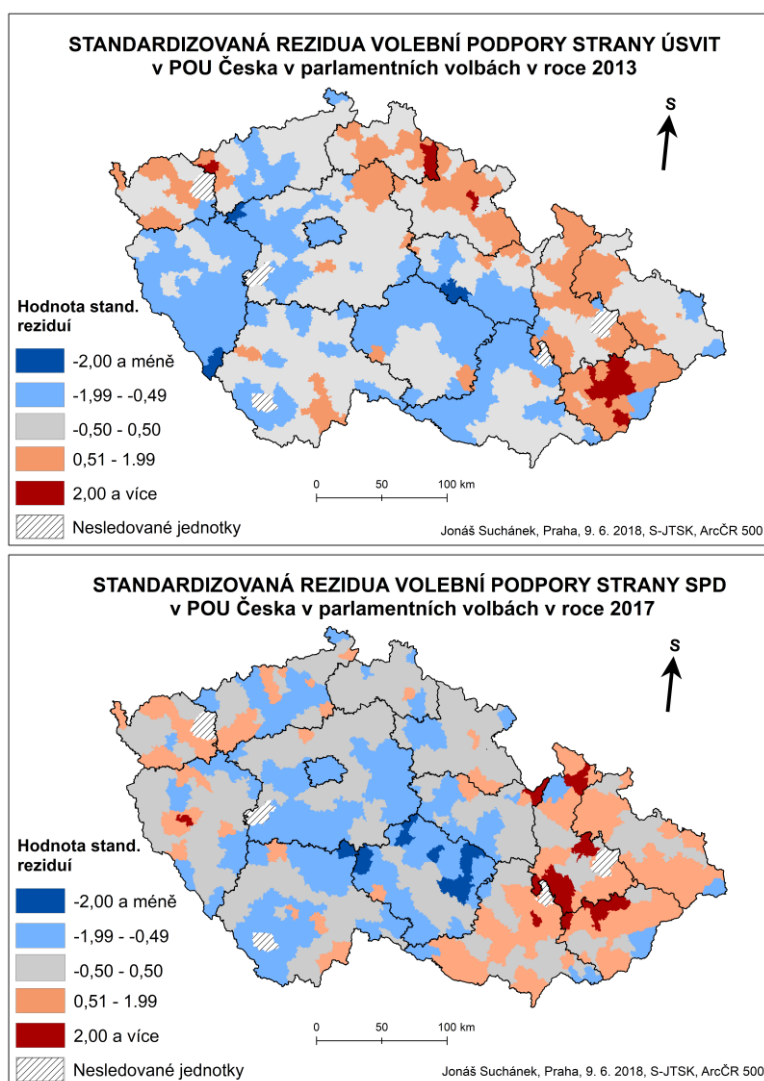
Zdroj: vlastní zpracování, SPSS 25, metoda Enter.

Poznámka: Hodnoty představují standardizované regresní koeficienty. R² je koeficient determinace. Analyzované proměnné jsou vztaženy k příslušným rokům voleb (2013 a 2017). Tučně zvýrazněny regresní koeficienty s hodnotou nad 0,1.

S výjimkou vstupu jedné nezávisle proměnné navíc (logaritmovaná velikost sídla, jejíž vztah vůči Úsvitu i SPD se ukázal jako lehce pozitivní a signifikantní) je jinak totožná analýza mnohonásobné lineární regrese provedena i na řádovostní úrovni obcí. Obce představují v porovnání s POÚ výraznou fragmentaci doposud sledovaných územních jednotek, avšak povahu regresních koeficientů sledovaných faktorů změna řádovostní úrovně neproměnila nijak drasticky. Nicméně v podstatě lze stále tvrdit, že nejsilnější vztah mezi volební podporou SPD a nezávisle proměnnými zůstává u podílu vysokoškoláků a podílu nezaměstnaných, ačkoliv se síla vztahu prakticky pro všechny proměnné snížila (což

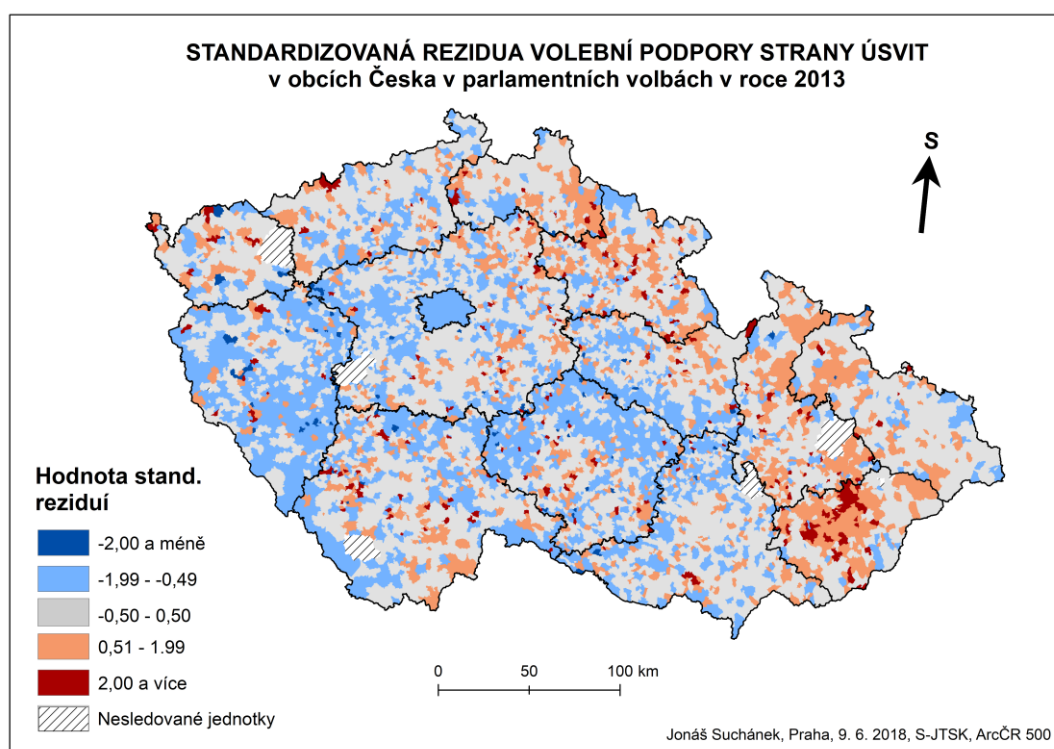
je ostatně viditelné i na základě markantního snížení hodnot koeficientů determinace; v případě SPD došlo ke snížení R^2 o téměř tři čtvrtiny). Ani zde nehrají zásadní roli žádné z pozorovaných skupin cizinců a význam výskytu azylového centra v dané lokaci je v obou případech v podstatě zanedbatelný. Je tak zřejmé, že územně značně menší jednotky budou do jisté míry ovlivněny mnoha dalšími lokálními determinanty. Zatímco tedy menší územní jednotky obcí jsou vhodné pro metody prostorové autokorelace i GWR, agregace do jednotek POÚ naopak v určitém rozsahu „obrušují“ extrémní hodnoty některých obcí a usnadňují tak obecnou interpretaci výsledných map.

Mapy č. 6 a 7: Standardizovaná rezidua volební podpory strany Úsvitu a SPD (POÚ)

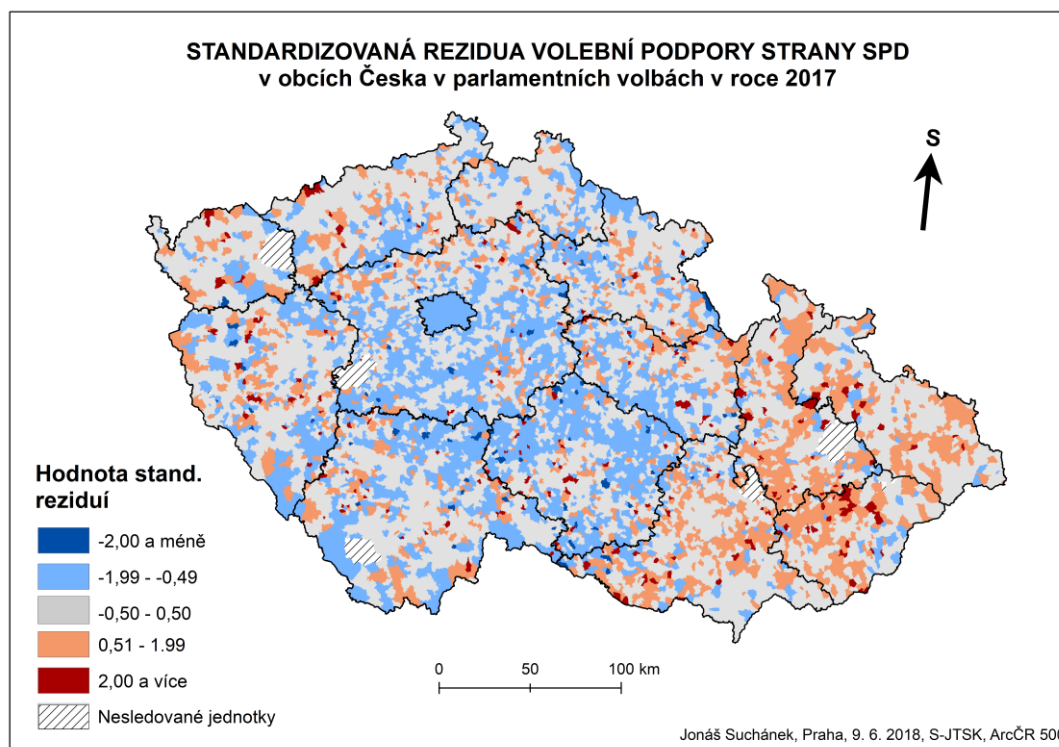

Kartogramové zobrazení standardizovaných reziduí mnohonásobné lineární regrese víceméně potvrzuje nadprůměrný volební úspěch SPD téměř na celé Moravě, a to i při zohlednění všech uvažovaných prediktorů (mapy č. 6 a 7). Naopak jasně viditelný propad volebních preferencí SPD je na Liberecku a Královéhradecku. Tento model pro SPD také částečně roztržil (u Úsvitu předtím jasněji viditelný) efekt lídra v okolí POÚ Bystřice pod Hostýnem. V případě Úsvitu byl tento shluk vysokých reziduí územně kompaktnější s jasnou dominancí výhradně ve Zlínském kraji, tedy převážně směrem od Bystřice na jih. Efekt lídra je u SPD stále pozorovatelný, ale už není tak silný a spíše se volební podpora přelévá na jih sousedního Olomouckého kraje. Detailnější přehled pak nabízí mapy č. 8 a 9 standardizovaných reziduí pro úroveň obcí, viz níže.

Mapa č. 8: Standardizovaná rezidua volební podpory strany Úsvit (obce, 2013)

Mapa č. 9: Standardizovaná rezidua volební podpory SPD (obce, 2017)

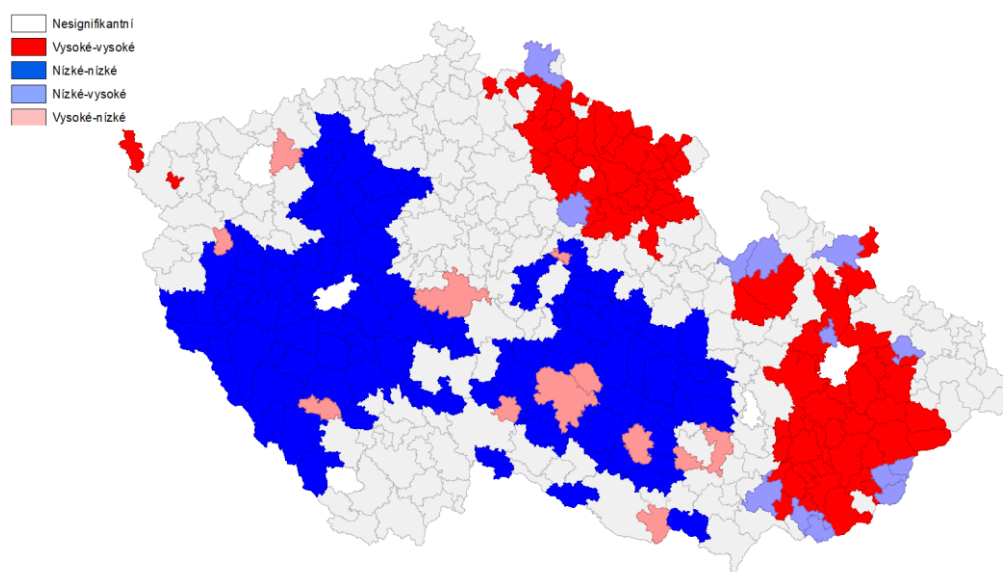
Rovněž i na úrovni obcí, tedy na podstatně lokálnější úrovni, lze konstatovat jistou polarizaci na Čechy a Moravu, a to především u SPD. U Úsvitu jsou tedy volební zisky vyšší, než by odpovídalo regresnímu modelu a jsou patrné ještě i na Liberecku a Královéhradecku, což bylo ostatně již diskutováno v podkapitole 5.1. Na této úrovni obcí lze také detailněji pozorovat částečný rozpad efektu lídra, který byl v případě Úsvitu mnohem patrnější. Zatímco u některých krajů i na úrovni obcí nelze pozorovat v podstatě žádné zásadní změny (Pardubický kraj, Vysočina), mnohé obce ve Středočeském kraji (i některé obce na severu Jihočeského kraje, na severozápadě Vysočiny a samozřejmě Praha) dávají jasně najevo, že Tomio Okamura pro ně přestává být atraktivní politickou variantou. SPD tak upevňuje svou pozici v Jihomoravském kraji (s výjimkou Brna), a to zejména v okolí Bučovic a na Znojemsku. Na Moravskoslezsku pak bylo SPD výrazně úspěšnější zejména v oblasti Karviné, Havířova a dále potom na jih směrem na Frýdecko-Místeko.

Tyto zisky mohou být způsobeny i značným volebním propadem stran, které zde byly úspěšné v minulosti (především ČSSD a pak také KSČM). Zejména pak v případě ČSSD by se teoreticky mohlo jednat o jakousi frustraci voličů z pocitu, že vedení vládní ČSSD nedůsledně řešilo problematiku uprchlické vlny, přistupovalo k ní a vůči „rozhodnutí

z Bruselu“ nedostatečně asertivně a podobně. Zvláště pak osoba bývalého premiéra Bohuslava Sobotky byla v mnoha (zejména dezinformačních) médiích (viz např. Best 2015) a v rámci různých skupin na sociálních sítích (kde se voliči SPD často shlukují) spjata s nedostatečnou průbojností a tendencemi podvolovat se rozhodnutím, která se tvoří mimo dosah českých politiků. Je tedy možné, že pro ty voliče, pro které bylo téma migrace důležité a zároveň to byli nakrásně i bývalí příznivci ČSSD, přestala být tato strana dostatečně atraktivní. Tyto zmiňované regiony, které jsou mnohdy postiženy strukturální nezaměstnaností, odchodem vzdělanější populace do jiných částí Česka mohou více inklinovat k volbě SPD, jakožto k výrazně protiimigrační straně, která zároveň měla i vysoký potenciál překročit požadovanou hranici pěti procent na vstup do parlamentu.

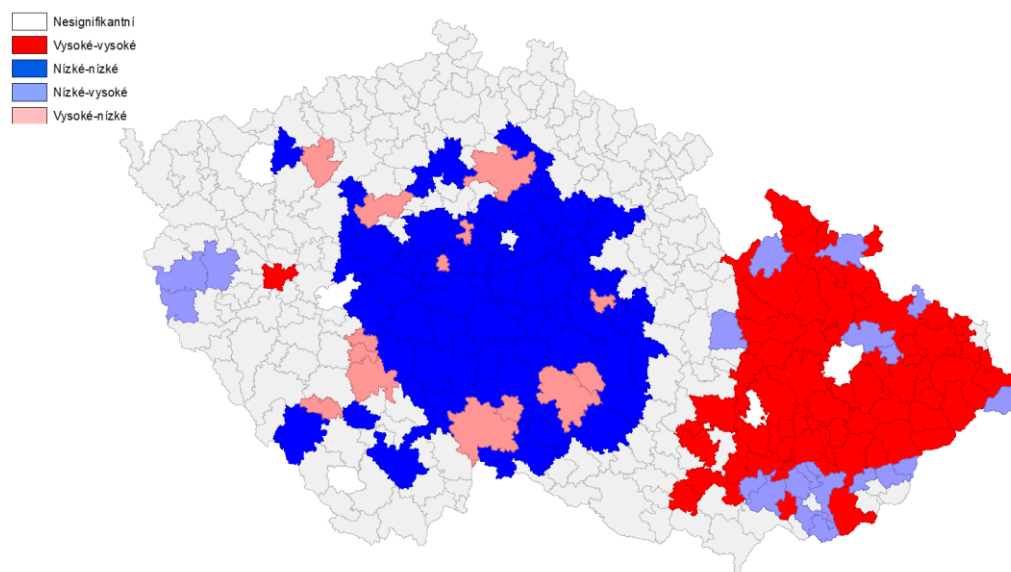
Odhalit potenciálně signifikantní shluky standardizovaných reziduí lze opět skrze metodu prostorové autokorelace¹². V případě, že se rezidua budou výrazně shlukovat i při analýze LISA, značí to, že ve sledovaném vztahu dochází k jisté prostorové nestacionaritě a je poté vhodné použít metodu GWR a vytvořit tak nový geograficky vážený model.

Mapa č. 10: Standardizovaná rezidua Úsvitu v POÚ 2013 (LISA)

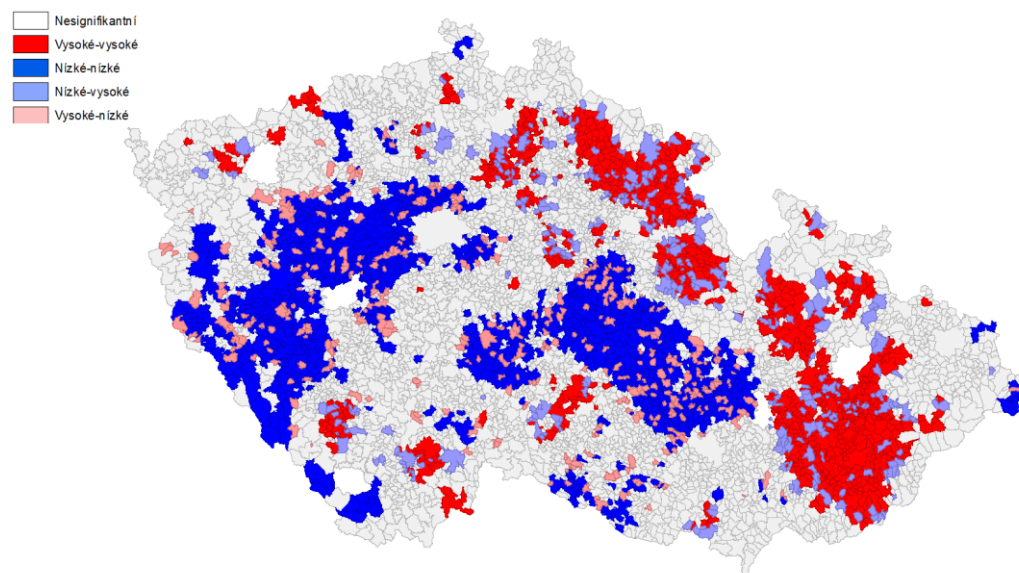

¹² Shluky standardizovaných reziduí pro volební rozdíly Úsvitu a SPD na obou řádovostních úrovních lze nalézt v přílohách (č. 1 a 2) práce.

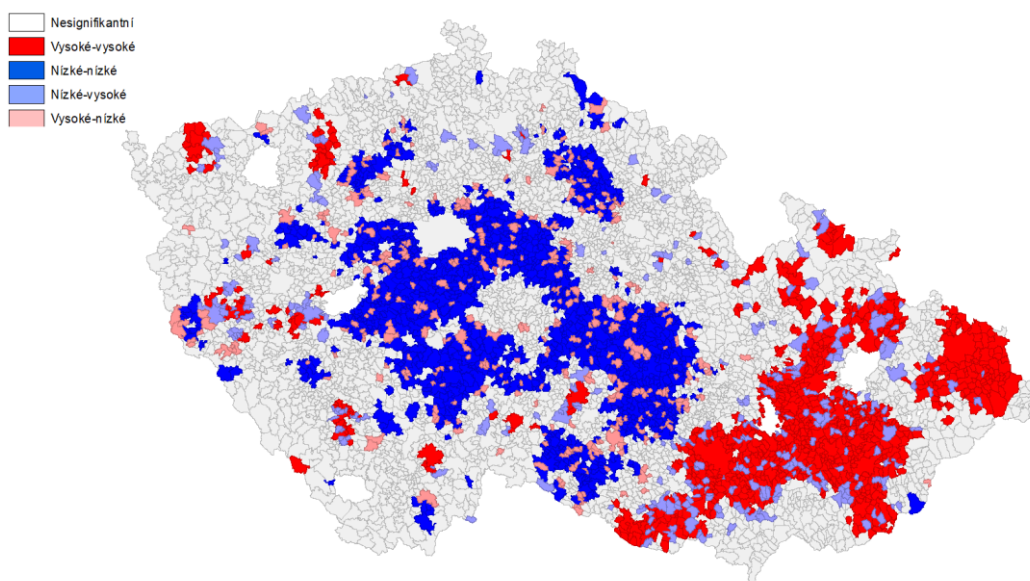
Mapa č. 11: Standardizovaná rezidua SPD v POÚ 2017 (LISA)

Mapa č. 12: Standardizovaná rezidua Úsvitu v obcích 2013 (LISA)

Mapa č. 13: Standardizovaná rezidua SPD v obcích 2017 (LISA)

Zdroj: vlastní zpracování, program GeoDa.

Již při letmém pohledu na vytvořené shluky standardizovaných reziduí globálního modelu skrze prostorovou autokorelaci si dovoluji konstatovat, že například v případě shluků reziduí pro SPD na úrovni POÚ (mapa č. 11) je dichotomické rozdělení daných shluků na Čechy a Moravu téměř ukázkové a dosahuje hodnoty Moranova I $(0,343)^{13}$. Nápadnou výjimku v tomto duálním rozdělení však tvoří POÚ Plzeň jako silné socioekonomické jádro v regionu (9,4 % pro SPD). Na základě hodnot vysvětlujících proměnných (zejména na základě podílu vysokoškoláků a podílu nezaměstnanosti) model očekával výrazně nižší volební zisk. Shluky standardizovaných reziduí na úrovni obcí jsou pak zřetelně mozaikovitějšího charakteru. Přesto však i zde dosahují hodnoty Moranova I pozitivních hodnot.¹⁴ Dobře patrné je opět základní členění na Čechy a Moravu, a to i na úrovni obcí (mapa č. 13). Mapy shluků standardizovaných reziduí na úrovni POÚ (mapa č. 10) i obcí (mapa č. 12) pro stranu Úsvit pak slouží k detailnějšímu vykreslení změn volební podpory SPD.

Na základě pozorovaných prostorových shluků standardizovaných reziduí globálního modelu proběhne analýza stejných nezávisle proměnných i pomocí metody geograficky vážené regrese. Modely GWR totiž dokáží kontrolovat vliv prostorových vlivů, kdy je analýza provedena za každý regresní bod zvlášť. Proměnné, které v globálním modelu

¹³ Hodnota Moranova I pro úroveň POÚ: 0,380 pro Úsvit; 0,330 pro rozdíl SPD a Úsvitu

¹⁴ Hodnota Moranova I pro úroveň obcí: 0,162 pro Úsvit; 0,136 pro SPD; 0,086 pro rozdíl SPD a Úsvitu

nebyly stěžejní, se mohou ukázat jako důležité v případě jednotlivých územních jednotek a naopak.

Interpretaci jednotlivých map na základě GWR je věnována samostatná kapitola 6. Výsledné tabulky č. 4 a 5 tak slouží spíše k hlubší orientaci čtenáře s proměnnými, jejich průměrnými regresními koeficienty a k seznámení s upravenými koeficienty determinace pro globální modely i modely GWR.

Tabulka č. 4: Průměrné (mean) regresní koeficienty GWR pro volební výsledky Úsvitu a SPD (POÚ)

<u>Analyzované proměnné (POÚ)</u>	<u>Volební výsledek (POÚ)</u>	
	Úsvit	SPD
Podíl VŠ	–0,160	–0,317
Podíl nezaměstnaných	0,006	0,092
Podíl věřících	–0,011	–0,131
Věková kat. 18-29	0,173	0,347
Věková kat. 30-44	0,005	0,079
Věková kat. 45-59	–0,045	–0,043
Podíl Romů	0,121	0,200
Podíl agregátu cizinců z islámských zemí	–3,419	2,459
Podíl Ukrajinců	0,008	–0,596
Podíl Vietnamců	0,087	–0,170
Podíl Slováků	–0,035	0,111
AR² [%] globálního modelu	18,29	40,23
AR² [%] GWR	52,32	68,38
AIC globálního modelu	1469	1564
AIC GWR	1293	1344

Tabulka č. 5: Průměrné (mean) regresní koeficienty GWR pro volební výsledky Úsvitu a SPD (obce)

<u>Analyzované proměnné (obce)</u>	<u>Volební výsledek (obce)</u>	
	Úsvit	SPD
Podíl VŠ	−0,180	−0,259
Podíl nezaměstnaných	0,048	0,177
Podíl věřících	−0,024	−0,070
Věková kat. 18-29	0,073	0,063
Věková kat. 30-44	0,074	0,080
Věková kat. 45-59	0,027	0,024
Podíl Romů	−0,069	−0,045
Podíl agregátu cizinců z islámských zemí	−0,221	−0,865
Podíl Ukrajinců	−0,083	−0,080
Podíl Vietnamců	0,325	0,226
Podíl Slováků	−0,179	0,460
Velikost sídla	−0,313	−0,248
AR² [%] globální model	4,55	9,73
AR² [%] GWR	21,51	24,32
AIC globální model	34061	36607
AIC GWR	33055	35625

Poznámka k tab. č. 4 a 5: vlastní zpracování, GWR4.0. Zobrazeny průměrné (Mean) regresní koeficienty. Ve srovnání s předchozím modelem použity korigované koeficienty determinace (AR²) a pouze lineární proměnné (binární proměnná „Azyl“ vynechána). Globální model = model klasické lineární regrese.

6. Diskuze podmíněností volební podpory SPD

Předposlední kapitola této práce se po provedených analýzách zaměří především na interpretaci výsledných map, které zobrazují odhadované regresní koeficienty jednotlivých nezávisle proměnných pro stranu SPD metodou geograficky vážené regrese.

Za velmi důležité však považuji jasné navýšení průměrných hodnot vlivu vysokoškoláků a nezaměstnanosti u SPD ve srovnání s Úsvitem. To v podstatě jako u klasické lineární regrese naznačuje, že se podpora SPD do určité míry přesunula do regionů, které se vyznačují nižším podílem vysokoškoláků a zároveň vyšším podílem nezaměstnanosti. Zatímco tedy podpora Úsvitu byla vidět silně na Zlínsku, Liberecku, Královéhradecku a poté byla značně mozaikovitá, podpora SPD se více koncentruje do oblastí se zmiňovanými socioekonomickými charakteristikami. Stěžejní je také nezanedbatelný nárůst upravených koeficientů determinace a zároveň snížení hodnot AIC pro modely GWR. Ty implikují vhodnost interpretace závěrů právě skrze modely GWR. Všechny následující mapy jsou vytvořeny v programu ArcMap 10.3.1, výpočty provedeny v programu GWR4.0.

Cíle práce, které budou podrobněji reflektovány v samotném závěru tohoto výzkumu, byly stanoveny zejména na zkoumání potenciálního vlivu migrace na volební výsledky SPD. Z toho hlediska, a zároveň s přihlédnutím k určitému omezení rozsahu diplomové práce, slouží výsledné tabulky a mapy pro stranu Úsvit spíše jen pro dokreslení ucelenějšího obrázku kauzalit volební podpory SPD a nejsou tak podrobně zkoumány ani popisovány socioekonomické a demografické determinanty podpory samotné strany Úsvit. Jakýsi všeobecný popis volební podpory Úsvitu však byl již charakterizován v předchozí kapitole, tedy u popisu modelu klasické lineární regrese a u analýz LISA. Tyto výsledné mapy prostorových autokorelací tak jasně poukázaly na nepochybné změny volební podpory mezi Úsvitem a SPD. S přihlédnutím však k signifikantnímu shlukování standardizovaných reziduí lineární regrese budou zbylé dva cíle (zjednodušeně tedy, zdali vůbec a jak ovlivňuje volební podporu SPD faktický výskyt migrantů v daných lokacích a také jaké další socioekonomické a demografické atributy hrají v této otázce roli) popsány na základě výsledných map zobrazujících odhadované koeficienty GWR. Práce se zaměří především na interpretaci výsledků pro zde sledovanou nižší řádovostní úroveň, tedy obcí. Využití metody GWR pro analýzu volebních výsledků na této úrovni považuji za statisticky přesnější a vzhledem k častému využití této úrovně v jiných výzkumech (Maškarinec 2013; Bernard a kol. 2014) ji osobně považuji i za přirozenější. Úroveň POÚ však naopak dobře posloužila

k identifikaci shlukování celkových volebních výsledků Úsvitu, SPD a rozdílu mezi zmiňovanými stranami v předchozích částech práce. Mapy umožňující přehledné srovnání regresních koeficientů GWR pro Úsvit a SPD na úrovni POÚ pro všechny sledované proměnné lze nalézt v přílohách č. 3 této práce.

Za nutné považuji čtenáře upozornit na to, že výsledné regresní koeficienty zobrazené v mapách dosahovaly velmi rozdílných hodnot z důvodu použití nestandardizovaných regresních koeficientů¹⁵. Kupříkladu na úrovni obcí se rozdíly pro některé proměnné pohybovaly nakrásně v pouhých setinách nebo tisícinách pro stovky územních jednotek v závislosti na měřítku dané proměnné. Z toho důvodu nebyla a ani nemohla být použita jednotná škála pro všechny výsledné mapy a je třeba věnovat pozornost jednotlivým legendám zvlášť, neb nelze jednotlivé modely vzájemně porovnávat. Obecně platí pravidlo, že barevná škála představuje posun od modrých odstínů k červeným jakožto směr od nízkých hodnot koeficientů k vysokým. Odstíny jednotlivých barev jsou sytostí odlišeny tak, aby co nejlépe odpovídaly svým vzájemně opačným kategoriím v kartogramu. Bílá neutrální barva pak symbolizuje středové a neutrální hodnoty jednotlivých škál. Některé mapy však obsahují kupříkladu pouze jednu škálu s pozitivními nebo negativními koeficienty, a tudíž nebylo možné všude použít totožné barevné zobrazení. Všechny kartogramy jednotlivých map však byly vypracovány individuálně a také s ohledem na frekvenci výskytu blízkých hodnot. Neutrální škála je upravená tak, aby co nejvýstižněji reflektovala nevýrazné koeficienty a povětšinou pokrývá pozitivní i negativní hodnoty blízko nuly.

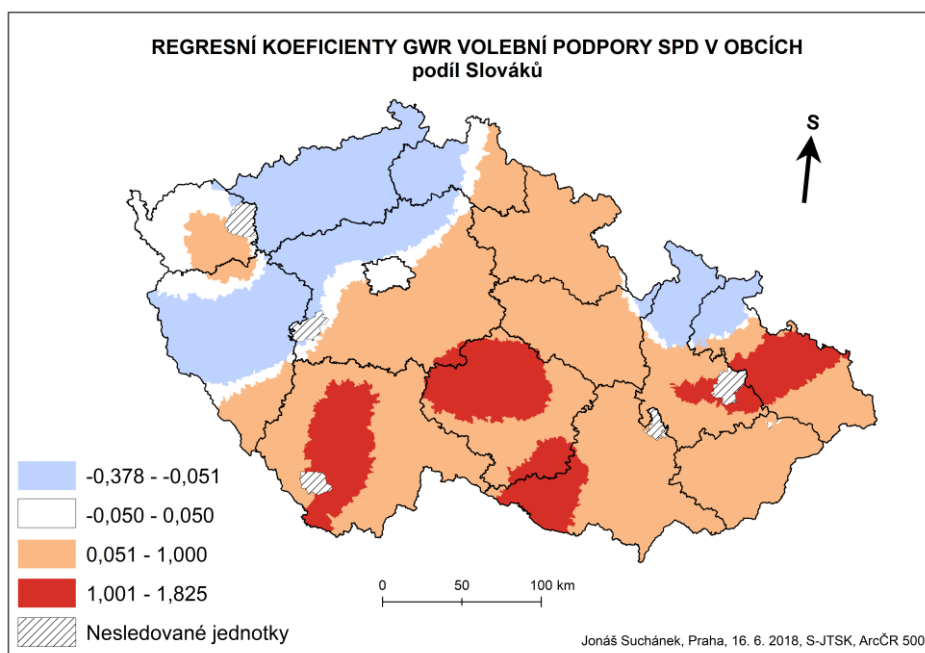
¹⁵ *Sic program GWR4.0 dokázal standardizovat vstupující proměnné v modelu. Bohužel je již nedokázal zohlednit územně skrze geografické váhy.*

6.1 Vliv migračních skupin

Jak je již z názvu této diplomové práce zřejmé, podstatný díl teoretické části se zabývá výhradně vztahem mezi migrací a jejím potenciálním vlivem na volební výsledky populisticko-nacionalizačních stran, potažmo protiimigračních stran všeobecně. Výzkumy, které se víceméně totožnou problematikou zabývají (např. Barone a kol. 2016, Steinmayr 2016 nebo Vasilakis 2017) však povětšinou zaměřují buď pouze uprchlíky, což zkoumat kvantitativně v českém kontextu (vzhledem k velmi malému počtu běženců), v podstatě postrádá smysl, a nebo celkový počet zahraničních migrantů. Tato diplomová práce však nepracuje s celkovou migrací, nýbrž s jednotlivými nejpočetnějšími skupinami a speciálně vytvořeným agregátem různých skupin cizinců, který je blíže popsán v podkapitole 4.2., tedy s nejrelevantnějšími skupinami v rámci Česka. Sledován by samozřejmě mohl být i celkový podíl cizinců, nicméně analyzováním těchto důležitých minorit samostatně lze docílit výsledků, které jsou schopné poukázat na to, zdali jsou některé skupiny cizinců potenciálně vnímány majoritní populací pozitivněji nebo negativněji. To by teoreticky mohlo být spojeno s kulturní a sociální distancí jednotlivých minorit, velikostí daných skupin a jejich prostorovým rozmístěním. Rozdílné prostorové rozmístění těchto migračních skupin a taktéž jasně se shlukující lokace významné podpory SPD poté nabízí otázku, zdali spolu tyto prostorové prvky (na základě kontaktní hypotézy nebo skupinové hrozby) souvisí či nikoliv.

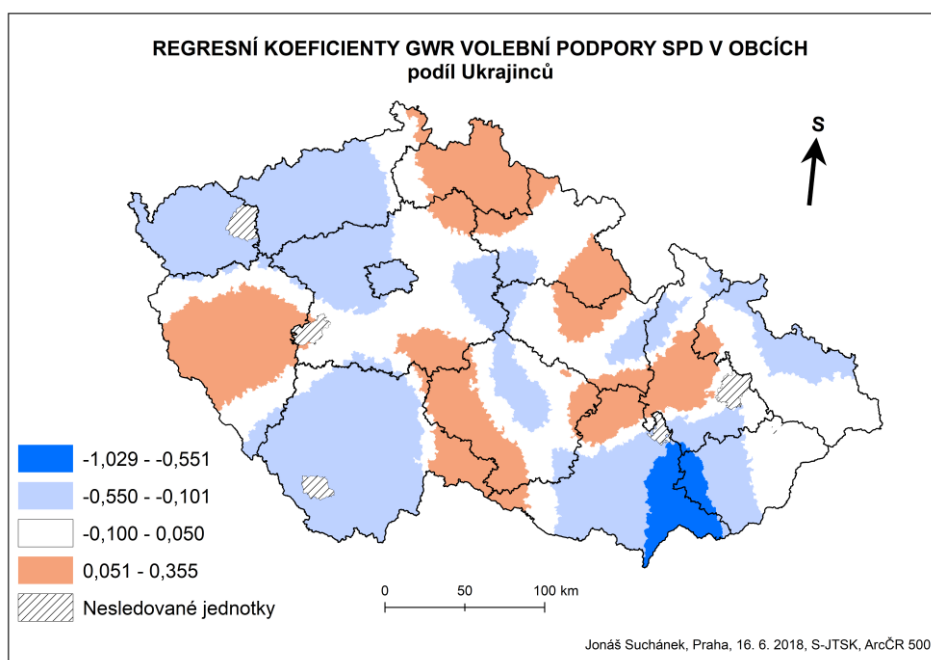
Opět si ještě znovu dovolím čtenáře upozornit na to, aby dbal na pozorné čtení legend u jednotlivých map. Kartogramy všech map byly určovány individuálně a s přihlédnutím k frekvenci daných hodnot a rozdílům tak, aby co nejvýstižněji vykreslovaly důležitosti jednotlivých vztahů. Také se jedná o zobrazení nestandardizovaných regresních koeficientů, tudíž se hodnoty pro jednotlivé sledované proměnné mohou zásadně lišit.

Mapa č. 14: Regresní koeficienty GWR – podíl Slováků (SPD)

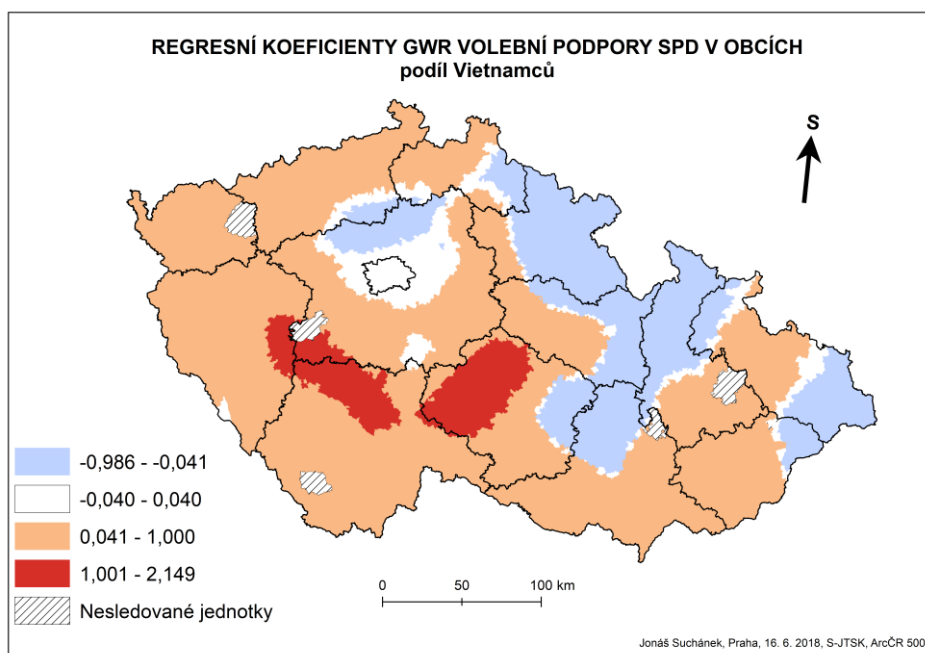
První skupinou cizinců, jejíž teoretický vliv na volební úspěch SPD bude nyní popsán, jsou Slováci. Na první pohled zajisté zpozorníme při pohledu na čtyři jasné shluky vysokých pozitivních hodnot (mapa č. 14). Při bližším prozkoumání konkrétních hodnot podílů Slováků a volební podpory SPD jsem však nedospěl k přesvědčivému vysvětlení daných shlukování právě v těchto oblastech. Prostorové rozmístění Slováků je navíc vůči ostatním skupinám migrantů značně homogennější. Z hlediska kontaktní hypotézy tak Slováci pravděpodobně nehrají žádnou roli, spíše naopak, což naznačuje i převaha frekvence pozitivních hodnot i její vyšší hodnoty v relaci pozitivního vztahu. Je také pochopitelné, že tito takzvaní „neviditelní migranti“ nebudou mít zvlášť pozitivní dopad na percepci jiných migračních skupin či migraci všeobecně, neboť sami jsou zřídka považováni za cizince v tom pravém slova smyslu. U globálního modelu byl vliv Slováků bezmála nulový (koeficient 0,001).

Mapa č. 15: Regresní koeficienty GWR – podíl Ukrajinců (SPD)

Podíl Ukrajinců již nabízí mnohem fragmentovanější mapu vyobrazených koeficientů (mapa č. 15). Průměrný celkový koeficient má negativní vliv na volbu SPD, což naznačoval i model klasické lineární regrese. Při bližším prozkoumání hodnot koeficientů a také vzhledem k měřítku sledované proměnné však lze tyto koeficienty označit za poměrně nízké. Za zajímavý vliv bych také označil určitý negativní vztah v oblastech velmi vlivné podpory SPD, a to na jižní Moravě a částečně Zlínska. Navíc s ohledem na to, že právě tyto oblasti tradičně silnější podpory, které jsou opřeny i efekt lídra, bývají zpravidla odolnější vůči ostatním socioekonomickým a demografickým faktorům. Avšak navzdory tomu výsledné hodnoty koeficientů také nelze považovat za dostatečně přesvědčivé na to, aby byl jednoznačně prokázán vliv kontaktní hypotézy. U globálního modelu byl vliv přítomnosti Ukrajinců pouze lehce negativní (koeficient -0,041). Na úrovni POÚ je pak regresní dokonce koeficient ještě silnější (-0,133). Tento vztah však GWR nepotvrdila, což nutí k zamyšlení, zdali se v případě klasické lineární regrese nejedná o nepravou korelaci.

Mapa č. 16: Regresní koeficienty GWR – podíl Vietnamců (SPD)

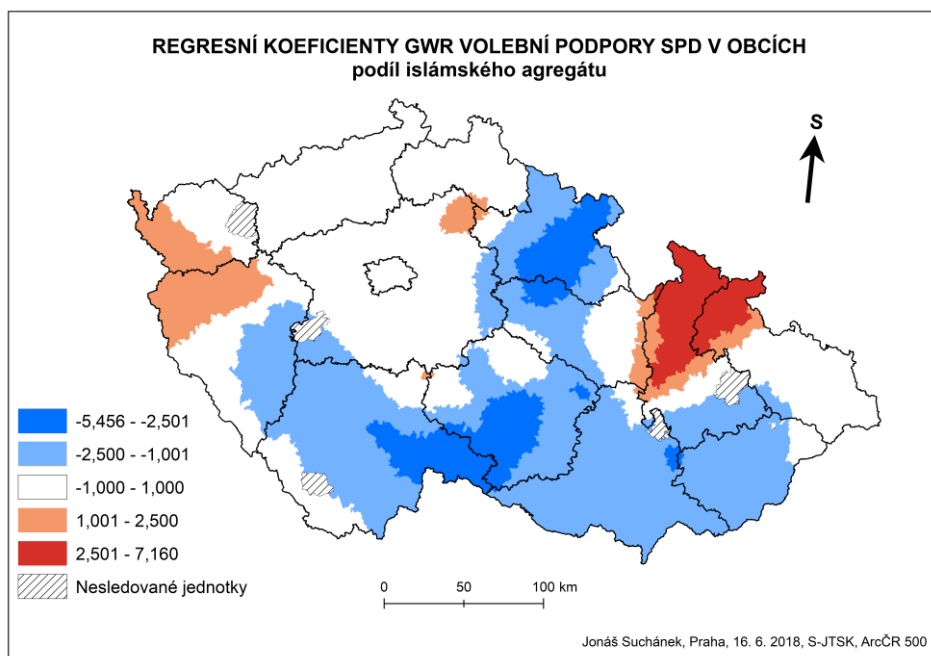

Vliv podílu Vietnamců na volební podporu SPD je v případě regresních koeficientů GWR na úrovni obcí velmi zajímavý (mapa č. 16). Zrovna ty oblasti obcí, které mají vysoké podíly Vietnamců v populaci a zároveň inklinují k volbě SPD, tedy především periferní pohraniční regiony severních a západních Čech, v podstatě vykazují jen velmi slabě pozitivní¹⁶ koeficienty. Naopak lze pozorovat vysoké hodnoty na Vysočině, na severu Jihočeského kraje s menším přechodem do sousedních krajů. Při bližším prozkoumání prostorového rozmístění Vietnamců v Česku jsem si povšimnul náznaků určité pravidelnosti – modře vyznačené oblasti relativně kopírovaly oblasti s velmi nízkými podíly Vietnamců v populaci (Jesenicko, východ Vysočiny, Královéhradecko a Moravskoslezsko), oblasti s vysokými podíly Vietnamců dosahovaly lehce pozitivních hodnot a poté třetí oblasti, ve kterých byl podíl Vietnamců spíše průměrný, naopak dosahovaly nejčastěji silně pozitivních vztahů – viz dva tmavě červené shluky v mapě 16. Je tedy možné, že v obcích s vysokým podílem Vietnamců jsou obyvatelé na častý výskyt zmiňované minority již částečně navyklí. Ačkoliv nemusí zrovna žít v obci, kde by byl výrazný podíl Vietnamců, celkově žijí v širší oblasti, kde je výskyt Vietnamců mnohem vyšší než ve zbytku země (zejména na Moravě), proto podíl Vietnamců v dané obci nijak volební chování voličů zásadně neovlivňuje a

¹⁶ Při bližším prozkoumání se většina těchto koeficientů pohybuje dokonce na hraně neutrálních hodnot.

regresní koeficienty zůstávají spíše blízké nule. Naopak v obcích, kde sice nějaký výskyt Vietnamců nalezneme, ale je spíše průměrný, mozaikovitý a možná i recentní, může docházet k určitému projevu banálního nacionalismu (možný konflikt starousedlíků s Vietnamci v oblasti maloobchodu a podobně) z prozatím nedostatečného hlubšího a dlouhodobého kontaktu, avšak percepčním uvědoměním si přítomnosti dané skupiny v přilehlé oblasti místa potenciálního voliče. Model GWR tak ukázal potenciálně zajímavé poznatky, jejichž ověření by ale vyžadovalo hlubší výzkum, navzdory zanedbatelnému koeficientu (-0,002) klasického lineárního modelu.

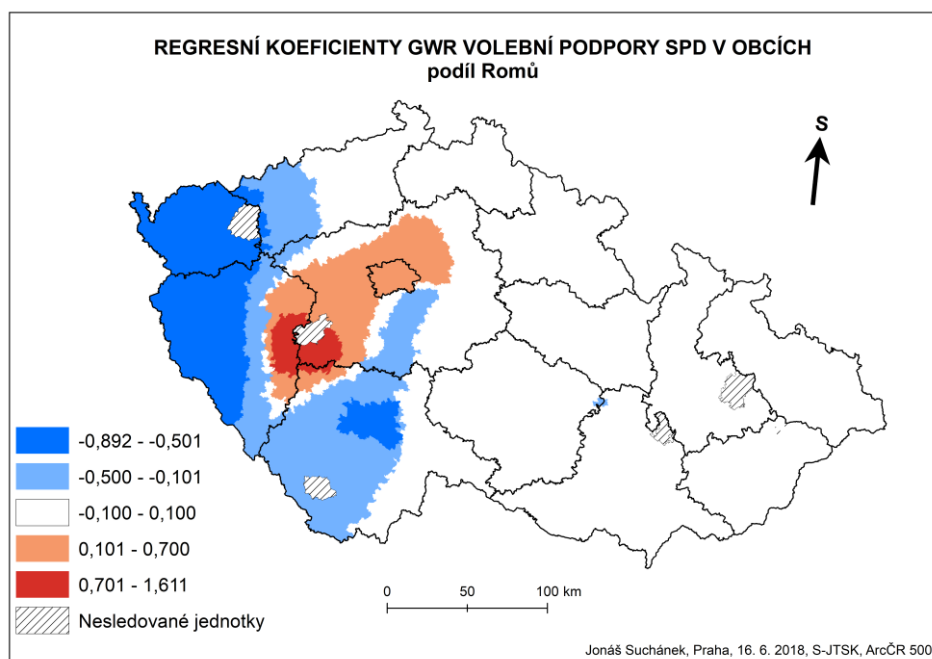
Mapa č. 17: Regresní koeficienty GWR – podíl cizinců z islámských zemí (SPD)

Při pohledu na zobrazení koeficientů vlivu skupin cizinců z islámských zemí je opět v podstatě velmi nesnadná její interpretace (mapa č. 17). Zejména z toho důvodu, že na Moravě lze pozorovat dva celky s protichůdnými koeficienty, přičemž však oba tyto regiony severní i jižní Moravy spojují relativně nízké podíly sledovaného islámského agregátu a zároveň nadprůměrná volební podpora SPD. Zatímco tedy v oblasti Jeseníku a Šumperku souvisí vyšší podíl skupin islámského agregátu i s vyšší podporou SPD v jednotlivých obcích, dále od tohoto shluku na jih je tento vztah naopak negativní. Je tedy evidentní, že zde bude vysoká podpora SPD podmíněna jinými socioekonomickými a demografickými

atributy, což je ostatně diskutováno v nadcházejících částech výzkumu. Z hlediska teorie skupinové hrozby lze jen pouze okrajově zmínit Karlovarsko. Okrajově z toho důvodu, že pozitivní koeficienty jsou zde nevelké a rovněž je koncentrace islámského agregátu zřetelná spíše na východě Karlovarska než na západě, a i tak jsou tyto podíly velmi nízké. V podstatě jediná oblast s určitou koncentrací (přesto nijak výraznou) je oblast Prahy a jejího těsného zázemí. Zde je však vliv sledovaného agregátu zanedbatelný. Při bližším zkoumání výskytu islámského agregátu ve výsledných třech tmavě barevných shlucích (negativní shluk v oblasti Královéhradecka, druhý negativní shluk rozkládající se mezi Vysočinou a Jihočeským krajem, a naopak pozitivní shluk na Jesenicku) bylo zjištěno, že v těchto oblastech z naprosté většiny žádné obce nepřekračují ani 0,2 % podílu agregátu na místní obyvatelstvo. Z toho důvodu bych kontaktní hypotézu ani teorii skupinové hrozby nepovažoval na příkladu sledovaného islámského agregátu v Česku za ověřitelné. Ačkoliv vyšší podíl v těchto oblastech predikuje vyšší/nížší podporu SPD, a statisticky tak vysvětluje dané shluky, jejich původ může teoreticky být čistě náhodný. Taktéž velký rozdíl v průměrné hodnotě regresního koeficientu na úrovni POÚ ve srovnání Úsvitu a SPD bych tedy považoval za spíše náhodný a způsobený širokou amplitudou sledovaného podílu, avšak s naprostou dominancí velmi nízkých až zanedbatelných hodnot. U globálního modelu byl vliv podílu cizinců z islámských zemí téměř nulový (koeficient -0,016).

Mapa č. 18: Regresní koeficienty GWR – podíl Romů (SPD)

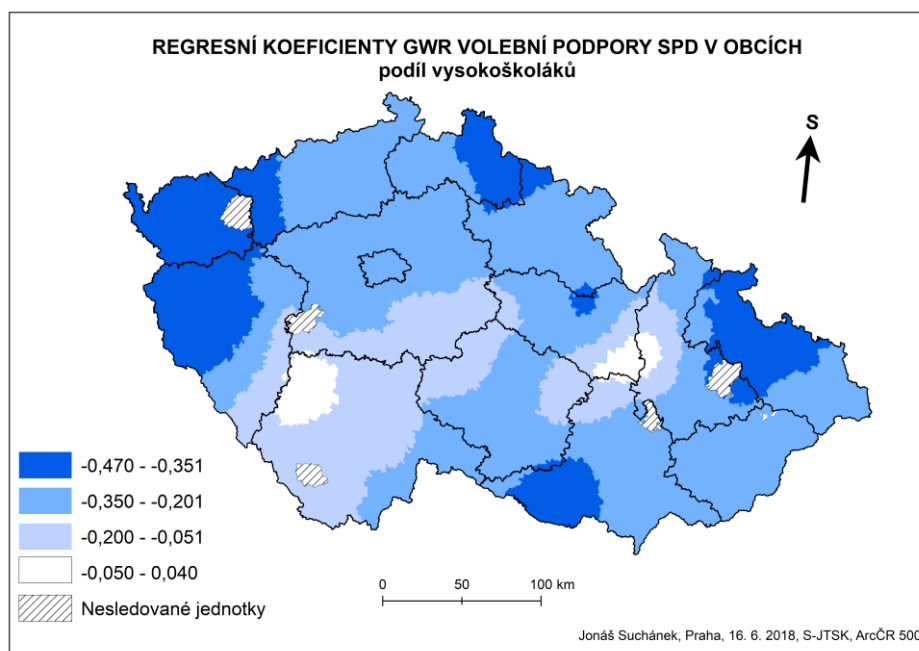
Ačkoliv Tomio Okamura zbrojil během předvolební kampaně především vůči nelegálním migrantům, muslimům a spojoval tyto dvě skupiny pod hlavičku terorismu, SPD disponuje rovněž i méně frekventovaným volebním sloganem „peníze slušným, ne parazitům“. Je jisté, že si pod pojmem parazit lze představit ledacos, vzhledem však k dřívější dominanci tématu integrace Romů do české majority u populistických stran v minulosti a akcentování problematiky této skupiny obyvatel i u SPD považují sledování podílu Romů a jeho možný vliv na volební výsledky SPD za důležitý, ačkoliv se vlastně nejedná o migranty jako takové. Výsledné zobrazení je spíše překvapující, neb jsem osobně v případě oblastí Plzeňska a Karlovarska očekával spíše opačné výsledky (mapa č. 18). Výskyt Romů pozitivně ovlivňuje podporu SPD na Příbramsku, v okolí Blovic a Nepomuku. Poté dále na sever směrem k Praze lze rovněž pozorovat slabě pozitivní hodnoty. Při bližším prozkoumání reálného podílu Romů v těchto oblastech lze konstatovat, že jsou zde jejich počty mizivé a rovněž se ani nejedná o oblasti vysoké podpory SPD. Naopak poté v podstatě celý Karlovarský kraj a západní část Plzeňského kraje vykazuje negativní vztah mezi výskytem Romů a podporou SPD. Vysvětlení může být několik. Subjektivní vztah voliče mezi volbou SPD a problematikou romské menšiny nemusí být nutně aktuální v místech, kde je faktický podíl Romů nejvyšší, nýbrž se může jednat o pouze percepční velikost této minority. Mnozí voliči SPD, kterým připadá problematika Romů jako závažná, tak teoreticky budou volit SPD na bázi vnímaného (což je ovlivněno např. rétorikou SPD,

sledovanými médii, sociální bublinou voliče apod.) a ne faktického podílu Romů v dané lokaci. Data pro Romy jsou rovněž za rok 1991. Sic byla diskutována jejich věrohodnost již v předchozí části práce, je potřeba tyto údaje brát na mikroúrovni obcí s jistými rezervami. Je také možné, že voliči, kteří žijí v obcích s výrazným podílem Romů a kteří zároveň nejsou se svou situací z tohoto důvodu spokojeni, mohou teoreticky volit i ještě radikálnější smýšlející strany, kterým teoreticky svůj hlas odevzdávají již dlouhodobě (např. DSSS). Svou roli však samozřejmě může hrát i kontaktní hypotéza¹⁷. V oblastech nejvyšší podpory SPD (okolí Bystřice pod Hostýnem apod.) je vliv Romů víceméně zanedbatelný. U globálního regresního modelu byl vliv podílu Romů také velmi slabý (koeficient 0,008).

6.2 Vliv vybraných socioekonomických a demografických faktorů

Kromě sledování vlivu migračních skupin tato práce analyzuje i mnohé další kontextuální socioekonomické a demografické proměnné, které mohou stát za vyšší či naopak nižší podporou SPD ve sledovaných územních jednotkách. Selektce těchto proměnných stojí především na předešlých výzkumech zkoumajících volební výsledky. Podrobněji popis výběru těchto faktorů je v kapitole 4.2.

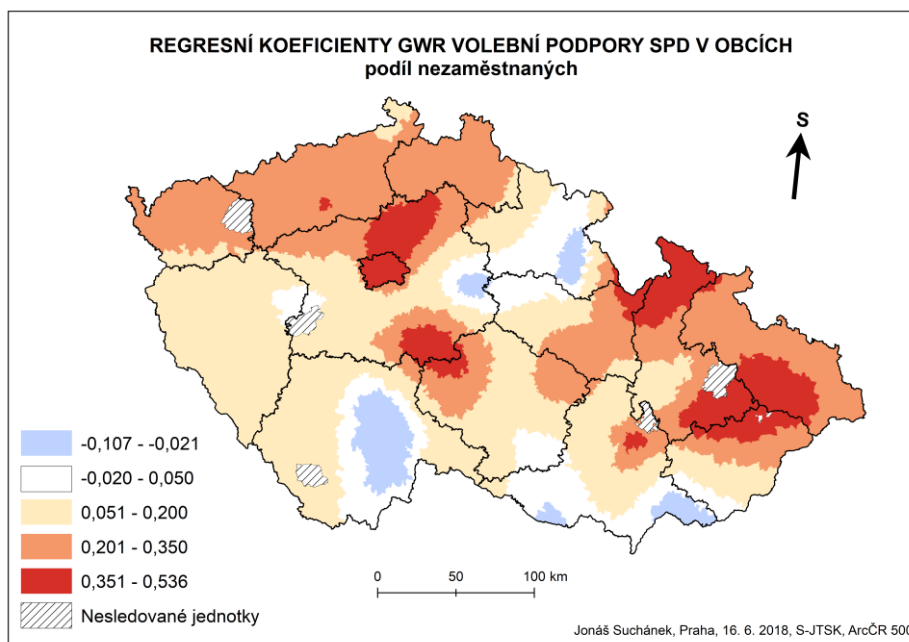
Mapa č. 19: Regresní koeficienty GWR – podíl vysokoškoláků (SPD)

¹⁷ Vzhledem však k tehdejší úspěchům strany SPR-RSČ a DSSS právě v těchto oblastech bych možnost kontaktní hypotézy spíše vyloučil (viz mapy č. 2 a 3).

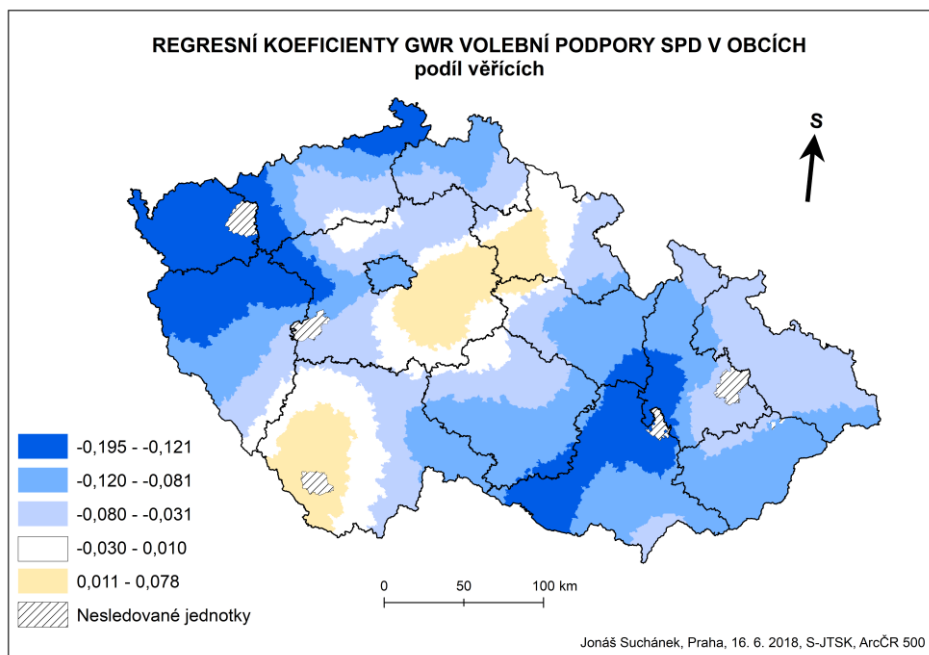
Při bližším pohledu na legendu této mapy je zřejmé, že podíl vysokoškoláků má, až na velmi slabě pozitivní koeficienty (hodnoty do +0,040), v podstatě výhradně negativní vliv na volební výsledky SPD. Z toho hlediska nám tedy tato mapa č. 19 pouze naznačuje, ve kterých oblastech měl podíl vysokoškoláků jen zanedbatelný význam. Tento určitý neutrální vliv je pozorovatelný na Moravě směrem na východ od Bystřice nad Pernštejnem přes Políčku, Svitavy, Českou i Moravskou Třebovou a dále na Zábřeh. V Čechách je to pak zejména západní oblast jižních Čech – Písecko, Strakonicko a okolí Blatné. Při bližším zkoumání aktuálních podílů vysokoškoláků v populaci není ani v jedné z těchto oblastí nic překvapivého. První jmenovaná oblast vykazuje tedy spíše lehce podprůměrné zastoupení vysokoškoláků a zároveň lehce nadprůměrnou volební podporu SPD, ale bez jakýchkoliv drastických výkyvů, které by mohly daný shluk zkreslit. Právý opak by se poté dal tvrdit u druhého shluku lehce pozitivních koeficientů, neb zde je spíše lehce nadprůměrný podíl vysokoškoláků a lehce podprůměrná podpora SPD, avšak také v podstatě bez nějakých extrémních hodnot. Může se tedy jednat spíše o náhodné shluky. Zajímavé jsou pak tedy spíše shluky silněji negativních koeficientů, konkrétně západ Plzeňského kraje, celý Karlovarský kraj, oblast Frýdlantského výběžku zasahující až k Jilemnici a Vrchlabí, přilehlé okolí Moravského Krumlova a Znojemska a poté sever Moravskoslezského kraje. Všechny tyto oblasti jsou charakteristické podprůměrným zastoupením vysokoškoláků v populaci a zároveň vyšší volební podporou (s výjimkou oblasti Vrchlabí a Jilemnice) pro SPD. Právě zde tedy nejtěsněji souvisí vzdělanost a volební podpora SPD, která je zde sycena nízkou vysokoškolskou vzdělaností daných obcí. Rovněž lze pozorovat spíše malé rozdíly mezi obcemi se středním a vyšším podílem vzdělaností, ale markantní rozdíl mezi obcemi se střední a nízkou vzdělaností. Tento vztah také například není tak patrný v oblasti Bystřice pod Hostýnem, neb je částečně relativizován efektem lídra a potenciálně následujícími socioekonomickými a demografickými ukazateli. U globálního modelu byl vliv podílu vysokoškoláků negativní (-0,181).

Mapa č. 20: Regresní koeficienty GWR – podíl nezaměstnaných (SPD)

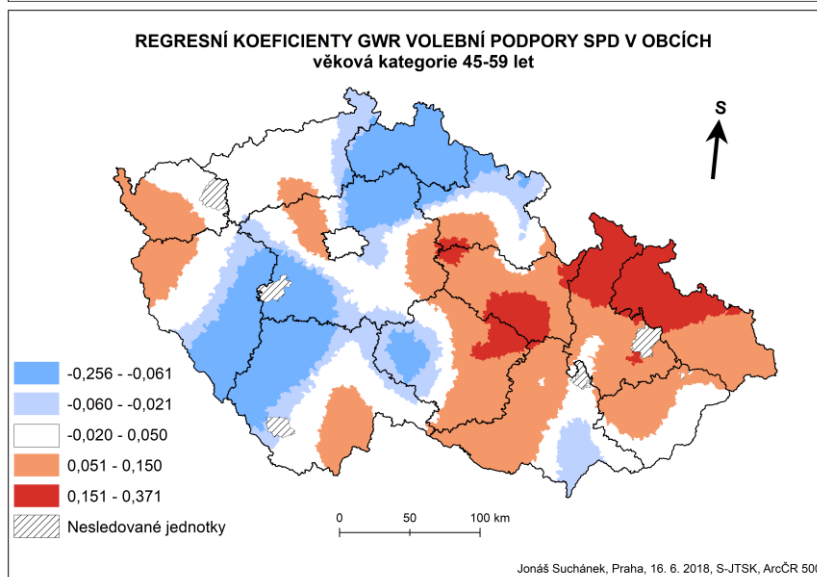
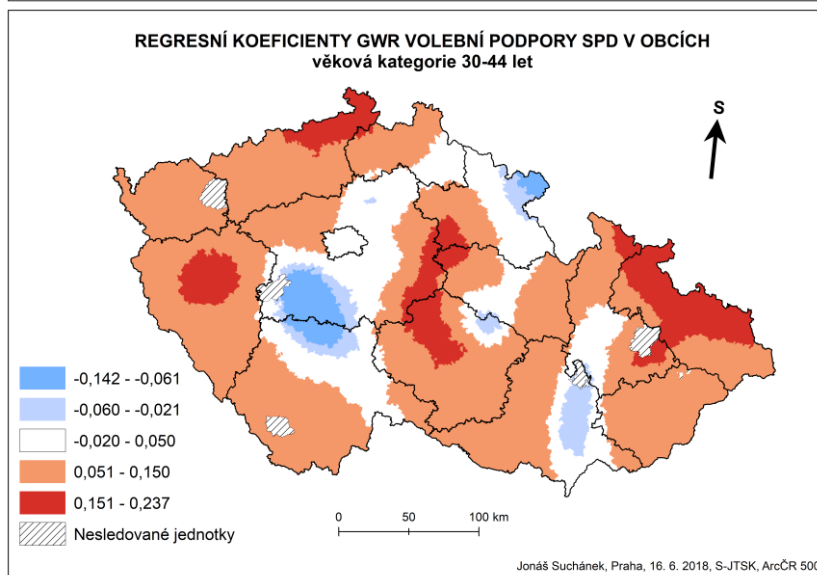
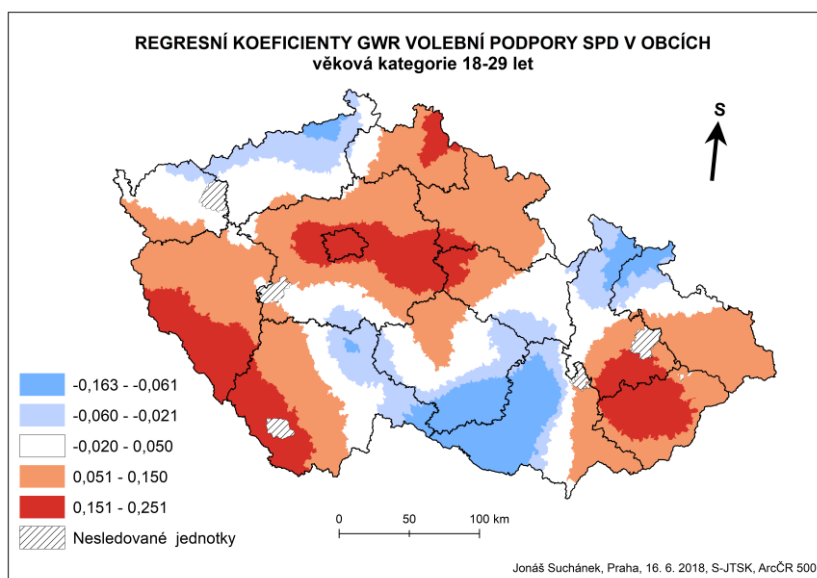
V přímém kontrastu s výše sledovaným atributem podílu vysokoškoláků stojí podíl nezaměstnaných (mapa č. 18). Vyšší nezaměstnanost v dané obci indikuje i vyšší podporu pro SPD téměř ve všech sledovaných územních celcích. Za nejzajímavější zde považuji zjištění, že zatímco v oblasti nepřekvapivě silné podpory SPD, která je také způsobena efektem lídra a dále na Moravskoslezsku a Jesenicku (podobně také na Ústecku a Karlovarsku), jsou odhady koeficientu vysoce pozitivní, zatímco v oblastech jižní Moravy, kde SPD volebně také nepropadlo, mají naopak podíly nezaměstnaných zanedbatelný vliv na podporu SPD. Uvedené záporné hodnoty však odpovídají spíše určitému náhodnému kolísání okolo nuly. Faktor nezaměstnanosti tudíž značně ovlivňuje dané odchylky od modelu. Otázkou pak samozřejmě je, proč právě v těchto regionech nezaměstnanost sytí volební podporu více než třeba na Znojemsku, které se též řadí mezi regiony s nejvyšší nezaměstnaností (MPSV 2018). Vliv může mít opět také potenciálně vyšší popularita Tomio Okamury v těchto oblastech. Zatímco například v oblasti jižní Moravy a na Znojemsku obce s vysokou nezaměstnaností mohly inklinovat k jiným stranám hlásající především sociální jistoty a všeobecnou solidaritu (ČSSD), na střední Moravě a na Jesenicku i tyto nezaměstnaností postižené regiony preferovaly SPD. U globálního modelu byl vliv podílu nezaměstnaných pozitivní (koeficient 0,184).

Mapa č. 21: Regresní koeficienty GWR – podíl věřících (SPD)

Odhadované regresní koeficienty GWR pro religiozitu nedosahují tak významných amplitud, což je způsobeno daným měřítkem celé proměnné (mapa č. 21). Spatřit nicméně lze, s výjimkou Moravskoslezského kraje a Olomoucka, relativně odpovídající pokrytí negativních hodnot tam, kde má SPD nadprůměrnou podporu. Je možné, že v těchto regionech lidé, kteří se identifikují jako religiózní, budou inklinovat k jiným stranám než právě k SPD, které v těchto regionech mají také relativně silnou podporu (např. KDU-ČSL). Modře vyznačené oblasti na jižní Moravě a Vysočině jsou v českém kontextu religiózní velmi silně. To však nevysvětluje negativní koeficienty na západě Čech, kde je KDU-ČSL velmi slabá. Regiony západních Čech však mohou být zkresleny naprostou absencí významných obcí s vyšší mírou religiozity. V neposlední řadě bych chtěl upozornit na to, že sledovat atribut religiozity, jakožto nezávisle proměnnou při změně volební podpory SPD, může být v kontextu až unikátně sekularizované české společnosti značně problematické a krom silně religiózních obcí, které častěji inklinují ke KDU-ČSL, nemusí být působení této kontextuální proměnné zcela zřetelné. U globálního modelu byl vliv podílu věřících lehce negativní (-0,042).

Mapy č. 22-24: Regresní koeficienty GWR – podíl věkových kategorií (SPD)

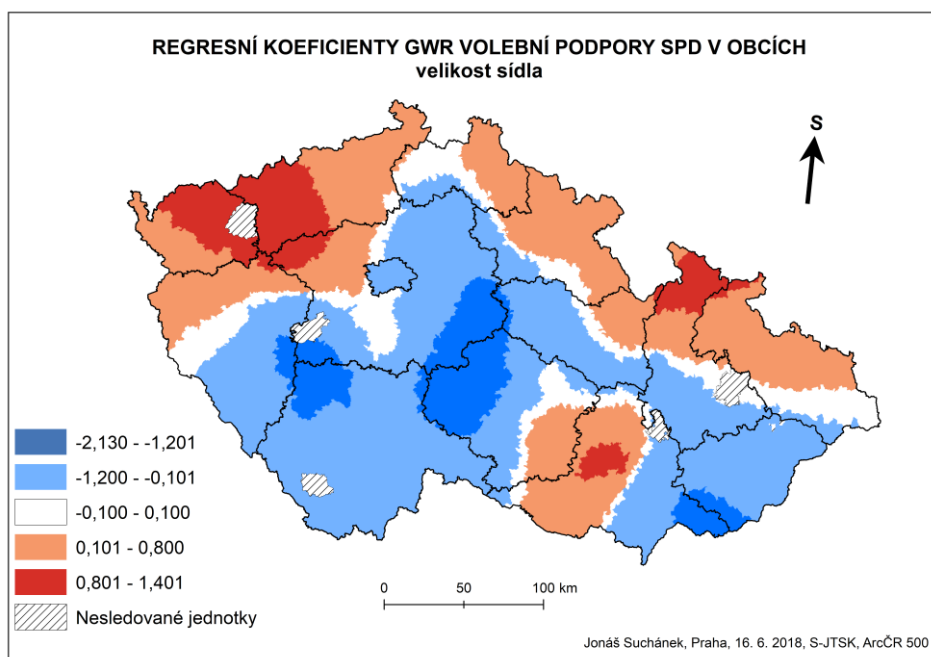

Věkové skupiny jsem se rozhodl vyhodnit společně, a to z důvodu jejich pochopitelné vzájemné souvislosti i velmi podobných hodnot koeficientů (mapy č. 22-24). Použita tak mohla být i jednotná škála kartogramů, která byla mezi tyto tři věkové kategorie upravena tak, aby výpovědní hodnoty těchto tří map zůstaly takřka nezměněny. Zajímavý je postupný přesun (až jakýsi „přeliv“) center podpory ze Zlínska pro nejmladší skupinu směrem na Ostravsko pro střední věkovou kategorii a posléze v poslední mapě č. 24 lze vidět další přesun směrem dál na sever na Bruntálsko a Jesenicko. V neposledí řadě zatímco nejmladší kategorie značně ztrácí vliv na volební podporu SPD na Vysočině a na Znojemsku, v ostatních mapách tyto ztráty již tak jasné nejsou, ba naopak. Lze pak částečně konstatovat, že dosahuje-li SPD v některých lokalitách v okolí Prahy, na Liberecku a jihozápadě Čech vysokých volebních výsledků, budou to častěji hlasy od mladších voličů v porovnání se zbylými věkovými skupinami. Jelikož se zde jedná o nejlépe prosperující oblasti republiky, výsledek naznačuje, že mladší věková skupina nemusí volit SPD nutně na základě kontextuálních socioekonomických faktorů. Spekulovat lze o motivech osobního vzdoru, nedostatečném přehledu o politické situaci, nebo o typech médií (zejména internetové servery a sociální sítě), které mladší generace sleduje častěji.

Na základě těchto zjištění lze tvrdit, že v různých regionech volí SPD lidé různých věkových kategorií. Nejmladší věková skupina je pravděpodobně je tedy stále ještě ideologicky neukotvena a snadněji podlehně efektu lídra, který se nejsilněji projevuje v okolí vícekrát skloňované Bystřice pod Hostýnem. Předpoklad nakloněnosti mladších voličů vůči populisticko-nacionalistickým stranám je ostatně jeden z teoretických předpokladů této práce. U zbylých dvou věkových kategorií lze debatovat nad tím, zdali nesouvisí s dalšími důležitými nezávisle proměnnými, především nezaměstnaností. V hornických regionech Karviné a okolí Havířova dochází k velkým odlivům pracovních příležitostí¹⁸ zejména v posledních zhruba deseti letech (takže se to bude týkat spíše střední generace), což je mimojiné spojeno s nepříliš úspěšnou ekonomickou transformací těchto periferiálních regionů. Jesenicko je strukturální nezaměstnaností vystaveno již dlouhodobě a v těchto oblastech to budou zejména spíše ti starší obyvatelé, kteří budou mít problém najít zaměstnání. V neposlední řadě jsou tato území spjata s chronickým odlivem mladých za studiem a zaměstnáním do více prosperujících částí Česka. U globálního modelu dosáhla nejvyššího koeficientu věková kategorie 30–44 let (viz tabulka č. 3).

¹⁸ *Například uzavření dolu Dukla v roce 2008 v Havířově a postupné snižování pracovních stavů v dole Darkov na Karvinsku.*

Mapa č. 25: Regresní koeficienty GWR – velikost sídla (SPD)

Faktor velikosti sídla až možná nápadně kopíruje severní pohraničí Česka. Právě v těchto oblastech, zejména tedy na Karlovarsku, Ústecku a Moravskoslezsku, je i vyšší podíl urbanizace a především jsou tyto oblasti charakterizovány spíše jako socioekonomicky strádající. Do oblasti silných koeficientů spadá dokonce i samotné Brno, jakožto druhé nejpočetnější město Česka, a jeho okolí. Na Zlínsku jsou však hodnoty spíše negativní. Lze tedy předpokládat, že Okamura ve „svém“ Zlínském regionu získává hlasy spíše v menších sídlech a ve větších městech boduje spíše v jiných krajích Česka. Nikterak úspěšný totiž nebyl ani přímo ve Zlíně, a to i s ohledem na jiné sledované faktory. Strana SPD získala ve Zlíně celkem 11,29 % hlasů, což je vzhledem k nedalekým obcím směrem na sever k Bystřici pod Hostýnem, kde Okamura běžně získával i přes 20 %, vlastně spíše průměrný výsledek. U globálního modelu byl vliv velikosti sídla pozitivní (koeficient 0,087). Model GWR tak názorně ilustruje, že je obraz v zemi velmi proměnlivý a že vliv velikosti sídla může být významně kladný i záporný. To jasně poukazuje na nevhodnost použití klasické lineární regrese, která tyto vztahy výrazně zjednodušovala. Konkrétně bylo také odhaleno, že Okamura ve „svém“ zlínském regionu neboduje ve větších městech, jak by předpokládal model klasické lineární regrese, nýbrž spíše v menších obcích. Rovněž pokud SPD bodovalo v nějakých sídlech ve vnitřní periferii středních Čech a na západě Vysočiny, bylo to spíše opět v menších sídlech.

7. Závěr

V samotném úvodu této závěrečné části práce považuji za vhodné nejprve stručně shrnout základní teoretická východiska a stanovené cíle práce. Tento výzkum čerpá inspiraci především z dosavadní literatury zabývající se analýzou potenciálního vlivu migrace na volební výsledky politických stran. Počet výzkumů, které skrze kvantitativní metody analyzují reálný výskyt migrantů v daných územních jednotkách a které zkoumají, zdali nějak tato koncentrace cizinců ovlivňuje volební výsledky vybraných stran, je spíše skromný (Barone a kol. 2016). Na druhou stranu pak existuje relativně široká škála děl, jež se věnují percepci migrantů majoritní populací nebo populisticko-nacionalistickým stranám u nichž se snaží identifikovat, jakým způsobem oslovují voliče na základě protiimigračních, pronárodních a jakýchsi variant antielitářských rétorik (např. Mudde 2007; Lubbers Coenders 2017). Čtenáři je pak nabídnuta, i spolu s uvedením do problematik kontextuálních vlivů na geografii volební chování, důkladná diskuze literatury zkoumající zásadní vztah **migrace – percepce – volby** a kontext české migrační historie a politických subjektů, jejichž priority lze označit za nacionalizační, potažmo přímo protiimigrační.

Pro teoretické ukotvení zmiňovaného vztahu pracuje tato diplomová práce s koncepty kontaktní hypotézy a skupinové hrozby. Ty jsou si zjednodušeně navzájem protichůdné, nicméně jsou relevantní pro zkoumání vztahu mezi podílem migrantů v dané oblasti a volebními výsledky protiimigračních stran a nacházejí uplatnění v mnoha předešlých výzkumech (např. Steinmayr 2016). Důležitost migrace jako jednoho ze zásadních témat předvolebních diskuzí a kampaní jednotlivých stran pak dokládá kupříkladu Mudde (2016) nebo Leruth, Taylor-Gooby (2017). Primárním cílem této práce však není analyzovat volební chování, nýbrž zkoumat možný vliv migrační vlny, která byla nejsilnější v roce 2015 a 2016, na proměnu rétoriky politické strany SPD ve srovnání s Úsvitem, který se dá považovat za určitého předchůdce této strany. Konkrétněji pak, jestli tato proměna a jasný protiimigrační a „anti-bruselský“ postoj změnily geografii volební podpory SPD a zdali souvisí s prostorovým rozmístěním sledovaných skupin migrantů, či spíše s jinými socioekonomickými a demografickými atributy daných územních jednotek.

Na základě výše popsaného byly stanoveny následující výzkumné otázky, k jejichž zodpovězení byly použity kvantitativní analýzy agregovaných dat na dvou řádovostních úrovních. Konkrétně se jedná o metody prostorové autokorelace (LISA), klasické lineární regrese a geograficky vážené regrese, které byly následně interpretovány.

1) Změní se geografie volební podpory SPD v porovnání s Úsvitem v závislosti na migrační vlně?

Při pohledu na přiložené mapy v této práci (nejvýstižněji prostou procentuální změnu volebních výsledků ilustruje mapa č. 4) a jejich interpretaci je zřejmé, že se volební podpora SPD ve srovnání s Úsvitem prostorově změnila. Za největší změny lze považovat stagnaci až volební ztráty SPD na Liberecku, Královéhradecku, které poté pokračují směrem na jih do mnoha regionů východních Čech s přechodem na severovýchod Jihočeského kraje a západ Vysočiny. Naopak nejvyšší volební zisky si mohlo SPD připsat v podstatě celém Moravskoslezském kraji, oblastech střední a jižní Moravy, na západě Plzeňského kraje a některých oblastech Ústecka. Nízké a neutrální hodnoty na Zlínsku, především v blízkém okolí Bystřice pod Hostýnem, jsou způsobeny relativním poklesem významu efektu lídra v osobě Tomia Okamury. Přesto však strana SPD získala v POÚ Bystřice pod Hostýnem nejvyšší volební zisk.

Zásadní otázkou však je, zdali tato změna souvisí právě s proběhlou migrační vlnou. Tomio Okamura se migraci v kampani Úsvitu před volbami v roce 2013 prakticky nevěnoval. Sice poté ještě jako člen Úsvitu začal přitvrzovat s rétorikou vůči cizincům a kupříkladu Romům, nicméně tehdejší volební program Úsvitu kupříkladu ani neobsahuje žádné variace slov migrace, migrant, cizinec nebo uprchlík a rovněž není ani nikterak silně kritický vůči EU. Staví tak především na konceptu přímé demokracie a na prozatím čisté image nově založené strany, která je vedená v českém kontextu relativně známou osobností v podobě Okamury. Ve značném kontrastu tak před volbami o čtyři roky později působí strana SPD. Tu lze definovat jako silně protiimigrační, protiislámskou stranu s ambicemi vyvést Česko z EU pomocí celostátního referenda. Okamura je již navíc považován za osobu s politickou zkušeností a založení jednoznačně a antiimigrační strany SPD s populisticko-nacionalizační rétorikou v předvečer největšího nátlaku migrační vlny tak bezpochyby sloužilo ke snadnému zisku politických bodů a samotné volební podpory. Samozřejmě nelze přesně kvantifikovat, do jaké míry za touto změnou stojí právě migrační vlna a změna rétoriky SPD, dovolím si však tvrdit, že určitý značný vliv tu bezpochyby byl a geografie volební podpory SPD v porovnání s Úsvitem se po proběhlé migrační vlně proměnila.

2) Lze z hlediska konceptu kontaktní hypotézy pozorovat negativní korelaci mezi výskytem migrantů v dané lokaci a volebními preferencemi SPD?

Výsledné modely klasické lineární regrese na obou řádovostních úrovních neprokázaly žádný zásadní vliv koncentrace vybraných skupin cizinců na volební úspěch SPD. Pro bližší prozkoumání vlivu skupin cizinců poté slouží mapové zobrazení regresních koeficientů modelu geograficky vážené regrese. Modely GWR však neodhalily žádné statisticky významné shluky, které by naznačovaly možnosti uvažování kontaktní hypotézy. Jediný náznak aplikace teorie kontaktní hypotézy vlastně tvoří slabě negativní vztah na úrovni POÚ v případě Ukrajinců, který však nebyl nikterak významný na úrovni obcí a pravděpodobně se může spíše jednat o nepravou korelaci. Dále Slováci, jakožto takzvaní „neviditelní“ migranti nejsou v Česku nijak zásadně stigmatizováni, nemusí se učit řeč a kulturní i sociální distance je v případě Slovenska zanedbatelná. Pouze pak u skupiny Vietnamců je diskutována možnost projevu určité formy banálního nacionalismu v oblastech středně průměrného zastoupení Vietnamců v populaci. Oblasti nejvyšších i nejnižších podílů (a zároveň vyšší podpory SPD) oproti tomu mnohdy vykazovaly slabé regresní koeficienty. Proměnné islámský agregát a Romové, jejichž reálné podíly na české populaci jsou celkově také již značně menší, také neposkytují prostor pro uspokojivou aplikaci konceptů kontaktní hypotézy nebo skupinové hrozby. Zatímco u islámského agregátu je diskutována možná neprůkaznost výsledného pozitivního shluku na Jesenicku (daného třemi obcemi s vyšším podílem této skupiny, kde SPD měla zároveň výrazný zisk), u Romů je valná většina hodnot regresních koeficientů tak blízká nule, že jejich výskyt v regionu spojit s vyšší volební podporou SPD jednoduše nelze. Vskutku detailnější popisy jednotlivých výsledných map GWR lze nalézt v předchozí kapitole 6.

Celkově lze potom tvrdit, že podíl migrantů v daných regionech nehrál zásadní roli při volbě strany SPD. Z hlediska kontaktní hypotézy tak celkově nelze pozorovat negativní korelaci mezi výskytem migrantů v dané lokaci a volebními preferencemi SPD. Rovněž také nebylo možné v českém kontextu jasně identifikovat vztah, který by se dal jednoznačně vysvětlit pomocí teorie skupinové hrozby.

3) Které ze sledovaných socioekonomických a demografické atributů lze spojit s nadprůměrně vysokou podporou SPD v určitých regionech?

Model klasické lineární regrese poté celkově naznačuje spíše dominanci socioekonomických a demografických faktorů, přičemž především vyzdvihuje vliv podílu vysokoškoláků a podíl nezaměstnaných ve sledované územní jednotce. Podíl vysokoškoláků se ukazuje být jako silně negativní, zatímco vliv nezaměstnanosti naopak jako silně pozitivní. Zajímavý je pak zásadní nárůst vlivu podílu nezaměstnaných u strany SPD v porovnání s Úsvitem. U strany Úsvit byly hodnoty regresních koeficientů tohoto vlivu spíše průměrné, potažmo lehce pozitivní, zatímco u SPD se na obou sledovaných řádovostních úrovních jedná o nejsilnější vysvětlující proměnnou. Regresní koeficienty ostatních proměnných se u globálního modelu jeví jako zanedbatelné a pro hlubší prostorovou analýzu je nutné přistoupit k modelu geograficky vážené regrese. Modely GWR v případě podílu vysokoškoláků a nezaměstnaných v podstatě potvrzují dominanci těchto dvou proměnných, kde u obou těchto faktorů lze identifikovat pouze velmi omezený počet územních shluků, kde by sledovaný vztah nebyl důležitý (hodnoty blízko nule) či se dokonce obracel vůči původně převažující tendenci. Zajímavé poznatky přináší i územně rozdílná volební podpora SPD napříč věkovými kategoriemi a velikostí sídel. Nejmladší věková skupina je pravděpodobně snáze ovlivněna efektem lídra a volí SPD v okolí Bystřice pod Hostýnem a celkově ve Zlínském kraji. Věková kategorie 30–44 let poté vyjadřuje SPD podporu zejména na Ostravsku, Karvinsku a dále směrem na Opavsko. Nejstarší věková skupina poté nadprůměrně volí SPD v oblasti Bruntálska a Jesenicka. Faktor velikosti sídla se projevuje zejména v pohraničí na severu Česka, kde má SPD volební podporu nadprůměrnou ve větších sídlech. Ve vnitřních periferiích Čech a na Zlínsku má SPD podporu spíše v menších sídlech. Tyto periferně situované obce rovněž vykazují spíše zaostávající socioekonomické atributy. Vliv religiozity na volební podporu SPD je spíše zanedbatelný. Původní záměr sledovat vliv výskytu azylového centra na změnu podpory v územně blízkých obcích nebyl zcela naplněn. Tento faktor se u modelu klasické lineární regrese ukázal jako naprosto zanedbatelný, avšak model GWR, který mohl daný předpoklad potvrdit či vyvrátit, nemohl být spolu s touto proměnnou použit, neb program GWR4.0 nemohl zařadit do modelu, počítající s mnoha lineárními proměnnými, proměnnou binárního charakteru.

Za hlavní přínos této práce lze považovat zjištění, že v závislosti na místním kontextu, sytí volební podporu SPD velmi odlišné faktory. V případě následujících regionů byly identifikovány následující významné vztahy:

- 1) Zlínsko – velmi silný efekt lídra, který se nejlépe projevoval v obcích s mladší populací a vyšší nezaměstnaností
- 2) Karlovarsko, Ústecko a Moravskoslezsko – zvýšená podpora zejména v populačně větších sídlech, které jsou rovněž nezřídka postiženy strukturální nezaměstnaností. Stranu SPD zde pak preferují voliči středně staré generace, možný přesun bývalých voličů stran KSČM nebo ČSSD k SPD
- 3) Jesenicko – zvýšená podpora v závislosti na nezaměstnanosti, a to především u starší generace
- 4) Periferní oblasti – větší podpora v menších sídlech, částečně pozitivní vztah mezi volebním úspěchem SPD a podílem Vietnamců, nízký podíl mladé generace
- 5) Vyspělejší oblasti Čech – celkově nízká podpora SPD, silně negativní vliv podílu vysokoškoláků, SPD pak preferují spíše mladí
- 6) Jižní Morava a Znojensko – jediné významnější oblastí podpory SPD bez silnějšího vlivu nezaměstnanosti, silný vztah s podílem vysokoškoláků a částečný negativní vliv religiozity

Takovýchto regionů by šlo s největší pravděpodobností určit ještě několik, věřím však, že tyto zmíněné tvoří skupinu těch nejzřetelnějších. Vymezení určitých oblastí se specifickým „volebním klimatem“ označuje Kostecký (1993) za jeden ze základních okruhů volební geografie.

Výsledky této diplomové práce dokazují, že faktor reálného podílu cizinců v regionech není ve srovnání s ostatními socioekonomickými a demografickými proměnnými důležitý, ačkoliv je rétorika SPD na migraci z podstatné části postavená a antiimigrační opatření tvoří jeden z jejich hlavních pilířů politického programu. Ergo příklon k antiimigrační rétorice se neprojevil pozorovatelným vztahem *podíl migrantů v lokaci – volby*, ale projevil se změnou geografie volební podpory. Výrazné volební zisky lze pozorovat na Karlovarsku, Ústecku a na západě Plzeňského kraje, což jsou regiony tehdejší vysoké podpory stran SPR-RSČ a DSSS, které lze označit za xenofobně-nacionalistické. Ty však nebyly ani zdaleka tak úspěšné na Moravě, zpětně viz mapy č. 2 a 3. Dále se nabízí

otázka, do jaké míry téma migrace slouží jen jako zástupný problém k zisku politických bodů v socioekonomicky strádajících regionech skrze populisticko-nacionalizační diskurz. S ohlédnutím na dosavadní literaturu, která se zabývá podobnou problematikou v kontextech jiných evropských zemí a politických subjektů, zapadá Okamurova SPD do jakéhosi pomyslného a dlouhodobě známého vzorce fungování radikálních antiimigračních stran, jejichž prediktory volební podpory jsou zejména socioekonomického a demografického charakteru (např. Seymonov a kol. 2006; Mudde 2007; Hellwing, Kweon 2017). Tyto faktory jsou do jisté míry rovněž shodné s atributy, které podmiňují zhoršenou percepci migrantů domácí populací (viz Malchow-Møller a kol. 2008; Dandy, Pe-Pua 2009). Dále nelze jednoznačně potvrdit variace vlivu kontaktní hypotézy (Allport 1945; Pettigrew, Tropp 2008) nebo teorie skupinové hrozby (Meuleman a kol. 2008), které byly do jisté míry identifikované v jiných srovnatelných výzkumech, jež zkoumaly vliv podílu migrantů na volební výsledky (Otto, Steinhardt 2014; Barone a kol. 2016; Steinmayr 2016, Vasilakis 2017).

Tato práce také diskutuje nezanedbatelný význam zkoumání dané problematiky na různých řádovostních úrovních a naznačuje, jakým směrem by se mohl ubírat potenciální budoucí výzkum. Metody geograficky vážené regrese odhalily několik regionů Česka, kde byla vyšší podpora pro stran SPD jen velmi těžko identifikovatelná skrze vybrané proměnné. To samozřejmě vybízí buď jednak k rozšíření výběru sledovaných socioekonomických a demografických proměnných či zaměřit na vybraná území specifitější a lokálnější výzkum. Provést následný kvalitativní výzkum na základě pozoruhodných zjištění skrze agregovaná data, je vhodný i z důvodu zmíněné problematiky ekologické chyby. Otázka percepce migrantů či uprchlíků domácí populací a její vliv na volební chování voliče může být korektně odpovězena pouze na základě důkladného kvalitativního šetření na individuální úrovni jednotlivce. Prostor se nicméně otevírá i na opačné straně spektra, tudíž sledovat rozdíly na makroúrovni států či jejich vyšších územních jednotek (NUTS 2, NUTS 3). Na každý stát je pak třeba nahlížet jednotlivě, neb se k nim váží jiné migrační historie a podíly migrantů. V době uprchlických vln jsou jednotlivé státy taktéž vytíženy velmi nerovnoměrně a určitá míra heterogenity je zaručena i v rámci socioekonomických a demografických atributů každé země.

SEZNAM ZDROJŮ:

- ALLPORT, G. (1954): The nature of prejudice. Addison-Wesley, Cambridge, s. 537.
- ANG, I., BRAND, J. E., NOBBLE, G., WILDING, D. (2002): Living Diversity: Australia's Multicultural Future. Special Broadcasting Service, Artarmon, 76 s.
- AVDEENKO, A., SIEDLER, T. (2017): Intergenerational Correlations of Extreme Right-Wing Party Preferences and Attitudes toward Immigration. *Scandinavian Journal of Economics* 119, č. 3, s. 768–800.
- BARONE, G., D'IGNAZIO, A., BLASIO, G., NATICCHIONI, P. (2016): Mr. Rossi, Mr. Hu and politics. The role of immigration in shaping natives' voting behavior. *Journal of Public Economics* 136, s. 1–13.
- BENEŠ, V., EBERLE, J., KOVÁŘ, J. (2016): Migrační krize a její možné implikace na vnitřní chod EU. *Ústav mezinárodních vztahů*, s. 19.
- BERNARD, J., KOSTELECKÝ, T. (2014): Prostorový kontext volebního chování – jak působí lokální a regionální prostředí na rozhodování voličů. *Sociologický časopis* 50, č. 1, s. 3–28.
- BERNARD, J., KOSTELECKÝ, T., ŠIMON, M. (2014): Existují prostorové kontextové vlivy na volební chování i v relativně nacionalizovaném stranickém systému? Příklad Česka. *Geografie* 119, č. 3, s. 240–258.
- BÖRZEL, T., A., RISSE, T. (2018): From the euro to the Schengen crises: European integration theories, politicization, and identity politics. *Journal of European Public Policy* 25, č. 1, s. 83-108.
- BRUNNER, B., KUHN, A. (2014): Immigration, Cultural Distance and Natives' Attitudes Towards Immigrants: Evidence from Swiss Voting Results. *IZA Discussion Papers*, č. 8409, 54 s.

BUKOVÁ, E. (2018): Soužití většinové společnosti a muslimů v Teplicích. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Institut sociologických studií, Katedra sociologie, 47 s.

BUREŠOVÁ, Z. (2016): Migrace a její sociální konstrukce v diskursu politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně České republiky. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Institut sociologických studií, 111 s.

BUSTIKOVA, L., KITSCHOLT, H. (2009): The radical right in post-communist Europe. Comparative perspectives on legacies and party competition. *Communist and Post-Communist Studies* 42, s. 459–483.

BUTLER, D., STOKES, D. (1974): *Political Change in Britain: The Evolution of Electoral Choice*. Macmillan, London, 500 s.

CLIFF, A. D., ORD, J. K. (1973): *Spatial Autocorrelation*. London, Pion.

CLIFF, A. D., HAGGETT, P., ORD, J. K., BASSETT, K., DAVIES, R. B. (1975): *Elements of Spatial Structure - a Quantitative Approach*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 258.

ČERMÁK, Z., JANSKÁ, E. (2011): Rozmístění a migrace cizinců jako součást sociálněgeografické diferenciaci Česka. *Geografie* 116, č. 4, s. 422–439.

ČERMÁKOVÁ, D., LEONTIYEVA, Y. (2017): “I do not mind immigrants; it is immigration that bothers me.” The inconsistency of immigration attitudes in Europe. *Geografie* 122, č. 4, s. 500–525.

COSER, L. A. (1956): *The Functions of Social Conflict*. Routledge and Kegan Paul Ltd., Londýn, 188 s.

DANDY, J., PE-PUA, R. (2009): Attitudes to multiculturalism, immigration and cultural diversity: Comparison of dominant and non-dominant groups in three Australian states. *International Journal of Intercultural Relations* 34, s. 34–46.

DOSTAL, J., M. (2017): The German Federal Election of 2017: How the Wedge Issue of Refugees and Migration Took the Shine off Chancellor Merkel and Transformed the Party System. *The Political Quarterly* 88, č. 4, s. 589–602.

DOSTÁL, P., JELEN, L. (2016): Differentiated pressures of so-called immigration crisis: Explaining articulations of public opinion across the European Union. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 44 s.

DRBOHLAV, D. (2011): Immigration and Integration of Foreigners in Czechia: Some Thoughts on the Country's Migration Transition from a David to a Near Goliath. *Geografie* 116, č. 4, s. 401–421.

DRBOHLAV, D., LACHMANOVÁ-MEDOVÁ, L., ČERMÁK, Z., JANSKÁ, E., ČERMÁKOVÁ, D., DZÚROVÁ, D. (2009): The Czech Republic: on its way from emigration to immigration country. IDEA Working Papers, 124 s.

DUSTMANN, C., PRESTON, I. (2004): Racial and Economic Factors in Attitudes to Migration. CReAM Discussion Paper 1. č. 4, 46 s.

FALTER, J. W., GABRIEL, O. W., RATTINGER, H., SCHMITT, K. (1998): Political attitudes, political participation and voter conduct in united Germany — selection of variables. Study No ZA3067. Gesis.

GIVENS, T., E. (2005): Voting Radical Right in Western Europe. Cambridge University Press, New York, 190 s.

JOHNSTON, R., J. (2000): The Dictionary of Human Geography. Wiley. 976 s.

HÁKA, A. (2015): Česká krajní pravice: Alternativní evropanství. *Současná Evropa* 20, č. 20, s. 145–163.

HALLA, M., WAGNER, A., ZWEIMÜLLER, J. (2017): Immigration and Voting for the Far Right. *Journal of the European Economic Association* 15, č. 6, s. 1341–1385.

HASMAN, J., LUPTÁK, M. (2016): Faktory ovlivňující volbu cílové země uprchlíků. *Geografické rozhledy* 25, č. 3, s. 15–16.

HASMAN, J., NOVOTNÝ J. (2017): Kdo, odkud, kam a s kým: prostorová příbuznost migračních skupin na globální, národní i lokální úrovni. Nadace Nadání, Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových, Praha, 153 s.

HELLWIG, T., KWEON, Y. (2016): Taking cues on multidimensional issues: the case of attitudes toward immigration. *West European Politics* 39, č. 4, s. 710–730.

HOBOLT, S. (2016): The Brexit vote: a divided nation, a divided continent. *Journal of European Public Policy* 23, č. 9, s. 1259–1277.

HRDINA, M., DAŇKOVÁ, H., KOPECKÁ, LIUDMILA. (2016): Projevy nenávisti v online prostoru a na sociálních sítích. *Člověk v tísní*, 36 s.

KOSTELECKÝ, T. (1992): Volby '92 v České republice očima geografa: žádná velká překvapení. *Geografické Rozhledy* 1, č. 92, s. 4–6.

KOSTELECKÝ, T., ČERMÁK, D. (2003): Výběrová šetření a analýza agregátních dat – diskuse na téma použitelnosti různých přístupů v komparativních analýzách politického chování. *Sociologický časopis* 39, č. 4, s. 529–550.

KUBÁT, M., MEJSTŘÍK, M., KOCIAN, J. (2016): *Populismus v časech krize*. Univerzita Karlova, Praha, 228 s.

LAMPRIANOU, I., ELLINAS, A. (2016): “Institutional Grievances and Right-Wing Extremism: Voting for Golden Dawn in Greece“. *South European Society and Politics* Routledge 22, č. 1, s. 43–60.

LEPIČ, M. (2017): Limits to territorial nationalization in election support for an independence-aimed regional nationalism in Catalonia. *Political Geography* 60, s. 190–202.

LINEK, L., VOŽENÍLKOVÁ, M. (2017): Strany na ústupu, lídři na vzestupu? Personalizace volebního chování v České republice. *Sociologický časopis* 53, č. 2, s. 147–180.

LERUTH, T., TAYLOR-GOOBY, P. (2017): Does political discourse matter? Comparing party positions and public attitudes on immigration in England. *Political Studies*, s. 32.

LUBBERS, M., COENDERS, M. (2017): Nationalistic attitudes and voting for the radical right in Europe. *European Union Politics* 18, č. 1, s. 98–118.

MALCHOW-MØLLER, N., MUNCH, J., R., SCHROLL, S., SKAKSEN, J., R. (2008): Attitudes towards immigration—Perceived consequences and economic self-interest. *Economics Letters* 100 (2008): s. 254–257.

MAREŠ, M., VEJVODOVÁ, P. (2010): Dělnická strana: profil české pravicově extremistické strany. *Rexter* 2, s. 42–74.

MAŠKARINEC, P. (2013): Volební geografie Libereckého kraje 1992–2010: analýza voličského chování z pohledu explorační prostorové analýzy dat (ESDA). Dizertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie, 396 s.

MAŠKARINEC, P. (2017): A Spatial Analysis of Czech Parliamentary Elections, 2006–2013. *Europe-Asia Studies*, 69, č. 3, s. 426–457.

MAYDA, A. M. (2006): Who is against immigration? A cross-country investigation of individual attitudes towards immigrants. *Review of Economics and Statistics* 88, s. 510–530.

MEULEMAN, B., DAVIDOV, E., BILLIET, J. (2008): Changing attitudes toward immigration in Europe, 2002–2007: A dynamic group conflict theory approach. *Social Science Research* 38, s. 352–365.

MICKUS, M., BOWEN, D. (2017): *Intercultural Education* 28, č. 6, s. 496–507.

MIGUET, F. (2008): Voting about immigration policy: What does the Swiss experience tell us? *European Journal of Political Economy* 24, s. 628–641.

MUDDE, C. (2007): *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge University Press. New York, 385 s.

MÜLLER, T. (2003): Migration, unemployment and discrimination. *European Economic Review* 47, s. 409–427.

NAGEL, C. (2016): Southern Hospitality? Islamophobia and the Politicization of Refugees in South Carolina during the 2016 Election Season. *Southeastern Geographer*, 5, č. 3, s. 283–290.

NOVOTNÝ, J., HASMAN, J. (2016): Exploring the spatial relatedness network of the global system of international migration. *Journal of Maps* 12, 570–576.

NOVOTNÝ, J., POLONSKÝ, F. (2011): The level of knowledge about Islam and perception of Islam among Czech and Slovak university students: Does ignorance determine subjective attitudes? *Sociologia*, 43, č. 6, s. 674–696.

- OTTO, H., A., STEINHARDT, M., F. (2014): Immigration and election outcomes — Evidence from city districts in Hamburg. *Regional Science and Urban Economics* 45, s. 67–79.
- O'ROURKE, K., H., SINNOTT, R. (2006): The determinants of individual attitudes towards immigration. *European Journal of Political Economy* 22, s. 838–861.
- PASSARELLI, G. (2013): Extreme right parties in Western Europe: the case of the Italian Northern League. *Journal of Modern Italian Studies* 18, s. 53–71.
- PETTIGREW, T., F., TROPP, L. (2006): A Meta-Analytic Test of Intergroup Contact Theory. *Journal of Personality and Social Psychology* 90, č. 5, s. 751–783.
- QUILLIAN, L. (1995): Prejudice as a response to perceived group threat: population composition and anti-immigrant and racial prejudice in Europe. *American Sociological Review* 60 č. 4, s. 586–611.
- RUPNIK, J. (1992): *Jiná Evropa*. Nakladatelství Prostor, Praha, 352 s.
- RYBÁŘ, M., SPÁČ, P. (2016): The March 2016 parliamentary elections in Slovakia: A political earthquake. *Electoral Studies* 45, s. 153–156.
- RYDGREN, J. (2005): “Is extreme right-wing populism contagious? Explaining the emergence of a new party family”, *European Journal of Political Research* 44, s. 413–37.
- SEMYONOV, M., RAIJMAN, R., GORODZEISKY, A. (2006): The Rise of Anti-foreigner Sentiment in European Societies, 1988–2000. *American Sociological Review* 71, s. 426–449.
- SCHEVE, K. F., SLAUGHTER, M. J.: (2001): Labor market competition and individual preferences over immigration policy. *Review of Economics and Statistics* 83, s. 133–145.
- SPURNÁ, P. (2008a): Geograficky vážená regrese: Metoda analýzy prostorové nestacionarity geografických jevů. *Geografie* 113, č. 2, s. 21–35.
- SPURNÁ, P. (2008b): Prostorová autokorelace – všudypřítomný jev při analýze prostorových dat? *Sociologický časopis* 44, č. 4, s. 767–787.

- SRB, V. (2004): 1000 let obyvatelstva českých zemí. Nakladatelství Karolinum, Praha, 274 s.
- STEINMAYR, A. (2016): Exposure to Refugees and Voting for the Far-Right: (Unexpected) Results from Austria. IZA Discussion Paper, č. 9790, 42 s.
- STERN, V. (2018): Fall elections in Germany, Austria and the Czech Republic and their impact on European migration policies. Friedrich Ebert Stiftung, 19 s.
- STRIJBIS, O. (2014): Migration Background and Voting Behavior in Switzerland: A Socio-Psychological Explanation. Swiss Political Science Review 20, č. 4, s. 612–631.
- ŠTĚCH, D. (2017): Současný vývoj krajní pravice a protiimigračních hnutí v České republice. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Institut politických studií, Katedra politologie, 130 s.
- TAYLOR, P., J., JOHNSTON, R., J. (1979): Geography of Elections. Londýn: Croom Helm, 528 s.
- TOPINKA, D. (2016): Muslimové v Česku: Etablování muslimů a islámu do veřejnosti. Barrister and Principal, Brno, 472 s.
- VACHOVÁ, R. (2016): Mediální obraz migrace v českých médiích – migrační krize a Babišova MAFRA. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd, Institut politických studií, Katedra politologie, 97 s.
- VASILAKIS, C. (2017): Massive Migration and Elections: Evidence from the Refugee Crisis in Greece. International Migration IOM, 16 s.
- VAVŘIČKA, O. (2018): Analýza postojů majoritní populace vůči imigrantům na úrovni vybraných států Evropské unie. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 68.
- VOSS, S. (2004): Using Ecological Inference for Contextual Research. In: King, G., Rosen, O., Tanner, M. A (eds.): Ecological Inference: New Methodological Strategies. Cambridge University Press, Cambridge, s. 69–96.

WINDERS, J. (2016): Immigration and the 2016 Election. *Southeastern Geographer* 56, č. 3, s. 291–296.

ŽÚBOROVÁ, V., BORÁROSOVÁ, I. (2017): Migration Discourse in Slovak Politics. Context and Content of Migration in Political Discourse: European Values versus Campaign Rhetoric. *Journal of Nationalism, Memory & Language Politics* 11, č. 1, 19 s.

SEZNAM ZDROJŮ DAT:

ArcČR 500 (2018): Arcdata Praha. Mapové podklady.

<http://arccr-arcdata.opendata.arcgis.com/datasets/> (cit. 20. 4. 2018)

ČSÚ (1991): Výsledky sčítání lidu, domů a bytů (SLDB 1991).

<https://www.czso.cz/csu/sldb/pramenne-dilo-1991> (cit. 4.5. 2018)

ČSÚ (2011): Výsledky sčítání lidu, domů a bytů (SLDB 2011).

https://www.czso.cz/csu/czso/otevrena_data_pro_vysledky_scitani_lidu_domu_a_bytu_2011_sldb_2011 (cit. 4. 5. 2018).

ČSÚ (2013a): Cizinci ve správních obvodech ORP a krajích.

https://www.czso.cz/csu/czso/524135-13-n-k3085_2013-20 (cit. 4. 6. 2018).

ČSÚ (2018a): Cizinci: Počet cizinců.

<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu> (cit. 20. 3. 2018)

ČSÚ (2018b): Otevřená data pro volební výsledky.

<https://volby.cz/opendata/opendata.htm> (cit. 26. 4. 2018)

MPSV (2018): Statistiky nezaměstnanosti z územního hlediska.

<https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem> (cit. 4. 5. 2018).

MVČR (2018): Počty obyvatel v obcích.

<http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx> (cit. 29. 4. 2018).

ŘSCP MV ČR (2016): Cizinci s platným povolením k pobytu v obcích ČR k 31. 12. 2013 a 2015. Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra České republiky.

UNHCR (2018): Operational portal. Mediterranean situation.

<http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean?id=1793> (cit. 25. 6. 2018).

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ:

BARTONÍČEK, R. (2017): Tomio v Bystřici vyhrává volby, Hayata zná málokdo. Bratr je extrém, říká místním nejstarší Okamura.

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/tomio-v-bystrici-vyhrava-volby-hayata-zna-malokdo-bratr-je-e/r~705f5b309ebd11e7a9d00025900fea04/?redirected=1528123473> (cit. 4. 6. 2018).

BEHAVIO (2017): Mapa voličů.

<https://mapavolicu.behavio.cz/mapa/podzim> (cit. 4. 6. 2018).

BERGER, V. (2018): Kořeny frustrace. Odpor k migrantům vzniká z pocitu, že stát se o lidi nestará, dokazuje studie.

<https://hlidacipes.org/koreny-frustrace-odpor-k-migrantum-vznika-z-pocitu-ze-stat-se-o-lidi-nestara-dokazuje-studie/> (cit. 4. 6. 2018).

BEST, E. (2015): Ve skutečnosti je to jinak. Premiér Sobotka v Bruselu odsouhlasil přijetí a rozdělení uprchlíků. Čtete, co se doopravdy píše ve schváleném dokumentu EU.

<https://www.euportal.cz/Articles/13929-ve-skutecnosti-je-to-jinak-premier-sobotka-v-bruselu-odsouhlasil-prijeti-a-rozdeleni-uprchliku-ctete-co-se-doopravdy-pise-ve-schvalenem-dokumentu-eu.aspx> (cit. 20. 6. 2018).

BURKEY (2017): Spatial Regressions in GeoDa.

<https://www.youtube.com/watch?v=2IIXH5h6Gz0&t=7s> (cit. 14. 6. 2018).

- EUROMED MIGRATION (2017): How do media on both sides of the Mediterranean report on migration?
https://ethicaljournalismnetwork.org/wpcontent/uploads/2017/03/Draft_Migration_and_Media_Report.pdf (cit. 4. 6. 2018).
- JUNGWIRTH, T. (2017): Balkánská trasa.
<http://encyklopedie.org/balkanska-trasa> (cit. 4. 6. 2018).
- KENTISH, B. (2017): Election results: Ukip leader Paul Nuttall loses by wide margin as party collapses nationwide.
<https://www.independent.co.uk/News/uk/politics/election-results-latest-ukip-seats-vote-share-paul-nuttall-a7780406.html> (cit. 4. 6. 2018).
- KUNDRA, O. (2017): Jak fungují Parlamentní listy.
<https://www.respekt.cz/special/2017/dezinformace/most-na-druhy-breh> (cit. 4. 5. 2018).
- KOPECKÝ, J. (2014): Okamura zmizí z názvu Úsvitu. Uznal chybu s plakátem proti imigrantům.
https://zpravy.idnes.cz/usvit-prime-demokracie-skrta-z-nazvu-okamurovo-jmeno-pd7-/domaci.aspx?c=A140527_133321_domaci_kop (cit. 4. 5. 2018).
- KŘÍŽKOVÁ, M. (2006): Neviditelná menšina – analýza mediálního obrazu českých muslimů.
<http://migraceonline.cz/%20cz/eknihovna/neviditelna-mensina-analyza-medialniho-obrazu-ceskych-muslimu> (cit. 4. 6. 2018).
- MUDDE, C. (2016): "2015: A Transformative Year in Far Right Politics?"
<https://www.youtube.com/watch?v=U3z1ttyDwNE&t=2584s> (cit. 4. 5. 2018).
- NAKAYA, T. (2016): Windows Application for Geographically Weighted Regression.
<https://gwrtools.github.io/gwr4-downloads.html> (cit. 4. 6. 2018).
- OKAMURA, T. (2016): Viníci vraždění v Berlíně jsou i politici a média.
<https://okamura.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=575503> (cit. 4. 6. 2018).
- RABUŠIC, L. (2004): Mnohonásobná lineární regrese.
https://is.muni.cz/el/1423/podzim2004/SOC418/multipl_regres_1.pdf (cit. 4. 6. 2018).

ŠLERKA, J., ŠISLER, V. (2018): Charles: Who is Shaping Your Agenda? Social network analysis of anti-Islam and anti-immigration movement audiences on Czech Facebook. <http://databoutique.cz/> (cit. 4. 6. 2018).

STONE, J. (2016): Nigel Farage backtracks on Leave campaign's '£350m for the NHS' pledge hours after result. <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/eu-referendum-result-nigel-farage-nhs-pledge-disowns-350-million-pounds-a7099906.html> (cit. 4. 5. 2018).

SUZ (2018): Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. <http://www.suz.cz/> (cit. 4. 6. 2018).

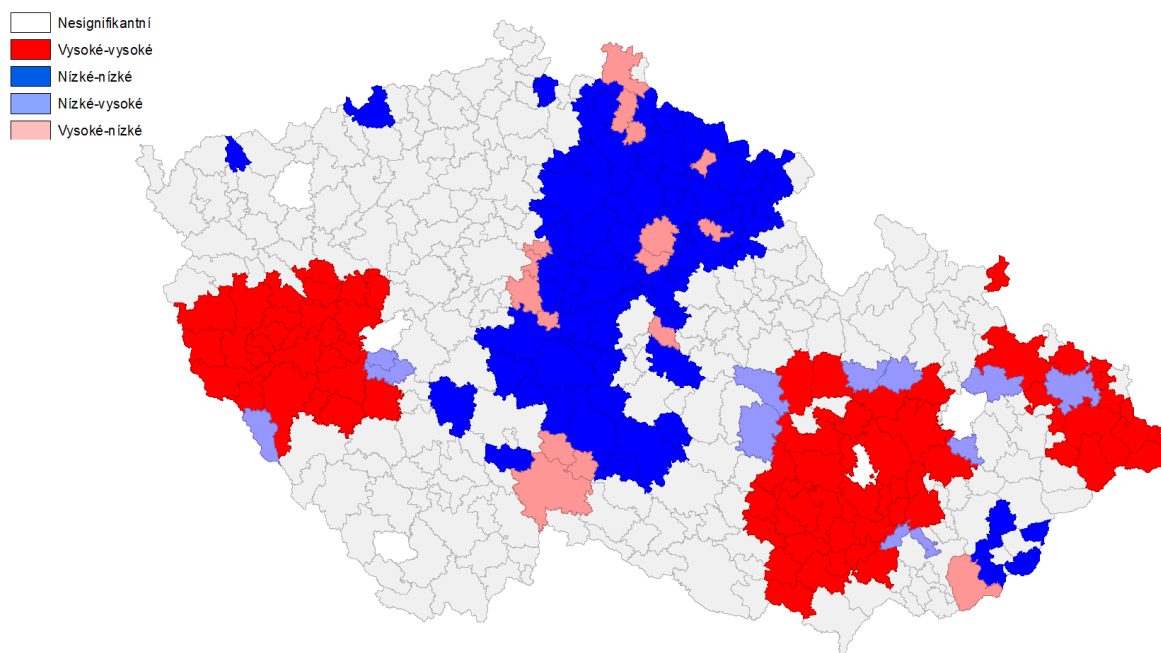
VESELÁ, Z. (2016): Prostorová analýza voleb POL 509. <http://slideplayer.cz/slide/12713625/> (cit. 22. 6. 2018).

VLÁDA ČR (2017): Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2016. https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2016_1.pdf (cit. 4. 6. 2018).

ZBELA, M. (2010): DSSS potřebuje posílit na Moravě. Své bašty má v Čechách. http://old.dsss.cz/mapa_-dsss-potrebuje-posilit-na-morave_-sve-basty-ma-v-cechach (cit. 22. 6. 2018).

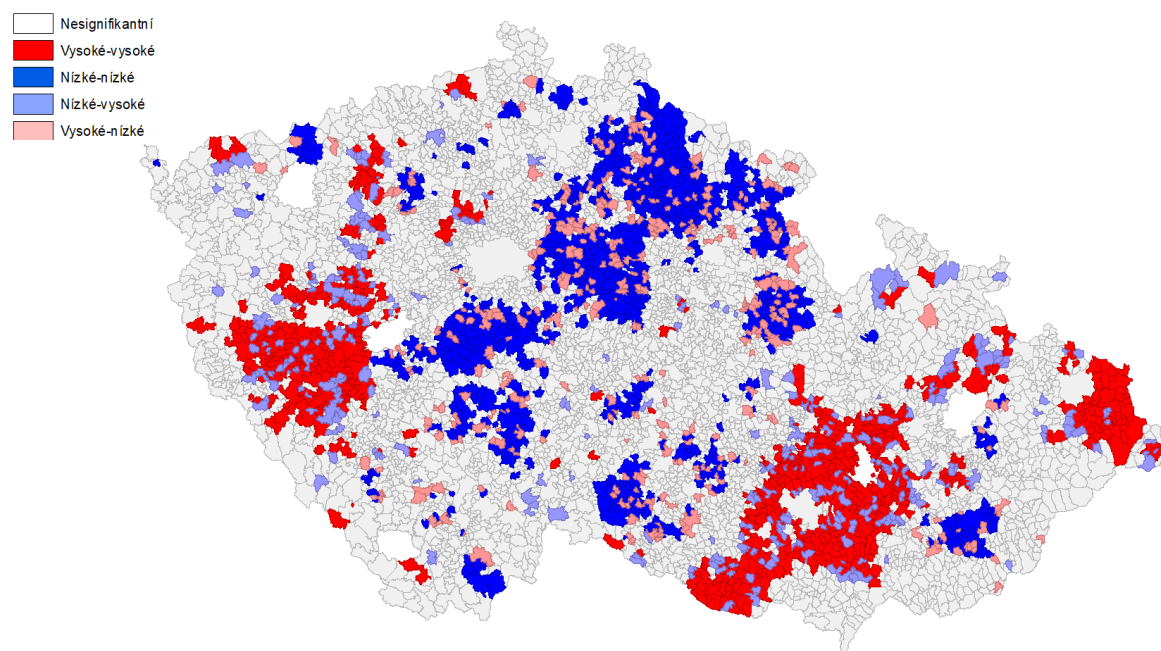
PŘÍLOHY:

Příloha č. 1: Standardizovaná rezidua rozdílu volební podpory SPD a Úsvitu v POÚ (LISA)

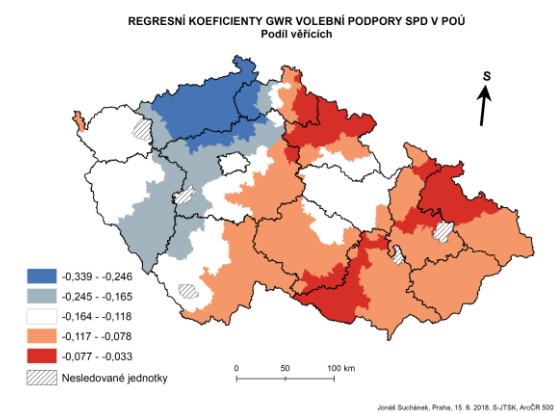
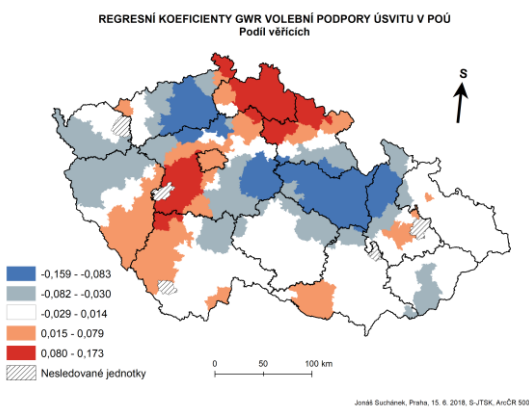
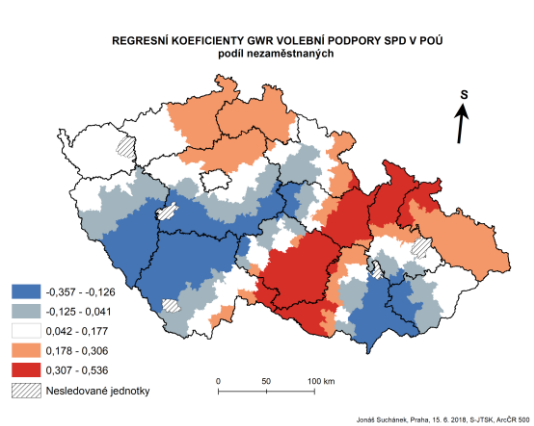
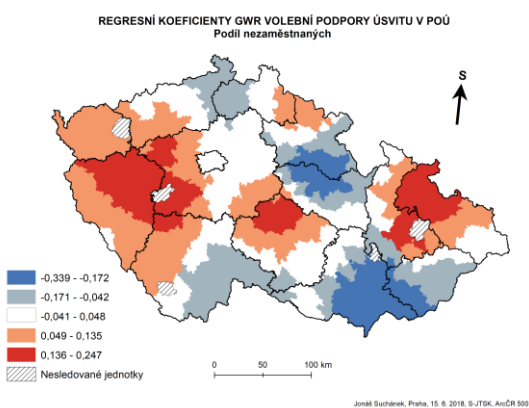
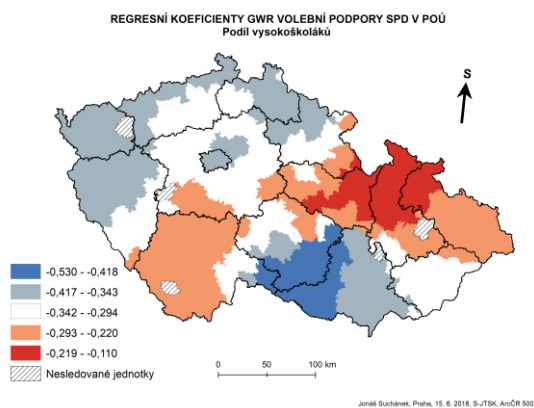
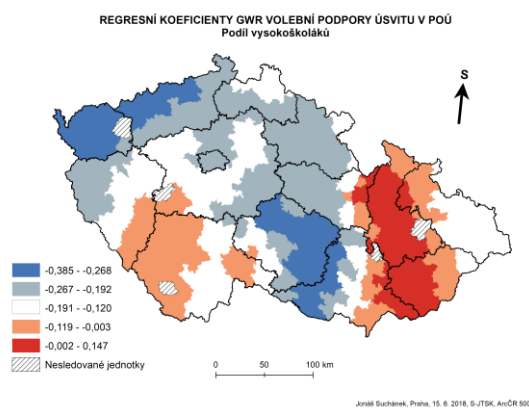
Zdroj: vlastní zpracování, program GeoDa

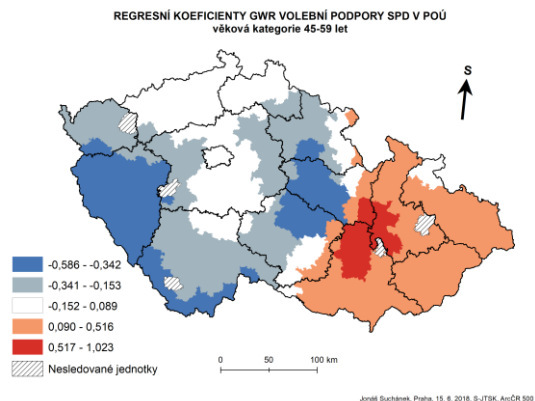
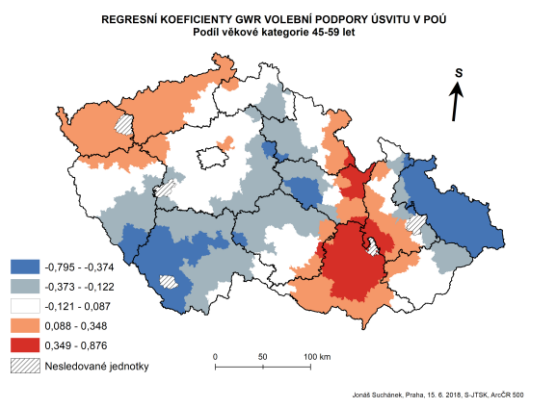
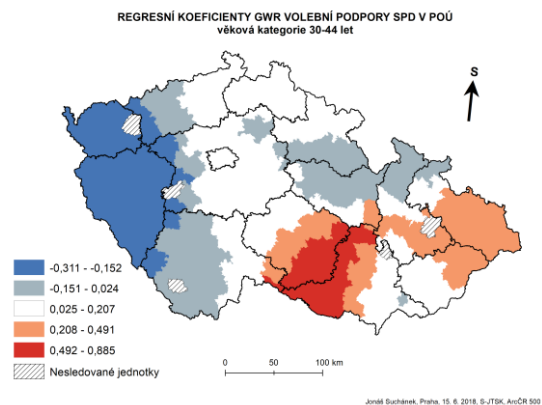
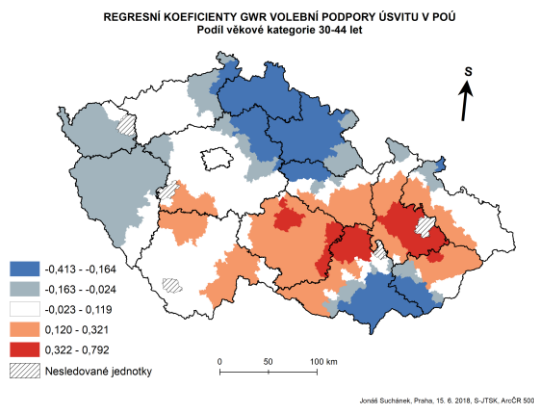
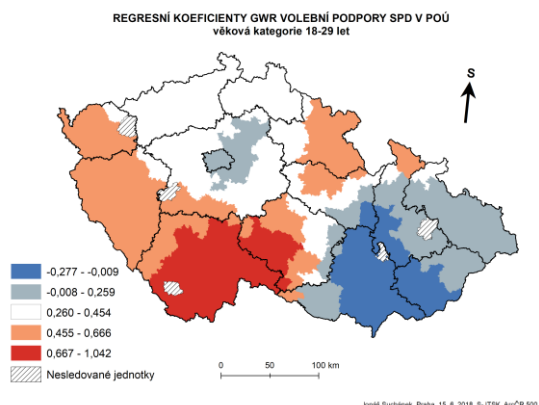
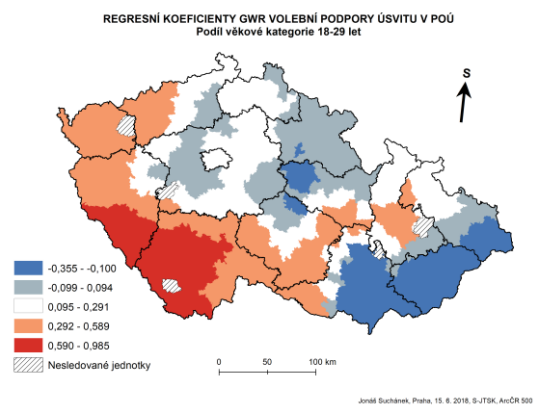
Příloha č. 2: Standardizovaná rezidua rozdílu volební podpory SPD a Úsvitu v obcích (LISA)

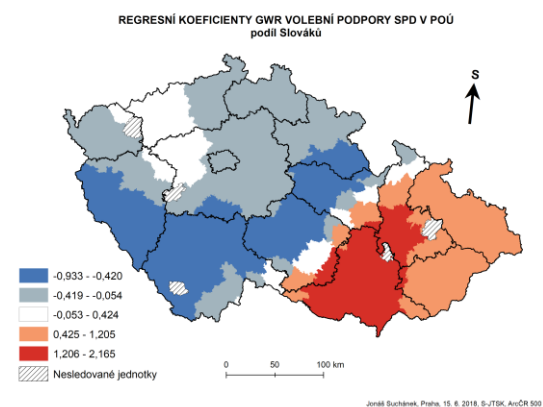
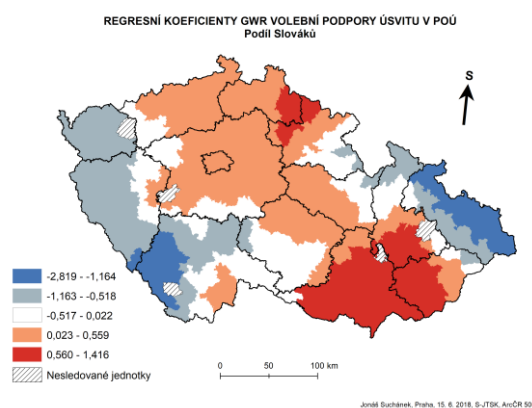
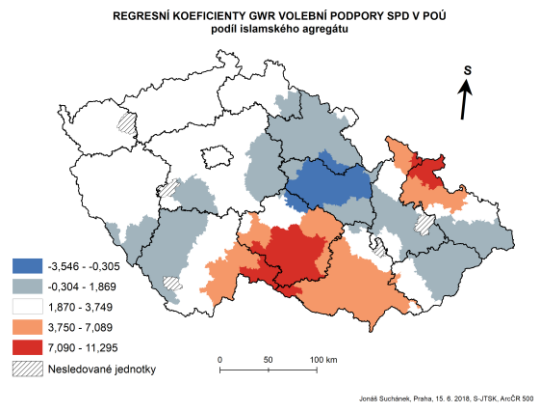
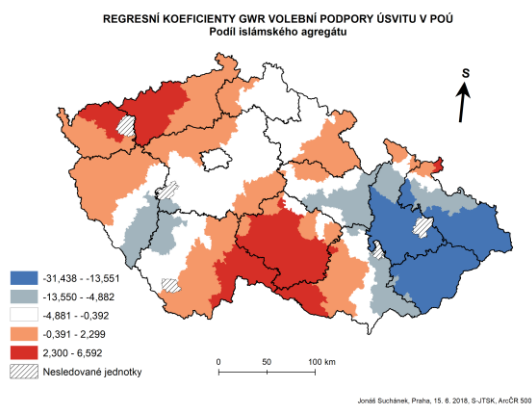
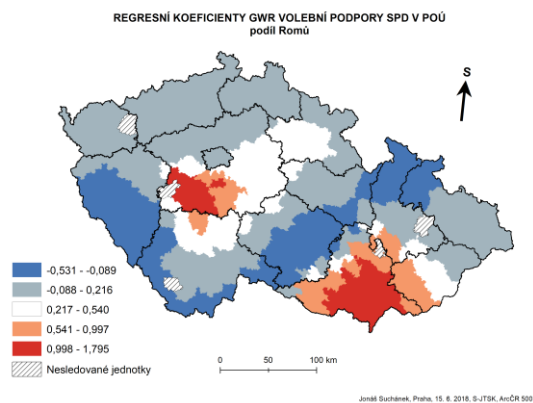
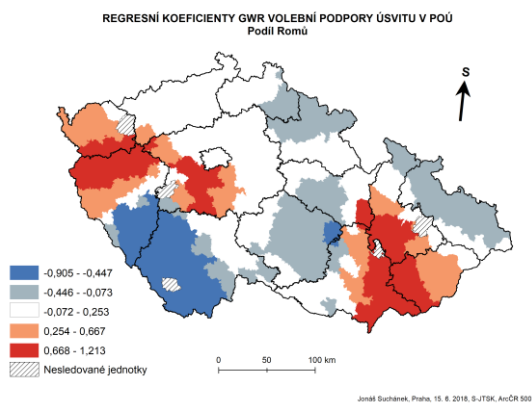

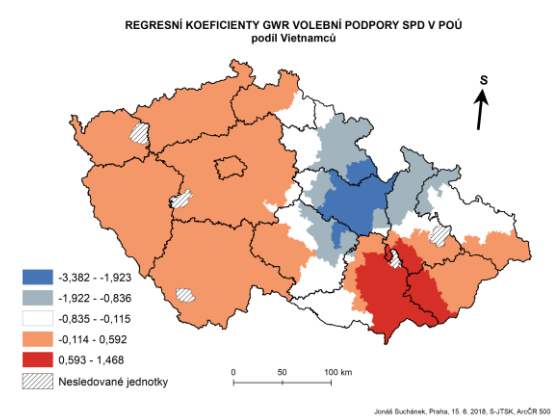
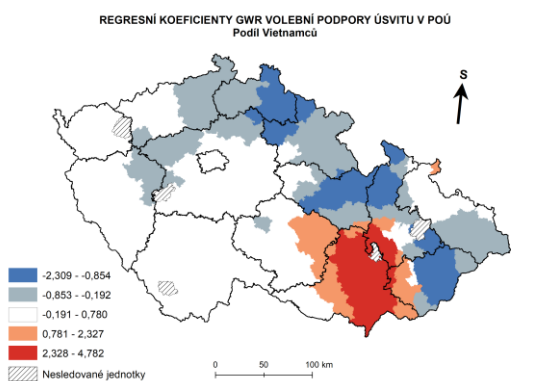
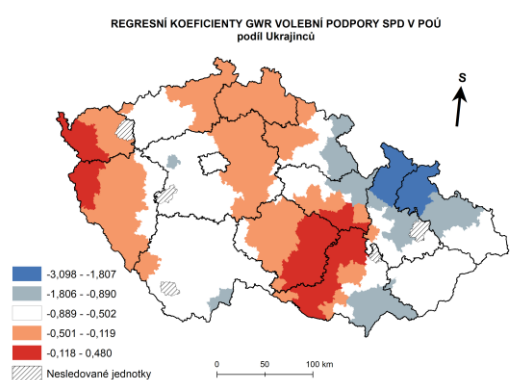
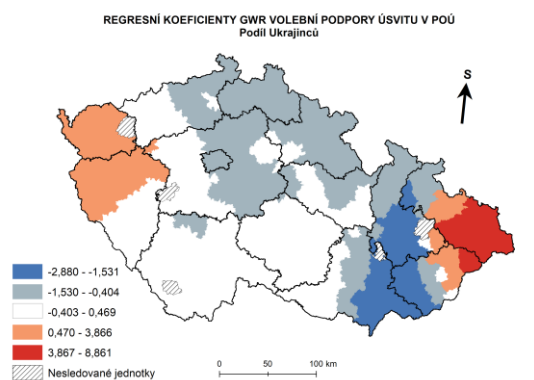
Zdroj: vlastní zpracování, program GeoDa

Přílohy č. 3: Odhadované regresní koeficienty GWR pro Úsvit a SPD (POÚ)

Příloha č. 4: Odhadované regresní koeficienty GWR pro Úsvit (obce)

